

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ŽIVOT

2002 NOVEMBER
LISTOPAD

Č. 11 (533)
CENA 2.00 ZŁ



BISKUPSKÁ
NÁVŠTEVA V JURGOVE

SLOVÁCI
NA KRAKOVSKOM RÍNKU

TRPKÁ MLADOST

ÚSPECH ORAVSKÝCH CYKLISTOV



Pri príležitosti 100. výročia nedoržitých narodenín veľkého jurgovského rodáka Alojza Miškoviča navštívili 8. septembra t.r. jurgovskú farnosť spišský sídelný biskup Mons. ThDr. František Tondra a veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vásáryová. Otec biskup odslúžil za dušu zosnulého slávostnú sv. omšu a spolu s veľvyslankyňou SR sa stretol s krajankami. Na našom zábere vzácní hostia s predstaviteľmi nášho Spolku pred Jurgovom. Podrobnejšie o návšteve píšeme na str. 20-21.

Foto: J. Šternogá

V ČÍSLE:

Pred XI. zjazdom SSP	4-5
Učitelka zo Zubrince	6-7
Všetko závisí od prostriedkov	8-9
Kým nebude neskoro	9-10
Slováci na krakovskom rínsku	11
Diamantové výročie	12-13
Posviacka novej školy	14-15
Našla svoje korene	15
Úspech oravských cyklistov	16-17
Trpká mladosť	17-18
Oravské dožinky '2002	19

Vzácná návšteva	20-21
Poviedka na voľnú chvíľu	22-23
November na Orave	24-25
Čitatelia - redakcia	26-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým - mladším - najmladším	20-31
Šport a hudba	32
Učíme sa pliesť	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Ján Bryja

Spoleczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego

lub bezpośrednio wpłatą na konto:

Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł, półrocznie - 12 zł, rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

NA OBÁLKE: Otec biskup František Tondra s jurgovskými krajankami na pamiatku jeho návštevy v Jurgove.

Foto: J. Šternogá. Návrh obálky: A. Kozioł

TOLERANCIA PO POŁSKY

Všetci oravskí krajania sa určite dobre pamäťajú na prvú slovenskú svätú omšu v Jablonke, ktorú v nedeľu 18. augusta 1991 slúžil biskup Jan Szkodoň. Všetci taktiež majú v živej pamäti, ako ľažko bolo slovenské bohoslužby v Jablonke vybojovať. Vedia, koľko petičí, listov a žiadostí adresovaných celej cirkevnej hierarchii v Poľsku museli krajania zo Spiša a Oravy napísat, aby sa dočkali sv. omše v rodnom jazyku. Aj keď odvtedy prešlo vyše jedenásť rokov, nepodarilo sa v žiadnej inej oravskej obci zaviesť slovenské bohoslužby. Ba aj tá jediná na Orave slovenská omša bola a je mnohým trňom v oku.

Čas odbavovania slovenskej omše sa už dvakrát menil, najprv z 9. hod. ráno na 9.30, potom z 9.30 na 10.00. Prednedávnom opäť vyšiel návrh na presunutie omše na poobede, s čím, samozrejme jabolonskí krajania nemohli súhlasit. Celá vec sa mala vyriešiť začiatkom októbra počas schôdze na farskom úrade v Jablonke. Zúčastnili sa jej zástupcovia jabolonských krajanov, predstavitelia tzv. poľskej strany, dekan jabolonského dekanátu - knaz Stanisław Krupa, vicedekan - otec Józef Michał Wojnarowski, jabolonský farár Stanisław Górecki a miestni kaplani. Na schôdzi bol prítomný aj tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris a redaktor Života. Argumenty na presunutie slovenskej omše na neskoršiu hodinu nás nielen prekvapili, ale priam šokovali. Vraj kvôli slovenskej omši o 10. hod. mládež nemôže mať svoje bohoslužby. Na slovenskú omšu vraj chodia väčšinou starší ľudia, ktorí musia ustúpiť a podriadíť sa mládeži. Desiata hodina je vraj jediná v nedeľu, ktorá mladým jablončanom vyhovuje! Dovolím si zacitovať, ako to na schôdzi argumentoval zástupca miestnej mládeže, pán Pierožek: - *My, mladí, máme teraz svoj svet a svet nám ponúka množstvo pôžitkov. Pravdu povediac, cirkev a Boh v súčasnom svete sú odosielaní na vedľajšiu koľaj. Preto ak sa cirkev s mladými nedohodne, teda pod pojmom dohody mám na mysli to, že my budeme môcť využívať bohoslužby práve vtedy, keď to bude moe chcieť, tak mládež od cirkev odíde. Čo potom bude v tom kostole za nejakých 10 – 12 rokov? Kto bude za to pred Bohom zodpovedný? My mladí, či naši rodičia a dedkovia, že nám to neumožní?*

Nuž čo k tomu pridať? Myslím si, že to je naozaj „vzor“ kresfanskej mládeže ... Človek, ktorý nepôjde do kostola, ak svätú omšu nebude práve v tom čase, ktorý mu bude vyhovovať. A vinou za to zafaží starých ľudí, ktorí chcú mať v klude svätú omšu, tak, ako ju mali. Čím je v nedeľu jabolonská mládež taká zamestnaná, že nemôže ísť do kostola o ôsmej alebo o jedenásť hodine doobeda?

Jedným z argumentov na zmenu času odbavovania slovenských bohoslužieb bolo aj to,

že vraj na slovenskú sv. omšu o desiatej hodine chodí veľa ľudí, ktorí nerozumejú po slovensky, a preto treba zmeniť poriadok bohoslužieb, aby neboli ukriadení a mohli sa zúčastniť svätej omše, ktorej budú rozumieť. Kto však koho krividí? Ved' okrem slovenskej omše sú doobeda ešte tri poľské. Ak teda niekto nerozumie po slovensky a cíti sa ukriadený, prečo nejde na ktorúkoľvek poľskú omšu? Myslím si, že zástupcom poľskej strany najviac prekáža práve to, že na slovenskú omšu chodí tak veľa ľudí, aj keď podľa nich je v Jablonke len jedno, najviac dve percentá Slovákov. Od začiatku schôdze druhá strana neprípustila akékoľvek argumenty jabolonských krajanov. Aj keď boli ochotní odstúpiť od sv. omše o desiatej hodine, na ktorej vraj tak veľmi záleží miestnej mládeži, a žiadali, aby im teda vrátili pôvodný čas odbavovania slovenských bohoslužieb - o deviatej hodine ráno. Podľa zástupcov poľskej strany, by sa najlepšie o problematike slovenskej omše zo slovenskej strany mohla vyjadriť nejaká pani Chrząscikowa, ktorá pochádza z Trstenej a žije v Jablonke už vyše dvadsať rokov. Poprosili ju, aby povedala, či slovenská omša je potrebná. - *Chcela by som povedať, že za tie roky som sa nestrelila so žiadnou krividou z poľskej strany. Preto si myslím, že kedže žijeme v Poľsku a tunajší ľudia už nevedia po slovensky, slovenská omša nie je potrebná. Ved' keby som ja išla žiť niekam za hranicu, či by som chcela, aby tam kvôli mne urobili slovenskú svätú omšu? Určite nie. Išla by som na omšu v takom jazyku, v akom by bola. A keby už zriadiли slovenskú omšu, tak by som bola vďačná a nediktovať, kedy sa má slúžiť. Ved' keď niekto chce ísť na slovenskú omšu, môže ísť o siestej večer alebo skoro ráno, a keď sa mu nepáči, môže ísť do Trstenej, kde je slovenská omša každý deň,* - povedala o.i. pani Chrząscikowa. Po jej vyjadrení som pochopil, prečo ju požiadali o výpoved. Nuž, že to „vlastenecký“ postoj Slovensky, ktorá - ako videl - musí byť „dobre oboznámená“ s miestnou problematikou, kedže si ani neuviedomila, že Jablonka bola slovenská obec, teda miestni Slováci tam žijú od pradávna a nepristáhovali sa zo Slovenska ako ona. Taktiež si neuviedomila, že slovenská strana nežiadala zmeny a bola spokojná s tým, čo mala. To však ľažko vysvetľovať osobe, ktorá miesto svojim pomáhať skodila.

Počuli sme ešte mnoho ďalších, rovnako nezmyselných argumentov z poľskej strany. Najviac ma však prekvapilo tvrdenie jedného z prítomných, ktorý povedal, že celá Orava sa z Jablonky smeje za to, že je tam slovenská omša, a on sa za to hanbí. Nuž som si istý, že Jablončania by sa mali oveľa viac hanbiť za takých ľudí, ako on, a nie za to, že sa v ich kostole slúžia slovenské bohoslužby. Ten istý

človek navrhhol zrušiť slovenskú omšu alebo ju preniesť do inej oravskej obce. Povedal: - *Jedenásť rokov sa slovenská omša slúžila u nás, tak nech sa teraz ďalších jedenásť rokov slúži v inej obci. Ved' keď sa dožinky konajú každý rok v inej obci, prečo sa nemôže aj slovenská omša slúžiť každý rok v inej obci ...* Takéto tvrdenie hovorí samo za seba o človeku, ktorý ho vyslovil. Ved' mohol by rovnako dobre povedať, že v Poľsku sa stáročia slúžili katolícke omše, nech sa teraz ďalšie stáročia slúžia niekde inde a nie v Poľsku.

Knaz vytýkal slovenskej menšine nedostatok dobrej vôle, že sa nechce prispôsobiť väčšine. Ľažko však žiadať od kohokoľvek, aby bez slova prijal nepriaznivé zmeny. Podľa mňa nedostatok dobrej vôle sa dá vytknúť práve poľskej väčšine, ktorá nielenže často mení čas slovenských bohoslužieb, ale robí to tak perfidne, aby v konečnom dôsledku dospela k ich zrušeniu. Nechápmem slová knaza dekana, ktorý Poliakov a Slovákov v Jablonke prirovnal k prstom na ruke: - *Poliakov je deväť prstov a Slovákov len jeden, preto nemožno pre ten jeden neprijať podmienky deviatich.* Ved' či Ježiš Kristus nepovedal, že dobrý pastier nechá 99 oviec pre jednu stratenú a ide ju hľadať? Či z náboženského pohľadu malo by sa vôbec uvažovať o tom, kto je dôležitejší? Nie sme si pred Bohom všetci rovní? Podľa slov farára, príčinou nezhody je zanovitosť slovenskej strany, no podľa mňa je to práve naopak. Ved' každý si musí uvedomiť, že Slováci nežiadali zmeny a nediktovali žiadne podmienky. Keď im presunuli svätú omšu z deviatej na desiatu nepovedali, že keď nebudú mať omšu vtedy, keď im to vyhovuje, nebudú chodiť do kostola. Ale koľkokrát môže človek ustupovať? Na stretnutí sme mohli počuť, ako všetci prítomní majú radi Slovensko a Slovákov, že každý má na Slovensku známych, rodiny a dobré vzťahy a chce pre všetkých Slovákov len dobre. No na druhej strane ako má slovenská menšina bez slova priať to, čo jej diktuje poľská väčšina. Zvolali schôdzku, aby sa vraj na nej dohodli so slovenskou stranou na zmenu času odbavovania omší. Pravda je však taká, že nešlo o žiadnu dohodu. Nový program už bol schválený, a ako sme sa mohli presvedčiť, nič ho nedokázalo zmeniť. Zbytočne boli protesty jabolonských Slovákov a fakt, že s novým poriadkom nedelňajších bohoslužieb nesúhlasili. Už nasledujúcu nedeľu farár vyhlásil nový poriadok: - poľské omše o trištvrte na sedem, o ôsmej, štvrt na desať (pre mládež) a pol jedenásť (pre deti). Slovenská omša - posledná - o dvanásť hodine. Načo bolo pýtať sa o názor Slovákov, keď ich nesúhlas nič neznamenal? Takto podľa niektorých obyvateľov Jablonky a miestneho duchovenstva vyzerá tolerancia, úcta voči starším a rešpektovanie prav národnostnej menšiny?

JÁN BRYJA

PRED XI. ZJAZDOM SSP



**MÁRIA
CHOVANCOVÁ**
z Jurgova

- Práca miestnych skupín nášho Spolku v poslednom čase slabne. Myslím si však, že s činnosťou našej miestnej skupiny môžeme byť vcelku spokojní. Samozrejme, to už nie je to, čo pred rokmi, keď sme mali folklórny súbor a divadelný krúžok. Celý čas však máme aktívnych krajánov, ktorí záleží na našej organizácii. V obci sa konajú rôzne kultúrne podujatia a stretnutia a v miestnej skupine nám nechýbajú mladí členovia, ktorých zaujíma spolková činnosť. Musím povedať, že medzi krajanskými deťmi je veľký záujem o slovenský jazyk, takže ho navštěvuje veľa žiakov. Veľmi nám pomáha to, že Spolok organizuje pre žiakov rôzne zajazdy na Slovensko a vybavuje prázdninové pobedy v škole v prírode alebo v letných táborech na Slovensku. Vďaka tomu sa deti nielen oboznamujú so starou vlastou a zdokonaľujú v slovenčine, ale ich to aj veľmi povzbudzuje do štúdia slovenčiny. Len škoda, že nám v obci zruší počútku gymnázia, takže naši žiaci musia dochádzať do Bialky. Tam sa totiž slovenčinu učí podstatne menej detí, ako vtedy, keď bolo gymnázium u nás. V obci je veľký záujem o krajanský časopis a o slovenské bohoslužby, ktoré každú nedelu navštěvuje veľká polovica obce. Myslím si však, že by sme mali mať slovenskú omšu aj cez týždeň, nielen v nedele. Podľa mňa by sa na žiadost krajánov mali po slovensky odbavovať aj iné pobožnosti, napr. pohreby či krsty. V obci máme aj svoju klubovňu, v ktorej sa môžeme schádzat. Je to však dosť malá miestnosť, takže väčšie schôdze tam robiť nemôžeme, lebo by sme sa nepomestili. Navyše sa tam nekúri a nie je ani voda či sociálne zariadenia. Využíva ju hlavne naša mládež, ktorá tam často chodí zahrať si ping-pong. Nedávno sme tam urobili niekoľko opráv, v tom výmennu dlážky. Zišlo by sa ju ešte vymaľovať a najmä lepšie vybaviť, aby bola ešte príťažlivejšia, najmä pre mládež.

Myslím si, že činnosť ÚV treba kladne hodnotiť. Snaží sa veľa urobiť pre krajanskú komunitu, avšak jeho možnosti sú obmedzené. Myslím si, že ÚV je ochotný pomáhať všetkým MS, avšak očakáva iniciatívu a aktivitu aj od členov MS. Som rada, že sa veľa robí pre krajanské deti, ved' v nich je budúcnosť nášho Spolku.

Ziadalo by sa, aby Slovenská republika prejavila väčší záujem o našu komunitu. Je smutné, že mnohí Slováci ani dnes nevedia, že aj v Poľsku žije slovenská menšina. Slovensko nás musí viac podporovať, aby sme nezanikli. Dodnes nie je

doriešená otázka krajanskej karty. Jej vybavovanie je veľmi zdlhavé, čo odráža mnohých krajanov. Využívajú ju hlavne krajania zamestnaní v TANAP-e a naša mládež študujúca na Slovensku. Pochybujem však, že vďaka nej budeme mať v starej vlasti také isté možnosti, ako občania Slovenskej republiky. Myslím si, že je potrebná lepšia spolupráca prihraničných regiónov, do ktoréj by sa mal zapojiť aj nás Spolok.



**EUGEN
STACHULÁK**
z Jablonky

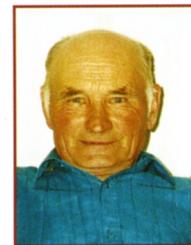
- Činnosť niektorých miestnych skupín Spolku je v poslednom čase neuspokojivá. Žiaľ, patrí medzi ne aj naša MS. Je teda čas pred blížiacim sa zjazdom zamyslieť sa nad jej oživením. Hoci Jablonka bola v minulosti aktívnym centrom krajanského diania na celej Orave, dnes už taká nie je. V našej miestnej skupine chýbajú práve mladí ľudia, ktorí by sa chceli spoločensky angažovať. Jadro našej MS totiž tvoria hlavne starší krajania v čele s Alojzom Bugajským či Štefanom Karlákom, ktorým súčasťou krajanskej organizácie, lenže bez mládeže sami veľa neurobia. Je veľká škoda, že naša mládež už takmer vôbec neovláda slovenčinu, ktorá sa vyučuje už len v lúči a gymnáziu. Naši krajania, žiaľ, nedokázali zabrániť zániku tunajšej slovenskej základnej školy č. 2. Veľkú vinu vidím hlavne v rodičoch, ktorí prestali posielat svoje deti do slovenskej školy, ale aj výpajat im slovenské národné povedomie. Je divné, že teraz, keď sa slovenčina môže slobodne učiť, nie je o ňu taký záujem a rodičia nedbajú o to, aby sa jej vyučovanie obnovilo. Preto sa mnohí mladí ani necítia Slovákm. Treba to čím skôr zmeniť, aby po odchode starších krajánov mohli práve deti a mládež pokračovať v rozvíjaniu slovenských tradícií svojich predkov.

Ďalším problémom je slabé vybavenie tunajšej krajanskej klubovne, ktorá je nielen miestom našich stretnutí, ale aj sídlom OV SSP na Orave. Je veľmi smutné, že ústredný výbor nášho Spolku nedbá o jej modernizáciu, či o vybudovanie v Jablonke oddávna slúbovaného Domu slovenskej kultúry, v ktorom by krajania našli optimálne podmienky na rozvíjanie svojej kultúrno-spoločenskej činnosti. Nové, príjemné priestory, vybudované na mieru 21. storočia, by iste pritiaholi aj našu mládež, ktorá, o čom som presvedčený, by iste začala prejavovať záujem o krajanskú činnosť. Netreba snáď pripomínať, že

krajanské klubovne boli v MS hlavným miestom stretnávania sa ľudí a rôznych kultúrnych podujatí, kde sa mládež mohla učiť hrať na hudobných nástrojoch, nacvičovať divadlo, tancovať, spievať, či prečítať si zaujímavú slovenskú knížku a pod.

Teší ma, že v Jablonke sa už výše desať rokov odbavuje slovenská sv. omša, jediná na Orave. Škoda len, že farský úrad sa ju v súčasnosti snaží preložiť na popoludňajšie hodiny, čo je pre nás neprijateľné, keďže sa tým speje k obmedzeniu počtu účastníkov na tejto omši. Teší nás aj to, že v obci sa každoročne koná veľkolepá prehliadka krajanského slovenského folklóru - Dni slovenskej kultúry, máme tiež oblúbené obľúbené stretnutia a iné podujatia, ktoré svedčia o neprestajnom záujme tunajších ľudí o naše dianie. Začiatok máme aj pomerne vysoký počet odoberateľov Života, z ktorého sa dozvedáme o najhlavnejších krajanských a spoločenských podujatiach na Orave a Spiši, ale aj v Krakove a na Slovensku. Študenti z lúča sa pravidelne zúčastňujú vlastivedných výletov na Slovensko a pod.

Na najbližom zjazde Spolku sa však musí hovoriť hlavne o aktivizácii krajánov, o ďalšom rozvíjani krajanskej činnosti, o obnovení výučby slovenského jazyka a krajanských výletoch na Slovensko pre mládež a starších a pod. Väčšiu pozornosť o našu menšinu by mala prejavovať aj Slovenská republika, ktorú mnohí dodnes počítajú za svoju starú vlast.



JÁN VÁCLAV
z Čiernej Hory

- Činnosť našej miestnej skupiny v poslednom čase stagnuje a obávam sa, že ju bude veľmi ľahko rozhýbať a najmä zapojiť mládež do krajanského hnutia. Spolková činnosť je totiž založená len na aktívite niekoľkých starších krajánov, ktorých z roka na rok ubúda. Podobne ako v iných obciach, aj u nás sa málo mladých zapája do činnosti MS. Ľudia sú dnes veľmi pohodlní, ľahko nájsť niekoho, čo by bol ochotný niečo nezistne robiť. Žiaľbohu, naša mládež si v súčasnosti nevie vziať svoje korene, ba ani nepozná svoj pôvod. Je to o.i. výsledok národnostne miešaných manželstiev, ale aj odchodu mladých za prácou do miest a do zahraničia. Hlavná chyba je však v rodičoch, ktorí zanedbávajú vychovu svojich detí v slovenskom duchu. Našťastie v našej škole sa ešte slovenčina vyučuje a deti majú o ňu záujem. Máme mladú učitelku, ktorá vie deti povzbudiť a zaujať. Deti si veľmi chvália výlety a prázdninové tábory na Slovensku. Aj vďaka

tomu sa ich na hodiny slovenčiny hlási viac. Len škoda, že sa slovenský jazyk vyučuje až od šiestej triedy. Myslím si, že by to malo byť už od prvej triedy. Aj v kostole sa počas omše spieva len jedna pesnička po slovensky, aj keď by sa malo spievať spolovice po poľsky a spolovice po slovensky. Malo by sa to zmeniť. Dnes nie je ľahko oživiť činnosť našej krajanskej organizácie. Určite by tomu pomohli dobre vybavené klubovne, lenže odkiaľ na to vziať peniaze? Naša MS mala klubovňu v požiarnej zbrojnici, ktorú nám však zbor zrušil a miesto nej urobil kuchynu, takže teraz nemáme miestnosť na krajanskú činnosť. Treba jej činnosť obnoviť a súčasne klubovňu vhodne zariadiť, ba aj nájsť niekoho, kto by ju mal na starosti. Vedľa požiarnej zbrojnice stavali aj krajania, teda miestnosť na klubovňu by si v nej zaslúžili. Ako vidíme, je to závislé od finančných prostriedkov. Bolo by potrebné aj u nás organizovať kultúrne podujatia, napr. prehliadky dychoviek či vystúpenia folklórnych súborov. Treba pozývať k nám slovenské súbory, aby krajania mali kontakt so slovenskou kultúrou. Vďaka tomu by sme mohli pritiahať mládež do činnosti MS. Taktiež si myslím, že by sa mali častejšie konáť krajanské schôdzky za účasti vedenia Spolku a členov ÚV.

Škoda, že dnes Slovenská republika prejavuje o nás malý záujem. Vopakdy sme zreteľne cítili jej pomoc, dnes akoby všetko ustalo. Aj v TANAP-e už robí od nás málo ľudí. Vieme však, že podobne ako v Poľsku, aj na Slovensku je dnes ľahšia situácia. Ja sa však s nádejou pozerám do budúcnosti a verím, že bude lepšie. Po vstupe oboch štátov do Európskej únie sa určite situácia zmení a pomôže to aj našej menštine. Keď už nebudú hranice, zlepšia sa podmienky na spoluprácu a získanie podpory.

menšina zanikli. Hoci ja nepochádzam z Oravy, narodil som sa totiž v Bielostoku, kde som žil a pracoval až do našej svadby v roku 1964, môžem povedať, že za tie roky som sa s Oravou a s tunajšou krajanskou činnosťou veľmi úzko zžil, hlavne vďaka svojej manželke. Kedže mi záleží na ďalšom rozvoji krajanskej činnosti, myslím si, že je dôležité, aby sa do tej podarilo pritiahať

mládež. Bez nej to totiž starší krajania už dlho nepotiahnu. Treba tiež dbať o to, aby mladí nestratili svoje národnostné povedomie a neodcudzovali sa. Hoci dnešné deti sa musia učiť aj iné cudzie jazyky, ako napr. angličtina či nemčina, nemali by zanedbávať ani vyučovanie svojho materského jazyka.

Na druhej strane ma teší, že bývalá kultúrna inštruktorka Kristína Gribáčová začala nedávno so skupinkou menších detí naciaciať kultúrne programy, s ktorými sa už viackrát predstavili divákovi nielen v Jablonke, ale aj na Spiši. Základ by teda bol, teraz ešte treba ich vziať k slovenčine a Slovensku rozumne rozvíjať, tak aby sme sa o budúcnosť krajanského hnutia nemuseli obávať. Dobre by bolo oživiť prácu krajanských klubovní, ktoré však musia byť oveľa lepšie vybavené ako doteraz. Treba sa tiež spoločne zamyslieť nad tým, ako obnoviť vyučovanie slovenského jazyka v oravských obciach, ako rozhýbať a skvalitniť činnosť miestnych skupín, ako zintenzívniť spoluprácu so Slovenskom a pod. Pre mladých a starších krajanov treba organizovať viacej poznávacích a pútneckých zájazdov na Slovensko, aby sa lepšie zoznámili so starou vlastou. Mali by sme sa tiež pokúsiť o zavedenie slovenskej sv. omše v našom kostole sv. Martina, čo by nepochybne zvýšilo národné povedomie mnohých tunajších krajanov. Pomocnú ruku menším miestnym skupinám však musí podať najmä vedenie ÚV Spolku, ktorému v prvom rade musí záležať na rozvoji krajanskej činnosti. Bez pomoci „zhora“ toho totiž ľudia sami veľa nedokážu, hoci je pravdou, že aktivita a záujem o spoločenské dianie musí vychádzať od nás.

**Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
a JÁN BRYJA**



**JURAJ
GAJEVSKÝ
z Podvlnky**

- Verím, že blížiaci sa zjazd prispeje k posilneniu činnosti našho Spolku a pomôže vyriešiť mnohé problémy, ktoré krajanom stážajú život. Ani v našej miestnej skupine nechýbajú, hoci sa ako jediní na Orave môžeme pochváliť dlhoročnou činnosťou našho amatérskeho divadelného súboru Ondrejko, ktorý šíri slávu Oravy aj na Slovensku. V tomto divadielku od svojich mladých rokov hrávala aj moja manželka Terézia, náš syn Marek a dcéra Izabela. Marek v súčasnosti hra v skupine Arka, ktorá má v repertoári aj staré slovenské pesničky.

Mrází ma však, že v Podvlnke, podobne ako v iných oravských obciach, rodičia žiaľ, zanedbali národnú výchovu v rodinách, takže slovenský jazyk sa už nevyučuje ani v našej obci. Dúfam, že onedlho sa to zmení, veď nikto z uvedomelých krajanov snáď nechce, aby sme ako národnostná

JUBILEUM JAROSLAVA ŠEVČÍKA

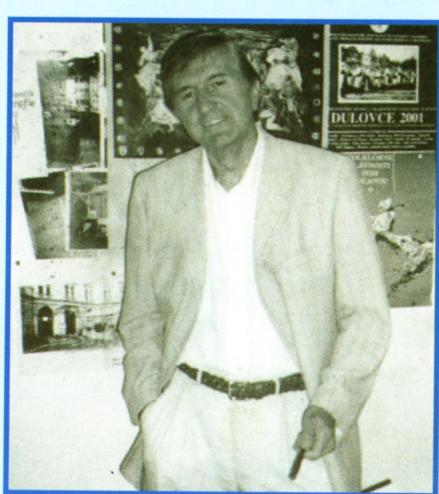
Aj keď trochu oneskorene, chceme jednoako pripomenúť veľkú osobnosť slovenského folklóru, priateľa krajanov, vynikajúceho režiséra a choreografa Jaroslava Ševčíka, ktorý v tomto roku oslávil 70. narodeniny.

Narodil sa 12. mája 1932 v moravskej obci Horní Lideč. Študoval na gymnáziu v Levice, potom na Osvetovej škole v Bratislave a nakoniec na Pedagogickej škole pre učiteľov tanečnej výchovy pri Štátnom konzervatóriu v Bratislave. Pracoval na viačerých miestach, medzi iným ako sólista a neskôr i režisér v známom súbore SLUK, s ktorým vystupoval na najslávnejších scénach sveta. Ako pracovník Domu ROH a neskôr Ústavu pre zahraničných Slovákov v Bratislave sa stal tvorcom a režisériom viačerých folklórnych programov, v tom na festivaloch vo Východnej, Detve,

Strážnici, Myjave, Dulovciach, na matičných podujatiach a pod. Spolupracoval so Slovenskou televíziou, rozhlasom, Domom pre zahraničných Slovákov, so slovenskými súbormi, no a s krajanskými súbormi vo svete. A nielen to. Podielal sa na založení viačerých súborov zahraničných Slovákov, akými sú napr. Limbora v New Yorku, Lučina v Clevelande, Trávnice v Lakewoode, Šarišan v Detroite, Zemplín v Toronte a ďalšie.

Jaroslav Ševčík dobre pozná i naše kultúrne hnutie. Niekolkokrát navštívil Spiš a Oravu, prizeral sa na našim súbormom a neskôr ich aj pripravoval na vystúpenia na slovenských folklórnych festivaloch v Detve a iných podujatiach. Aj on teda výrazne prispel k rastu úrovne našich súborov. Naši mladí tanečníci a speváci dodnes využívajú jeho rady a poznatky získané na choreografických kurzoch, ktorých bol spoluorganizátorom.

S menom Jaroslava Ševčíka sa nám spája postava oddaného priateľa krajanov a veľkého



tvorca, ktorý pre rozvoj slovenského folklóru doma a medzi Slovákm vo svete urobil veľmi veľa. Sme mu za to nesmierne vďační. K jeho jubileu mu želáme veľa zdravia, pohody a mnoho krásnych slnečných chvíľ.

UČITEĽKA ZO ZUBRICE

Na Orave je nemálo krajanov, ktorí si za svoju celoživotnú prácu, angažovanosť a spoločenskú činnosť zasluhujú na našu úctu a pozornosť. Tentokrát sme zašli za dlhorocenou členkou nášho Spolku, učiteľkou v dôchodku, Vladislavou BOGACZOVOU z Hornej Zubrice a požiadali sme ju, aby sa s našimi čitateľmi podelila svojimi spomienkami na život a učiteľskú i krajanskú prácu.

Detstvo a mladost'

Vladislava Bogaczová, rodená Knapčíková, sa narodila 20. novembra 1935 v slovenskej roľníckej rodine Ignáca a Emílie (rod. Mšalovej) Knapčíkovcov v Hornej Zubrici. Mala siedmich súrodencov: dve mladšie sestry - Júliu a Emíliu a piatich bratov - Žigmunda, Jána a Matúša (zomreli v dojčenskom veku), Ignáca a Jozefa. Jej sestra Júlia (Vojčiaková) je vdovou a býva striedavo v Tvrdošíne a Dolnej Zubrici, kde má dom po rodičoch. Ďalšia sestra Emília (Nižníková) a bratia Ignác a Jozef s rodinami žijú v Dolnej Zubrici. Ked' mala Vladislava 6 rokov, rodičia sa odstahovali do Dolnej Zubrice. Do ľudových škôl v Hornej a Dolnej Zubrici a Jablonke chodila v rokoch 1941 až 1950.

- Prvé dve triedy, - spomína, - som vychodila v slovenskej škole v Hornej Zubrici. Dodnes mám z tých čias uchovaný slovenský šlabikár, z ktorého sme sa učili. Kedže sa v posledných rokoch vojny v našej škole nevyučovalo, do 3. triedy som išla až v novembri 1946. Ško-

lu v Dolnej Zubrici som ukončila šiestou triedou v roku 1949. Siedmu triedu som absolvovala v Jablonke, kde bola mojom spolužiačkou Angela (Omílaková) Kulaviaková z Dolnej Zubrice. Môj najstarší brat Žigmund bol už vtedy vážne chorý, takže do školy nechodil. Žiaľ, napriek starostlivej opatere a liečeniu zomrel ako 14-ročný.

Vladislava spolu s ďalšími súrodencami už odmalička pomáhala rodičom na nevelkem hospodárstve. Pásala husi, potom kravy, pomáhala v kuchyni a naučila sa nielen variť a pieť, ale aj šíť. Rodičia totiž pestovali ľan, z ktorého tkali plátno, takže pomáhala aj šíť z tohto plátna košelete a nohavice pre otca a bratov a blúzky pre sestry. Kedže prakticky všetky produkty mali z gazdovstva, v obchode kupovali len soľ a cukor. Rodičia Vladislavy priúčiali svoje deti nie len k práci na hospodárstve, ale zároveň dbali o ich výchovu v národnom duchu. Do slovenskej školy teda chodili aj jej bratia Ignác a Jozef i sestra Júlia. Otec sa popri práci na hospodárstve zaoberal aj vedením obchodníka, čo však dlho netrvalo. Koncom vojny sa totiž obchod stal častým objektom nevítaných „návštev“ rôznych banditov, ktorí ich viackrát vyrobávali.

- Otec, - pokračuje Vladislava, - z obchodovania napokon rezignoval a potom niekoľko rokov pracoval v GS-ovskom obchode. Do obchodovania priúčil aj Emíliu, ktorá sa neskôr vyučila za predavačku.

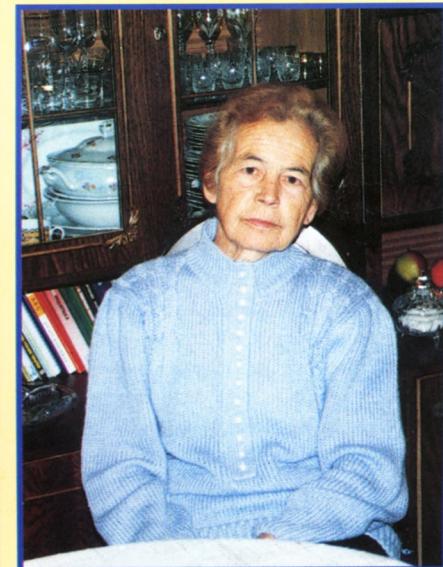
Manželia V. a B. Bogaczovci so synom a nevestou



V jablon-skom lýceu

Vladislava po ukončení ZŠ počala v štúdiach na lýceu v Jablonke (1951-1955), takže patrí k prvým absolventom tejto slovenskej školy.

- V triede, - spomína, - nás bolo spočiatku 26. Ma-



Učiteľka Vladislava Bogaczová

turovali sme však, z rôznych príčin, iba trinásti. Mojimi spolužiakmi boli: Jablončania Augustín Andrašák (bývalý predseda OV SSP na Orave), Vendelín Balčírak, Jozef Spišiak (žije v Krakove), Eugen Poluš (bývalý riaditeľ ZŠ v Dolnej Zubrici) a Karol Šperlák (knaz, žije v USA), Ludmila Stanková z Nižných Láپ, Martin Moniak z Oravky, moja sesternica Lýdia Mšalová a Bronislav Knapčík z Hornej Zubrice, no a Dolnozubričania Angela Omílaková (Kulaviaková) - dlho-ročná učiteľka slovenčiny v ZŠ v Dolnej Zubrici, môj bratrancov Ignác Nižník a Augen Sikora. Zo svojich učiteľov si najlepšie spomínam na Alexandra Kniežackého, Jozefa Sedminu, Jána Matejku a Ladislava Kozáka.

Kedže pred maturitou absolvovali aj trojmesačný učiteľský kurz, deviati z jej spolužiakov začali hneď po ukončení školy vyučovať v základných školách a traja, M. Moniak, I. Nižník a J. Spišiak, pokračovali v ďalších štúdiach v Krakove.

- Ja som po maturite začala tiež vyučovať, - hovorí Vladislava. - Začínala som v ZŠ č. 2 v Hornej Zubrici, kde sme všetky predmety, okrem poľského jazyka, vyučovali po slovensky. Lydka Mšalová nastúpila do ZŠ v Pekelníku, Bronek Knapčík do ZŠ v Oravke a pod. Po niekoľkých rokoch vyučovania som absolvovala 2-ročné učiteľské štúdium - odbor slovenská filológia - na WSP v Krakove (1961 - 1963) a medzitým som sa vydala.

Manželstvo, rodina

- S mojím manželom Bolesławom Bogaczem, - pokračuje, - som sa spoznala počas jedného z učiteľských stretnutí. On vtedy učil v ZŠ č. 3 v Hornej Zubrici, kde sa vo voľných dňoch schádzali učitelia takmer z celej Oravy. Organizovali sme o.i. posedenia pri vatre, tanečné zábavy a pod. Po dvoch rokoch známosti sme sa zasnúbili a onedlho aj zosobášili. Svadbu sme mali 7. augusta 1962 v kostole sv. Michala v Hornej Zubrici. Nedávno sme oslavovali už 40. výročie nášho manželského spolužitia.

Mladomanželia začali po svadbe bývať v dome Bolesławových rodičov, Eugena a Veroniky (rod. Kulaková) Bogaczovcov.

- Manžel, - pokračuje Vladislava, - mal vtedy motocykel, na ktorom sme si neraz robili výlety do okolia. Kedže sa onedlho naša rodina rozrástla, narodili sa nám dve deti: Juraj (1963) a Margita (1965), venovali sme sa hlavne rodie a samozrejme učiteľskej práci. Bolesław potom prešiel učit na ZŠ č. 2, takže sme ďalšie roky až do dôchodku učili v jednej škole. Medzitým sme začali stavať dom, ktorý sme ukončili v roku 1975. Môj manžel sa popri učiteľovaní, starostlivosti o rodinu a práci na hospodárstve začal aj spoločensky angažovať. Napr. bol vyše 10 rokov náčelníkom gminy v Jablonke (do roku 1979). Ja som si priebežne zvyšovala učiteľské kvalifikácie, venovala som sa deťom a domácim prácam. Popri tom som si však našla čas aj na krajanskú činnosť. Spolu s Lydkou Mšálovou sme chodili o.i. na všetky krajanské schôdze a iné podujatia, snažili sme sa udržiavať medzi žiakmi silné slovenské národné povedomie, organizovali sme divadlo ...

Deti Bogaczovcov postupne dorastali, takže im bolo čaraz ľahšie. Vladislava mohla v roku 1975 ukončiť vysokoškolské štúdium (polonistika). Jej manžel ako gminný náčelník, začal rozvíjať spoluprácu so Slovenskom, dokonca svoju magisterskú prácu napísal na tému Rozvoj slovenského roľníctva v rokoch 1960 - 1976, ktorú obhájil o dva roky neskôr. Za jeho pôsobenia v gmine Jablonka spolupracovala s viacerými mestami a obcami na Slovensku, o.i. s Trstenou a Bobrovom. Mnohí Oravci tam chodili na sezónne práce, viacerí pracovali v podniku Tesla v Nižnej, kým do Jablonky

prichádzali hrávať slovenské súbory a pod. V roku 1991, po 36-ročnej učiteľskej práci, odišla Vladislava do dôchodku. Krátky čas sice ešte učila ako dôchodkyňa, v ZŠ č. 1 a potom v ZŠ č. 3, ale odvtedy sa už venuje len domu a vnukom. Jej otec Ignáč zomrel v roku 1976 a v Dolnej Zubrici ešte žije jej mama Emilia, ba aj jej sestra Júlia Pavláková (1912), o ktorej sme písali v Živote č. 4/2002.

Krajanka Vladislava Bogaczová je nositeľkou viacerých vyznamenaní a medailí, z ktorých si mimoriadne cení medailu Za zásluhy pre KSSČaS. Ako učiteľka absolvovala aj knihovnický kurz a dlhé roky viedla školskú knižnicu. Tieto jej vedomosti využili jablonskí krajania, ktorí ju požiadali, aby skatalogizovala knižné zbierky v krajskej klubovni OV SSP v Jablonke. Spolu so študentmi z jablonského lycéa sa dodnes každoročne zúčastňuje výletov na Slovensko, chodí na porady Života, nechýba ani na spoločensko-kultúrnych podujatiach organizovaných ÚV SSP a redakciou Života a už desiatky rokov je spolu s manželom Vladislawom vernou čitateľkou Života. Dodajme, že jej manžel sa stal po odchode z funkcie gminného náčelníka riaditeľom ZŠ č 1 v Hornej Zubrici. Do dôchodku prešiel v roku 1991, ale doteraz sa nadalej venuje verejno-prospešnej činnosti, je o.i. členom vodovodnej spoločnosti v obci, pracuje v roľníckom krúžku, je tajomníkom

urbáru, pracuje ako predseda dozornej rady v Poľnohospodárskej banke v Jablonke, v obecnej samospráve a pod. Za svoju spoločenskú aktivitu a učiteľskú prácu bol viackrát odmenený, má o.i. Zlatý kríž za zásluhy, Strieborný odznak LZS, Zlatý kríž za zásluhy o rozvoj požiarnejho, Medailu komisie národného vzdelávania a pod.

Syn manželov Bogaczovcov, Juraj, spolu so svojou manželkou Evou a trojmi deťmi býva v Novom Targu, kde pracuje na súde. Dcéra Margita (Pinkowská), spolu so svojím manželom Józefom a dvomi dcérmi býva vyše 10 rokov v Chicagu v USA. Manželia Bogaczovci boli v roku 1991 v Amerike na svadbe svojej dcéry a strávili tam tri mesiace. Teraz sa tešia zo svojich 5 vnúčat.

Dodajme, že na oslavu 40. výročia ich svadby sa v lete t.r. zišla v Hornej Zubrici prakticky celá rodina. Chýbala len dcéra Margita, ktorá, žiaľ, v tom čase nemohla prileť z USA. - Dcéra, - hovoria manželia, - na nás samozrejme nezabudla. Veľmi srdečne nám k výročiu svadby blahoželala telefonicky a prisľúbila nás navštíviť pri najbližšej príležitosti.

Pani učiteľke Vladislave Bogaczovej a jej manželovi Bolesławovi želáme do ďalších rokov veľa zdravia a duševnej pohody v kruhu najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

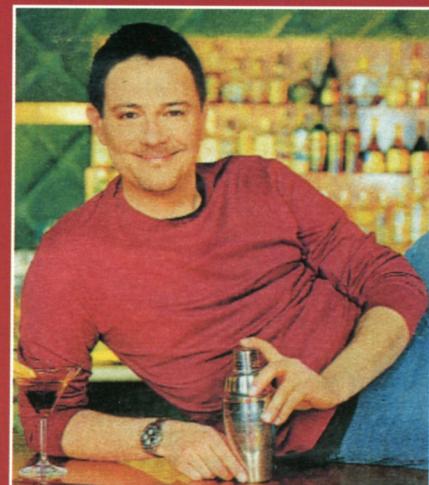
Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho a populárneho televízneho novinára, hlásateľa a herca. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď pripomienime, že v TV Polsat a TVN vedie oblúbený teletvaraj Životná šanca (Życiowa szansa) a navyše v TV Polsat aj populárne reality show Bar. Hrá tiež v seriáli Fara (Plebania). Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Vyžrebuje pre vás knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 10/2002 sme uverejnili fotografiu herca Chucka Norrisa. Knihy vyžrebovali: František

Klikošovský z Bytomi, Margita Zbelová z Chyžného a Eva Pacigová z Rabky.





Drevený kostolík - najvzácnejšia pamiatka Tribša



V strede obce

VŠETKO ZÁVISÍ OD PROSTRIEDKOV

Dalo by sa povedať, že život v Tribši sa v posledných rokoch, ba aj desaťročiach, príliš nezmenil. Ludia sa tu, podobne ako v iných spišských obciach, boria s ťažkým živobytím na nevelkých gazdovstvách. Kto len môže, odchádza z rodnej obce za prácou do cudziny, nezriedka až do zámoria. Mohlo by sa zdať, že Amerika po tragickej udalostiach z 11. septembra minulého roka už nebude taká lákavá. Pravda je však taká, že vidinu lepšej budúcnosti ani taká dráma neutlmí. Aj v tomto roku niekoľko Tribšanov vycestovalo do zámoria, kvôli čomu sa napr. rozpadol miestny futbalový klub. Tí však, čo ostávajú, sa snažia urobiť niečo urobiť pre svoju dedinu, čo by súčasne aj im uľahčilo život.

Novinky z Tribša

Ako vo všetkých spišských dedinach, aj v Tribši sa z roka na rok veľa mení. V obci, ako jednej z mála na Spiši, nebolo ešte zavedené pomenovanie ulíc. To sa zmenilo začiatkom tohto leta. Teraz je v Tribši 9 ulíc, a každá má svoj názov. Hlavná ulica cez obec je Svätej Alžabety. Ulica za riekom sa volá jednoducho - Za vodou, smerom k Čiernej Hore je zase ulica Svätej Trojice. Sú ešte ulice Mlynská, Úzka, Zátišie, Pod grapou, Bereki a Polanky. Musí však uplynúť trochu času, kým si Tribšania a obyvatelia okolitých dedín zvyknú na nové rozdelenie obce. Teraz si musia všetci obyvatelia obce čím skôr vymeniť v gminnom úrade občianske preukazy a iné doklady, v ktorých musí byť aktuálna adresa. Pomenovanie ulíc nie je jedinou novinkou z Tribša. Prednedávnom prebiehali v obci práce pri modernizácii telefónneho vedenia, ukladaného pod zemou pozdĺž cest. Hned' potom bolo treba opravovať chodníky cez obec. Poľská telekomunikácia sa zavia-

Budova základnej školy

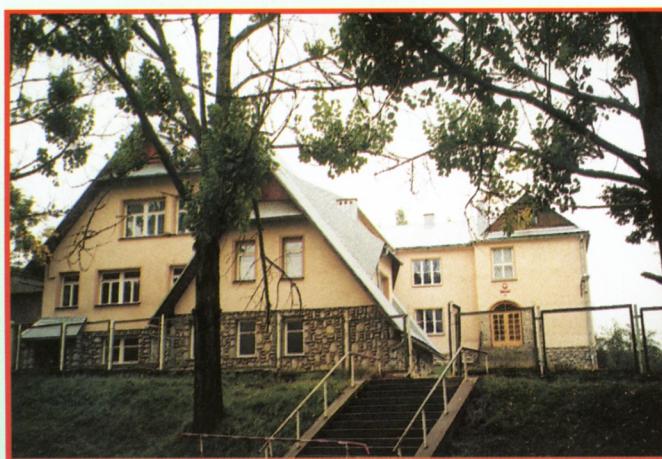
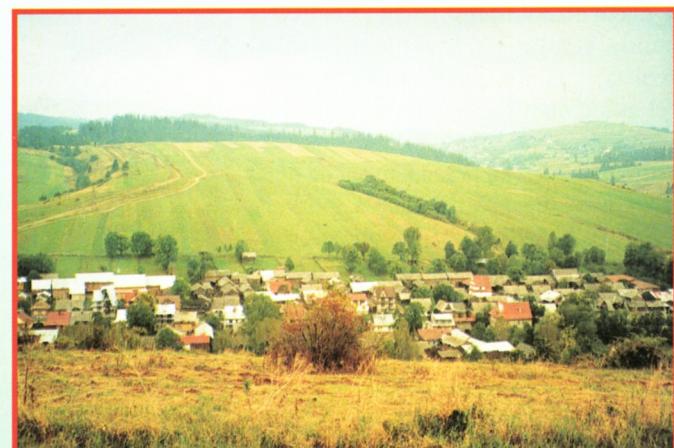
zala spolufinancovať tieto práce, keďže chodníky boli poškodené práve počas modernizácie telefónneho vedenia. Zvyšné náklady hradil Gminný úrad v Nižných Lapšoch. Zatiaľ sa chodníky vyložené betónovými dlaždičkami tiahnu jednou stranou cesty len do polovice obce. Tribšania dúfajú, že najar budú práce pokračovať. Treba dodat, že v Tribši, podobne ako v iných spišských dedinách, väčšina gminných dotácií ide každý rok na opravy cest. V tomto roku okrem opráv polných cest poškodených letnými búrkami sa im podarilo upraviť aj cestu k mestnemu cintorínu.

Najprv dokončiť začaté

Ked'sme sa mestného richtára Jána Bizuba opýtali, do akých nových investícií sa v najbližšej budúcnosti mienia Tribšania pustí, povedal: - *Prvoradou úlohou je dokončiť to, čo je začaté. Až potom môžeme myslieť o nových plánoch. Dalo by sa vymyslieť hocičo, napr. výstavbu amfiteátra, ako to prednedávnom urobili vo Fridmane, lenže sú prednejšie veci. Najprv treba ukončiť chodníky, asfaltovať cesty, ukončiť kanalizáciu a pod.*

Nuž, treba richtárovi dať za pravdu. Keď nie sú prostriedky na ukončenie začatých prác, len ďalšo sa nájdú na nové ciele. Vedľa Tribš je pomerne malou obcou a nemá dosť vlastných prostriedkov na náročnejšie úlohy. Gminné dotácie sú tiež obmedzené, preto napr. dodnes nebola ukončená komasácia, ktorá sa začala takmer pred dvadsiatimi rokmi. Tribšanom sa podarilo ukončiť všetky meračské práce, ostalo len dohodnúť sa a scelené pozemky rozdeliť medzi gazdov. Žiaľ, kdeši na začiatku deväťdesiatych rokov im začali chýbať peniaze, a tak inžinieri svoj úrad v Tribši zatvorili a odvtedy sa veci nepohli dopredu ani o krok. Podobné problémy sú s pripojením obce do čističky odpadových vôd, ktorá sá-

Celkový pohľad na Tribš



nachádza na začiatku dediny. Hoci je v prevádzke už druhý rok, ešte vždy nie je na ňu napojený celý Tribš. V tomto roku bola pripojená ulica Mlynská a časť ulice Sv. Alžbety. Druhá časť od Vyšných Lápš ku kostolu musí ešte čakať. Zatiaľ však gmina nemá na to prostriedky, aj keď do tribšskej čističky musí doplácať pre malé množstvo vtekajúcich odpadov.

Škôlka

Pred niekoľkými rokmi (v r. 1995) Tribšania odovzdali do užívania prístavbu miestnej školy. Vďaka tomu škola sa môže pýšiť novými priestormi. Po školskej reforme však časť žiakov dochádza do gymnázia v Nižných Lapšoch, takže školský objekt bol súčasťou nevyužitý. Treba dať, že škola bola rozšírená hlavne so zreteľom na to, že zriadila v nej materskú škôlku. Tribšania o to dlhší čas bojovali, až v tomto školskom roku bolo konečne ich úsilie odmenené úspechom. Tribšskú škôlku navštějuje vyše 20 detí vo veku od 4 do 6 rokov. Vedie ju Anna Knutelská z Nižných Lapš. Deti sú v škôlke od 9. hod. ráno do 13. poobede. Vychovávateľku platí Gminný úrad v Nižných Lapšoch, všetky ostatné náklady spojené s činnosťou škôlky musia hrať rodičia. Napriek tomu je o škôlku veľký záujem. Spomeňme, že prvá škôlka v Tribši sa nachádzala v súkromnom dome Haniačikovcov, potom ju premiestnili do starej školy, kde je teraz požiarna zbrojnice. V sedemdesiatych rokoch bola zrušená.

Veľká škoda, že od minulého roku sa už v tribšskej škole nevyučuje slovenský jazyk, zato sa začal vyučovať na nižnolapšanskom gymnáziu. Bolo by treba vytvoriť z nižších ročníkov ZŠ skupinu začiatoknivkov, ktorí by vo výučbe tohto jazyka mohli pokračovať aj na gymnáziu. Deti sú už také, že sa chcú vyhnúť každej dodatočnej hodine, ale rodičia by si mali uvedomovať význam slovenčiny a povzbudzovať deti, aby sa ju učili. Preto by bolo potrebné, aby sa do propagácie výučby slovenčiny v Tribši aktívnejšie zapojil celý výbor miestnej skupiny SSP, nielen predseda.

Krajanská činnosť

sa už dnes nerozvíja tak, ako pred rokmi. Je to však problém viacerých MS, nielen tej tribšskej.

- *Dnes je ľažko oživiť činnosť miestnej skupiny, - hovorí predseda MS Andrej Vaksmanský. - S lútosťou musíme povedať, že v posledných rokoch sa naša krajanská základňa zmenila. Odišli od nás mnohí obetaví a aktívni krajania, ktorých je ľažko nahradiť. Naše pokolenie si ešte udržuje slovenské povedomie, ale mladší už o to nedabajú. Dnes je veľa národnostne miešaných manželstiev, v ktorých sa už nekladie dôraz na národnú výchovu. Voľkedy sme boli pod silným polonizačným tlakom, ale boli sme o to silnejší, vedeli sme si vybojovať svoje práva. Potom, po vojnovom stave v Poľsku a neskôr, keď nastala väčšia sloboda a demokracia, sa všetko zmenilo. Žiaľ, k horšiemu, lebo ľudia začali zabúdať na svoj pôvod. Predtým sme mali problém s vyučovaním slovenského jazyka na našej škole. Začiatkom sedemdesiatych rokov nemal kto učiť. Aj keď sa učilo, boli ľažkosti, lebo hodiny slovenčiny boli neskoro poobede a deti museli prakticky druhýkrát prichádzať do školy. Keď sa pred niekoľkými rokmi slovenský jazyk na našej škole prestal vyučovať, chodili sme s členmi Ústredného výboru nášho Spolku po domoch a hovorili s krajanskými rodičmi. Vtedy sa na slovenčinu zapísalo vyše 20 detí. Dnes by sa to už nepodarilo. Deti sa musia učiť povinne iné cudzie jazyky a nedabajú o to, aby poznali aj reč svojich predkov. Veď mnohí mladí sú už ani necítia Slovákov. Už aj v našom kostole zanikajú slovenské modlitby a spevy. Dnes je ľažko zapojiť mladých ľudí do činnosti v miestnej skupine. Ľudia sú dnes veľmi pohodlní, ľažko nájsť niekoho, kto by bol ochotný niečo nezíštne urobiť. Aj keď v Tribši máme vlastnú klubovňu, nič sa v nej nerobí. Len stará tabuľa na požiarnej zbrojnici hovorí o existencii našej miestnej skupiny. Bolo by treba niečo vymyslieť, ako by sme ju oživili. Na to však sú potrebné nemalé prostriedky, ktoré nemáme. Našťastie ešte aspoň o krajanský časopis je u nás záujem, aj keď mladí už ani o to nedabajú. Myslím si, že treba zaktivizovať nielen miestne skupiny, ale aj činnosť obvodných výborov. Členovia obvodných výborov, ale aj ústredného výboru by mali častejšie chodiť medzi ľudí, viacej sa zapájať, povzbudzovať krajanov, ako to bolo voľkedy.*

Text a foto: JÁN BRYJA



Očakávanie na slovenčinu v nižnolapšanskom gymnáziu

Hej Slováci, ešte naša slovenská reč žije, dokiaľ naše verné srdce za nás národ bije. Žije, žije duch slovenský, bude žiť na veky, hrom a peklo! marné vaše proti nám sú vztekly!

- sú to slová známej piesne štúrovca Sama Tomášika. Aj keď boli napísané pred poldruhastoročím, sú pre nás aktuálne aj dnes. Keď si chceme udržať svoju slovenskú národnosť, musíme bojovali o slovenskú reč. Žiaľbohu, v posledných rokoch krajanská aktivita v oblasti slovenskej výučby na Spiši dosť ochabla, v dôsledku čoho v niektorých obciach sa slovenský jazyk prestal vyučovať a v iných ho navštěvuje menej detí. Dnes už

KÝM NEBUDE NESKORO...

takmer na každej krajanskej schôdzi počúvame, že mládež nemá záujem o vyučovanie slovenčiny, že žiaci sú v škole príliš zaľažení inými cudzími jazykmi atď. Ja by som sa však opýtal nie žiakov, ale rodičov, prečo sa ich deti neučia slovenčinu. Ako je to možné, že dnes už rodičia nekladú taký dôraz na národnú výchovu detí, ako ich predkovia? Voľkedy krajania museli ľažko bojovať, aby sa na Spiši a Orave učilo po slovensky. Dnes sú časy úplne iné. Dnes, keď máme právo, aby sa deti mohli v škole slobodne učiť po slovensky, keď v každom kostole môžu byť bohoslužby v slovenskom jazyku a v každej obci dvojjazyčné náписy, prečo už o to tak nebojujeme ako v minulosti? Samozrejme, ľahostajnosť rodičov nie je jedinou príčinou toho, že žiakov na hodinách slovenčiny ubúda. Pamäťam sa zo svojich školských čias, že sme slovenský jazyk mali vždy po vyučovaní, neskoro poobede, čo žiakov dosť odrádzalo. Ako som sa prevedol, aj dnes je na niektorých školách podobná situácia. Navyše v

Čiernochorskí žiaci na hodine prírodropisu



niektorých školách sa žiaci popri poľštine musia poviňne učiť dva cudzie jazyky, takže mnohé deti sa už nechcú dodatočne učiť ešte ďalší nepovinný jazyk. Podme sa pozriet, ako to v tomto školskom roku vyzerá so slovenčinou v spišských školách.

Gymnázia

Začneme od starších žiakov, teda od gymnázistov. Na Spiši pôsobia dve gminné gymnázia - v Krempachoch a Nižných Lapšoch. Žiaci z Repíšk, Jurgova a Čiernej Hory navštevujú gymnázium v Bialke Tatralańskiej. Na všetkých troch gymnáziah sa vyučuje slovenský jazyk. Najviac žiakov navštevuje hodiny slovenčiny v krempaškom gymnáziu - 37, vtom 15 z tretej triedy, 10 z druhej a 12 prvákov. Len škoda, že to nie sú všetci žiaci, ktorí sa slovenčinu učili na základnej škole. Slovenský jazyk vyučuje krajančka Žofia Chalupková. Ako sme sa dozvedeli, gymnázisti sa tu okrem poľštiny učia povinne angličtinu a nemčinu, preto mnohí sa obávajú, že ďalší, štvrtý, jazyk im bude príliš veľkou záťažou. Ďalší si snáď myslia, že slovenčinu už ovládajú dostatočne dobre a nepotrebuju sa jej viac venovať. Obidve tvrdenia sú však mylné. Vedľa slovenčina nie je až tak náročná, aby ju žiaci nemohli zvládnuť popri iných jazykoch. Určite sa im raz zíde, keď ju budú lepšie ovládať. Som presvedčený, že najlepším riešením by bolo zavedenie slovenčiny do povinnej výučby namiesto jedného zo západných jazykov. Určite by to pomohlo aj tým žiakom, pre ktorých sú dva cudzie jazyky príliš veľkou záťažou. Vedľa slovenčina je Spišiakom určite oveľa bližšia ako nemčina či angličtina.

V nižnolapšanskom gymnáziu sa slovenský jazyk začal vyučovať len koncom minulého roka. Toto gymnázium navštevujú o.i. žiaci z Kacvína, Nedece a Vyšných Lápš, kde sa vyučuje slovenský jazyk aj na základných školách. V tomto roku hodiny slovenčiny, ktoré viedie Mária Kačmarčíková, navštevuje 24 žiakov, po osm z prvej, druhej a tretej triedy. Je to 22 žiakov z Kacvína, jeden z Tribša a jedna žiačka z Vyšných Lápš. Škoda, že chýbajú nedeleckí žiaci, ktorí sa učili slovenčinu na ZŠ. Aj tu sa gymnázisti popri poľštine musia povinne učiť dva západné jazyky, teda slovenčina je pre nich štvrtým jazykom. Navýše, slovenský jazyk sa vyučuje neskoro poobede, takže mnohí žiaci radšej idú domov skorším autobusom, ako by mali čakať hodinu či dve na vyučovanie slovenčiny a prísť domov až podvečer. Ako som už spomíнал, to bola jedna z príčin, že ubúdalo žiakov na hodinách slovenčiny na ZŠ. Obávam sa, že takýto prístup môže odradiť aj gymnázistov. Na gymnáziu v Bialke Tatralańskiej vyučuje slovenský jazyk mladá učitelka Anna Vojtasová. Má 14 žiakov: 1 z tretej triedy, 7 z druhej a 6 prvákov.

Základné školy

Na spišských základných školách je v posledných rokoch situácia takiež neveselá. Takmer všade žiakov ubúda. Máme samozrejme školy, kde nie sú problémy so slovenčinou, ako napr. v Jurgove či Krempachoch, ale sú aj školy, v ktorých sa už slovenský jazyk vôbec neučí.

Krempašskí piataci na hodine slovenčiny



Malí Beťania sa slovenský jazyk rado učia

Žiaľbohu, v tomto roku pribudla k nim ďalšia - vo Vyšných Lapšoch. Aj ja som v nej navštevoval hodiny slovenčiny a viem, že vždy bolo dosť záujemcov o jej vyučovanie. Preto je pre mňa nepochopiteľné, že zrazu sa tam na slovenský jazyk nikto neprihlásil. Dovolil by som si apeloť na MS SSP vo Vyšných Lapšoch a na všetkých lapšanských krajanov, aby sa nad tým zamysleli. Ešte nie je neskoro oživit slovenčinu v obci. Ak však dovolíme, aby sa nevyučovala niekoľko rokov, potom ju len tažko obnovíme. A aká budúcnosť čaká MS, keď naša mládež nebude ovládať slovenský jazyk?

V Novej Belej, ako krajania vedia, je jediná škola so slovenským vyučovacím jazykom na Spiši. V tomto školskom roku ju navštevuje 38 detí. Žiaci sa v 1. až 3. ročníku učia všetky predmety v slovenskom jazyku (samozrejme okrem poľštiny), kým v 4. - 6. roč. sa po slovensky učia len niektoré predmety (napr. výtvarnú, hudobnú, pracovnú, telesnú výchovu), kým ostatné po poľsky. Slovenčina sa začína vyučovať už od nultej triedy, a v tej je situácia najhoršia - v tomto roku sa do nej neprihlásil ani jeden žiak. V prvej triede sú tiež len dvaja žiaci. Najviac - až 12 žiakov navštevuje druhý ročník, v tretej a štvrtej triede je po šest žiakov, v piatej - sedem a v šiestej päť. Aj tu je najvyšší čas zamyslieť sa nad budúcnosťou. Krajančka komunita v Novej Belej je predsa veľmi silná, preto je čudné, že v slovenskej škole žiakov ubúda. Ako vráví krajan Dominik Surma, za to sú zodpovední najmä rodičia. Vedľa žiaci sú dostatočne motivovaní, každý rok sa pre nich usporadúvajú výlety na Slovensko, tábory, napr. škola v prírode a pod.

- Žiaci si nemusia ani knihy kupovať, - hovorí D. Surma, - vedľa učebnice a cvičné zošity si zostavujeme sami a niektoré pomôcky, napr. gramatické tabuľky, máme zo Spolku. Škoda, že v poslednom čase sme zo Slovenska nedostali takmer žiadne nové pomôcky. Zíšli by sa na spestrenie hodín, napr. videopásky, cédečká a pod.

V Krempachoch sa na základnej škole slovenčinu učí 64 žiakov. Vyučuje sa od nultej po šiestu triedu. Podobne ako na gymnáziu, aj tu na ZŠ ju vyučuje krajančka Žofia Chalupková.

Vo vyšších ročníkoch je viac žiakov navštevujúcich slovenský jazyk: v 6. triede sa ich učí 11, v piatej - 8, vo štvrtej - 16, v tretej - 10, v druhej - 7, v prvej - 5 a v nultej 7 žiakov. Aj tu by však počet žiakov mohol byť vyšší. Vedľa mnohých mladých rodičia neposielajú deti na slovenčinu, aj keď sa ju sami učili.

- Predtým sa vyučoval ruský a slovenský jazyk, preto bolo veľa žiakov na slovenčine, - hovorí Ž. Chalupková. - Teraz mnohí kvôli angličtine budú nemčinu zanedbávať slovenčinu. Dnes málokto vie doceniť význam výučby slovenského jazyka, ba ani nás - učiteľov slovenčiny, nikto nevie doceniť.

Aj v Jurgove sa slovenčinu učí pomerne vysoké percento žiakov základnej školy, v súčasnosti je ich okolo 45. Slovenský jazyk sa tu začína vyučovať od druhej triedy. V tomto roku je v 2. triede až 13 žiakov, v 3. triede - 8, vo štvrtej 16, v piatej 2 a v šiestej 10. Ako sme

POKRAČOVANIE NA STR. 25



Beliansky súbor Spiš na pódiu v Krakove



Tancuje folklórny súbor Kubínčan



L. Molitoris otvára podujatie

Vnedeľu 22. septembra t.r. sa na Hlavnom rínsku v Krakove konala zaujímavá prezentácia slovenskej kultúry, jedna z pravidelných kultúrnych akcií, ktoré na záver leta organizuje v tomto meste Spolok Slovákov v Poľsku. Atraktívne podujatie a iste aj pekné počasie spôsobili, že si prezentáciu prišli pozrieť stovky divákov. Bola medzi nimi aj riaditeľka

SLOVÁCI NA KRAKOVSKOM RÍNKU

Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Ol'ga Žabenská so synom Miroslavom, zástupcovia Ústredného výboru nášho Spolku s predsedom Jozefom Čongvom a tajomníkom Ľudomírom Molitorisom, redakcie života, Miestnej skupiny SSP v Krakove, krakovských médií a ďalší.

Podujatie otvoril tajomník ÚV SSP Ľ. Molitoris, ktorý zároveň stručne oboznámil prítomných s činnosťou nášho Spolku, s regionmi Spiša a Oravy, kde žijú Slováci, a s ich kultúrou. A hneď aj uviedol na pódiu, postavené pred starobylou radnicou, prvých účinkujúcich - folklórny súbor Spiš i ľudovú kapelu z Novej Belej pod vedením J. Majerčáka. Je to súbor na veľmi slušnej úrovni, preto nie div, že jeho program, pozostávajúci z pásma spišských a slovenských ľudových piesní a tančov, medzi ktorými nechýbali ani goralské motívy, sa krakovským divákom veľmi páčil a bol odmenený dlhotrvajúcim potleskom.

Riaditeľka O. Žabenská priviedla tentoraz na naše podujatie až dva súbory - spevácku skupinu Orava a folklórny sú-

bor Kubínčan, oboj z Dolného Kubína. Prvá sa predstavila skupina Orava, ktorá očarila divákov bohatým pásmom ľudových piesní zo slovenskej Oravy, ale aj z iných regiónov Slovenska. Svojím programom, obohateným i sólistickými tanecnými prvkami, v ktorom nechýbali ani pôsobivé fahavé trávnice, si získali sympatie i vrelý potlesk Krakovčanov. Nakoniec na krakovskom rínsku vystúpil folklórny súbor Kubínčan, ktorého vedúcim a choreografom je G. Socháň. Tento mladý, ale vynikajúci súbor sme už mali príležitosť hostiť pred dvomi rokmi počas VII. dní slovenskej kultúry v Jablonke. Tentoraz na vystúpenie pripravil pestrý, znamenite predvedený program piesní a najmä tančov nielen z Oravy, ale aj Šariša, Zemplína a iných oblastí Slovenska, takže nie div, že musel očareným divákom niektoré čísla programu viackrát opakovať.

Na záver tohto vydareného podujatia podakoval zhromaždeným tajomník ÚV Ľ. Molitoris a pozval ich na prezentáciu slovenskej kultúry v Krakove na budúci rok.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Spevácka skupina Orava z Dolného Kubína

Divákov prišlo neúrekom



Mnohé rodinné oslavky, ale najmä výročia svadby sú výbornou príležitosťou na to, aby sa s oslávencami stretla celá rodina. Svadba je totiž významným dňom v živote dvoch mladých ľudí, ktorí sa majú radi a svoj vzťah sa rozhodli spečať sľubom vernosti až po hrob. Svadba je tiež zaujímavým komplexom zvykoslovných úkonov sprevádzajúcich uzavretie manželstva, ktorú väčšina z nás prežíva len jedenkrát v živote. Už v podmienkach patriarchálneho rodu mal sobáš ráz zložitého svadobného obradu, v ktorom dôležitú úlohu zohrávala najmä symbolika vyjadrujúca spríbuznenie rodín, nový status mladého páru a podriadenie ženy mužovi. So svadobnými obradmi sa viažu aj spomienky na „kúpu“ nevesty, lúbovstná mágia, rituálne úkony zamerané o.i. na populačnú reprodukciu, či povorové príkazy alebo zákazy. Neoddeliteľnou súčasťou svadobných obradov, hlavne na dedinách, sú aj v súčasnosti sviatočné jedlá, reči a vinše, a samozrejme hudba, piesne a tance. Mladenci kedysi stavali pred svadobným sprievodom slávobránu a žiadali od mladoženáča výkupné. V niektorých oblastiach si ženích prichádza po nevestu aj so svojou družinou a hudbou a spoločne idú na sobáš, v iných sa obidva sprievody stretli až na mieste. V súčasnosti je svadba obvykle úspornejšia a obsahuje podstatne menej obradových zložiek. Na druhej strane sa napriek ľahkej finančnej situácii mnohých rolníkov na svadbe udržuje pomerne vysoký počet pozvaných hostí, množstvo jedál a hodnota darov pre mladomanželov a pod. Nech je ako chce, máloktoľko manželské páry majú možnosť osláviť 60. výročie spoločného spolužitia, čiže diamantovú svadbu. Jedným z takýchto šťastlivcov, ktorým sa to podarilo, sú naši krajania, manželia Ján a Johana ŠKODOŇOVCI z Chyžného, ktorým jubileum diamantovej svadby pripadlo na 19. novembra 2001.

Ján Škodoň sa narodil 8. júla 1917 v Chyžnom, čiže prednedávnom oslávil 85 rokov. Jeho rodičia Karol a Mária (rod. Tisončíková) hospodársili na neveľkom gazdovstve. Ján mal jednu staršiu sestru Jozefínu, ktorá žiaľ, zomrela ako 8-ročná. Hoci pochádzal zo



Manželia Ján a Johana Škodoňovci

slovenskej uvedomej rodiny, školskú dochádzku absolvoval v rokoch 1923 - 1929 v poľskej základnej škole. Bola to súčasť len štvortriedka, ale po ukončení poslednej triedy vychodil aj ďalšie dve.

spodárstve. Na asentírke som bol v roku 1938 a povolávací rozkaz som dostal do slova pár dní pred vypuknutím 2. svetovej vojny, 29. augusta 1939. Narukoval som do Dolného Kubína, odkiaľ som sa vrátil po šiestich mesiacoch.

DIAMANTOVÉ VÝROČIE

- Kedže to bolo už po roku 1920, - spomína, - čiže po prijatí Oravy k Poľsku, v škole som sa musel učiť po poľsky. Otec nás však spolu so sestrou vychovával v slovenskom národnom duchu. Keď som mal štyri roky, čiže v roku 1921, otca spolu s ďalšími šiestimi krajanmi z Chyžného zatvorili na tri mesiace do väzenia. Dôvodom bolo, že počas príprav k plebiscitu agitovali za ponechanie Oravy pri ČSR.

Jánov otec dva roky bojoval v prvej svetovej vojne (v Taliansku) a po návrate domov hospodáril na svojom gazdovstve, pritom pracoval aj ako cestár a niekoľko rokov bol dokonca richtárom. Keď mal Ján 10 rokov (1927), otec mu zomrel a on zostal sám s mamou, takže nemohol pokračovať v ďalšom štúdiu na gymnáziu.

- Internát, - pokračuje, - v ktorom som mal bývať, bol drahý, takže zo štúdií som chtiac-nechtia musel rezignovať. Až do nástupu na základnú vojenskú službu som teda zostal pracovať na rodičovskom ho-

Vojenské povinnosti však tým pre Jána ešte neskončili. Ďalší povolávací rozkaz mu prišiel za zvláštnych okolností. Totiž deň po obdržaní povolávacieho lístka, čiže 19. novembra 1941, sa Ján Škodoň ženil s krajanou Johanou Tisončíkovou. Nič mu nepomohlo, že už predtým ako jediný živiteľ rodiny žiadal o uvoľnenie z vojenskej povinnosti.

- Notár Vrabec v Jablonke, - spomína, - mi pred odchodom k jednotke povedal: - Janko, nič sa nedá robiť, hoci si sa oženil a si jedinák, na vojnu musíš ísť ...

Slovenskí vojaci teda nasadli v Ružomberku do vlaku a premiestnili sa najskôr do Košíc, potom k rieke San a napokon až do mestečka Sambor na Ukrajine. Keď po niekoľkých týždňoch museli ustúpiť, smerovali k maďarskej a rumunskej hranici. Jánova jednotka potom bojovala v Karpatoch, neskôr strážila úsek strategicky dôležitej železničnej trate Vrútky - Žilina. Boli tiež vo Veličnej, Zemianskej De-

dine a pri Slavkove, kde sa skoro dostali do zajatia.

- V našej jednotke, - pokračuje, - bojovali aj viacerí Oravci, o.i. Eugen Kulaviak z Dolnej Zubrice a Štefan Chmenia z Chyžného, ako aj môj najlepší priateľ Martin Baruta z Trstenej, ktorý sa, žiaľ, dostał do zajatia, takže z vojny sa vrátil až v roku 1947. Ja som sa vrátil domov v októbri 1944. Vo februári 1945 ma opäť povolali, už ako záložníka, na vojenský výcvik do Žiliny, kde som bol do mája 1945.

Ján sa od mladosti intenzívne zaujímal o krajanské hnutie, je dlhoročným členom a spoluzakladateľom MS SSP v obci. Spolu s prvým predsedom MS Jánom Záchymským, Jánom Hladovčákom, Jánom a Jozefom Gaveldovcami, Andrejom Fulom, otcom dnešného predsedu MS SSP Karola Fulu, svojím švagrom Jánom Tisončíkom a ďalšími tvorili základy budúcej krajanskej organizácie v Chyžnom. Po založení MS a zvolení výboru bol niekoľko rokov pokladníkom a je dodnes aktívnym členom. Rád číta Život, ktorý si predpláca prakticky od jeho vzniku v roku 1958 a dodnes sa živo zaujíma o krajanské hnutie na Orave a Spiši. Mrzí ho však, že v ich kostole sv. Anny sa nekoná slovenská sv. omša a počas bohoslužieb už prakticky nepočúť ani slovenské spevy. Vo svojich spomienkach sa rád vracia do obdobia po 2. svetovej vojne, keď bolo národné povedomie ľudí na Orave veľmi silné. Počas súpisu sa vtedy vyše 95 percent občanov Chyžného prihlásilo k slovenskej národnosti. J. Škodoň sa však aktivizoval aj v ďalšej spoločenskej činnosti. Už v roku 1935 sa napríklad stal členom požiarnej jednotky v obci, potom dlhé roky pracoval ako člen revíznej komisie v urbárskom spolku, vyše 21 rokov bol členom revíznej komisie v mliekárni v Rabke a Novom Targu. Bola to však neplatená funkcia, takže v súčasnosti musí vyžiť z nízkeho roľníckeho dôchodku. Teší sa však, že svoju troškou prispel aj on k rozvoju krajanskej činnosti na Orave, že svoj život spolu so svojou manželkou Johanou prežívajú v spokojí a radosti zo svojich blízkych. Neraz sa spolu s manželkou vyberá na návštevu na Slovensko, aj do svetoznámych kúpeľov v Piešťanoch, kde býva jeho synovec.

Jánova manželka Johana, rodená Tisončíková, sa narodila 7. októbra 1923 v Chyžnom. Jej rodičia Ján a Karolína (rod. Sobčáková) gazdovali na skromnom hospodárstve, ktoré však muselo uživiť aj jej štyroch bratov: Karola, Štefana, Jána a Stanislava. Johana sice chodila do poľskej ľudovej školy (1929 až 1935), ale jej rodičia všetkým svojim deťom od malička všepovali silné slovenské národné povedomie a snažili sa im dať aj vzdelanie. Jej brat Karol po vychodení ZŠ a absolvovaní na gymnázia v Trstenej vyštudoval za architekta. Spolu so svojou manželkou Annou a deťmi býva vo Zvolene, kým ďalší bratia Štefan a Ján so svojimi rodinami žijú v Chyžnom. Dnes už, žiaľ, nežije jej najmladší brat Stanislav, ktorý býval v Ludžmierzi. Johana sa so svojím budúcim manželom Jánom Škodoňom poznala už od detstva. Bývali predsa nedaleko, delili ich od seba len dva domy. Keďže sa mali radi, nič im nemohlo neskôr zabrániť spojiť svoje životné osudy. Stalo sa tak v nedeľu 19. novembra 1941 v kostole sv. Anny v Chyžnom. Po svadbe, samozrejme skromnej, keďže Ján musel už na druhý rukovať, Johana zostala bývať u jeho mamy. Mladomanželia sa opäťovne videli až po pol roku, keď Ján došiel z vojska niekoľkodňovú dovolenkou. Ďalšie roky sa vídali len sporadicky, keď mohol na pár dní prísť domov. Písali si však množstvo listov, v ktorých sa utvrdzovali o svojom hlbokom a vrúcnom vzťahu. Veľká bola teda ich radosť po ukončení vojny, keď sa už natrvalo mohli zvítať. Zakrátka sa mohli pustiť do výstavby domu, ktorý dokončili v roku 1946. Postupne sa im narodili tri deti: Mária, Ján a Karol, ktoré vychovávali v slovenskom duchu. Deti sa medzitým už osamostatnili, Mária (Latiaková) vyštudovala za učiteľku a býva spolu s manželom Eduardom a ďalšími deťmi v Kętoch. Koncom 70. rokov vyučovala dva roky slovenský jazyk v ZŠ v Chyžnom. Manželia Ján a Johana Škodoňovi sú mimoriadne hrdí najmä na svojho syna Jána (1946), ktorý sa stal biskupom. Vďaka nemu sa veľmi dobre poznajú aj s pápežom Jánom Pavlom II., ešte z čias, keď ich syn študoval v Krakove. Niekolkokrát boli aj na audiencií v Ríme, z čoho majú dodnes veľmi

milé spomienky. Ich najmladší syn Karol (1948), ktorý ukončil Strednú poľnohospodársku školu v Jablonke, sa venuje hospodáreniu v Chyžnom. Spolu so svojou manželkou Emíliou a ďalšími deťmi býva so svojimi rodičmi.

Dnes sú už manželia Škodoňovci na zaslúženom dôchodku, ale zdravie im, najmä Johane, neslúži už tak ako pred rokmi. Roky ľahkej práce na hospodárstve, každodenný zápas o chlieb a najmä jej vysoký a požehnaný vek, dávajú totiž o sebe vedieť. Obaja sa však tešia, že im Boh dal spolu prežiť už šesdesiat jeden rok. V ich slávnostný deň im prišli zablahoželať nie len deťi a šesť vnúčat, ale aj ďalší členovia rodiny, susedia a známi. K ich peknému životnému jubileu sa priprájame aj my a do ďalších rokov im želáme veľa zdravia, lásky a pokoja.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

8. septembra t.r. sa vo fridmanskom amfiteátri konala obecná slávnosť, počas ktorej sa konalo futbalové stretnutie mužstiev ZOR Fridman a Spiš Krempachy, vystúpenia folklórnych súborov z Fridmana, Čiernej Hory a Sromowiec Wyżnych a goralských kapiel z Łacka a Kościeliska. Nechýbali ani ukážky zdatnosti fridmanského hasičského zboru, rôzne súťaže a koncert miestnej dychovky. Podujatie zavŕšila tanecná zabáva, na ktorej hrala poľsko-slovenská skupina Azyl.

* * *

Začiatkom jesene už tradične na spišských základných školách a gymnáziách prebiehala akcia upratovania sveta. Jeden deň žiaci venovali čisteniu svojho okolia zo smeti a odpadkov, ktorých sa v našej prírode nachádza čoraz viac. Mali by sme si konečne uvedomiť, že znečisťovaním prírody škodíme sami sebe.

* * *

V dňoch 14.-15. septembra t.r. sa v Szczawnici, Łopusznej a Fridmane konali IV. malopoľské dni kultúrneho dedičstva. Účastníci podujatia si vo Fridmane o.i. mohli prezrieť gotický kostol zo 14. storočia, kaštieľ zo 16.-17. storočia a pivnice na víno z roku 1820.

JÁN BRYJA

Základná škola v Čiernej Hore od Jurgova vznikla okolo roku 1900. Za tak dlhé obdobie musela byť niekoľkokrát opravovaná. Rozsiahle renovačné práce sa uskutočnili najmä v 60. rokoch. Z roka na rok však žiačkov pribúdalo, a školské priestory sa stávali čoraz tesnejšie. Preto sa občania rozhodli o výstavbe väčšej prístavby k starej škole.

Prístavba

S nápadom prístavby prišli vtedajší poslanci gminnej rady Jan Budz a Ján Sarna. V roku 1995 vznikli plány prístavby, ktoré vyhotobil miestny architekt Eugeniusz Gryglak. O dva roky neskôr sa začali prvé práce pod vedením Zygmunta Stolowského z Bukowiny Tatrzanskej. Čiernochorania sa s chufou pustili do stavebných prác, ktoré rýchlo napredovali. Samozrejme, takáto veľká stavba sa nedala urobiť za rok či dva. V roku 2000 však bol objekt hotový v hrubom stave. Začali sa dokončovacie práce. Bolo treba urobiť dlážky, ústredné kúrenie a kotolňu, potom celú prístavbu omietnuť a zariadiť. V roku 2001 mala byť stavba zavŕšená a Čiernochorania rátili s tým, že už školský rok 2001/2002 žiaci privítajú v novej prístavbe. Žiaľbohu, plány zmarila povodeň, lebo prístavbu zaľala voda, takže ju bolo treba osušiť, vymaľovať a urobiť ďalšie nevyhnutné práce. Neprajnosť osudu a ani nedostatok finančných prostriedkov však miestnych obyvateľov nedokázali odradiť. Zaumienili si, že v roku 2002 definitívne odovzdajú školu do

užívania. S pomocou škole sa rozhodli prísť aj riaditeľka Ewa Dudziaková a rodičovský výbor, ktorí pre tento cieľ zorganizovali v júli t.r. v Čiernej Hore zaujímavé kultúrno-spoločenské podujatie, vďaka ktorému sa im podarilo získať až 13 tisíc zlôtých. A tak sa 8. septembra mohla konáť slávnostná posviacka objektu. Je to dôkaz nielen usilovnosti Čiernochoranov, ktorí na stavbe odpracovali nespočetné množstvo hodín, ale aj dobrej organizácie práce, spolupráce s miestnou samosprávou a s gminným úradom v Bukownie Tatrzanskej i jeho vojtom Józefom Milanom Modlom. Dnes nová čiernochorská škola pôsobí skutočne impozantným dojom a miestni obyvatelia môžu byť na ňu právom hrdí. Od 2. septembra t.r. sa už do prístavby prestahovali žiaci a pedagogický zbor zo starej časti školy, ktorá má byť teraz podrobenná generálnej oprave. V budúcnosti má byť v tejto budove nielen základná škola, ale aj gymnázium.

Slávnostná posviacka

Nedeľa 8. septembra sa určite zapíše do čiernochorskej kroniky ako mimoriadne sviatočný deň. Slávnosť sa začala o 10. hodine v miestnom kostole sv. omšou, ktorú celebroval jurgovský kaplán Józef Marek. Ďalšia časť slávnosti pokračovala už v priestoroch novej školy, ktorú posvätil kaplán J. Marek. Zúčastnili sa jej okrem početných Čiernochoranov aj viačerí hostia, o.i. vojt gminy Bukownia Tatrzanska J. M. Modla, členovia gminnej rady, riaditeľia ZŠ a gymnázií v Bukownie a Bialke Tatrzanskej a ďalší. Nechýbali samozrejme učitelia a žiaci základnej školy. Po posviacke



Riaditeľka školy E. Dudziaková počas príhovoru

POSVIACKA NOVEJ ŠKOLY

nasledovali príležitostné prejavy. Najprv prítomných privítala riaditeľka školy E. Dudziaková, ktorá stručne porozprávala o priebehu prác a zároveň srdečne podakovala Čiernochoranom, gminnému úradu a miestnej samospráve za spoločné usilie pri výstavbe tejto školy. - Učitelia vo svojej didaktickej práci, - zdôraznila, - budú žiakom davať za vzor túto činnosť ľudí dobrej vôle, ktorí si stanovili takýto čestný cieľ a spolu ho dosiahli. Dúfam, že táto škola bude domom, v ktorom každý sa bude dobre cítiť a nájde miesto pre radosnú a plodnú prácu. Nech to bude miesto, v ktorom každý pedagóg splní svoje ambiciozne túžby, - povedala na záver. Potom svoje podakovanie všetkým, čo sa podieľali na výstavbe tejto školy, vyjadril aj vojt gminy Bukownia Tatrzanska J. M. Modla a ďalší hostia.

Po prejavoch nasledoval kultúrny program v podaní miestnych žiakov. Vďaka nim si aj staršie pokolenie Čiernochoranov mohlo zaspomínať na školské časy a známe dielo Adama Mickiewicza Pán Tadeáš. Aj keď treba povedať, že spomínane dielo v interpretácii miestnych žiakov asi trošku odbiehalo od slávneho originálu. Každopádne bolo veľmi veselo. V programe vystúpil aj folklórny súbor Čardáše z Čiernej Hory-Zahory, v ktorom pôsobia aj žiaci miestnej základnej školy. Mladí Čiernochorania sa predstavili krásnym pásmom spišských a goralských piesní a tancov. Po kultúrnom programe nasledovala prehliadka školy a slávnostný obed. Nová škola urobila na všetkých návštěvníkoch neopakovateľný dojem. Veľké, svetlé a pekne vymaľované miestnosti, pripomínajú skôr útulné detské izby, než školské triedy. V takejto škole sa deti budú určite cítiť ako doma.

L. Molitoris odovzdáva riaditeľke počítač



Dar nášho Spolku pre čiernochorskú školu



*Posviacky sa zúčastnilo mnoho hostí*

Dar od nášho Spolku

V tomto školskom roku základnú školu v Čiernej Hore od Jurgova návštevuje 97 žiakov od 1. do 6. triedy a 14 detí v nultom ročníku. O ich vzdelanie a výchovu sa stará 12 učiteľov. V škole pôsobí prírodo-vedecký krúžok a žiacky športový klub, ktorého členovia reprezentujú školu na všetkých gminných školských súťažach a pretekoch. Čiernochorskí žiaci sa snažia rozvíjať nielen svoje telo, ale aj svojho ducha. Dokazujú to na vedomostných, recitátoriských a iných súťažach. Najlepšie o tom svedčia ich minuloročné výsledky: prvé miesto v gminnej vedomostnej súťaži Moja gmina - moja malá vlast, prvé miesto vo vedomostnej olympiáde o Spiši, štvrté miesto v našej súťaži Čo vieš o Slovensku a pod. Tunajší žiaci sa taktiež každý rok zúčastňujú našej recitačnej súťaže. V súčasnosti sa tu okrem poštinsty vyučujú dva jazyky: angličtina a slovenčina, ktorú navštěvuje 16 žiakov. V škole pôsobí aj žiacky obchodník. Vďaka podpore Gminného úradu v Bukowine Tatraljskej sa tu koná doučovanie žiakov s horšími výsledkami. Ako z toho vidíme, čiernochorská škola naozaj pulzuje životom. Ešte veľa by sme mohli hovoriť o škole a záujmoch jej žiakov. Dôležité je to, že vedenie školy sa ich snaží podporovať a vychádzať im v ústretu. Aj nás Spolok doceňuje význam tejto školy a snaží sa ju podporovať. Pri príležitosti otvorenia prístavby 8. septembra t.r. ÚV SSP venoval škole jeden počítac. Odovzdal ho do rúk riaditeľky ZŠ E. Dudziakovej ta-jomník ÚV SSP L. Molitoris a predsedu OV SSP na Spiši F. Mlynarcík. Počítace sú dnes už nevyhnutným zariadením každej školy. Žia-lbohu, ich počet je v máloktorej škole vystačujúci. Veríme, že aj ten od nás bude miestnym žiakom dobre slúžiť.

Text a foto: JÁN BRYJA

Nová prístavba tesne pred otvorením



NAŠLA SVOJE KORENE

V júli tohto roka naštívila Fridman Eva Krzanoričová, rodená Dvornická, bývajúca v súčasnosti vo Švédsku, ktorá prišla do našej obce hľadať svoje korene. Prečo prišla práve do Fridmana? Nuž preto, že z Fridmana pochádzal jej otec, Valent Dvornický, ktorý sa tu narodil 10. februára 1919 v chudobnej slovenskej roľníckej rodine.

Kedže Valentovi skoro zomrela matka a chorlavy otec neboli v stave zabezpečiť deťom aspoň skromnú obživu, musel Valent od malička chodiť do služby u zámožnejších roľníkov. Musel sice ľahko pracovať, ale mal zaistenú aspoň stravu a strechu nad hlavou. Dá sa povedať, že Valent zotrval v službe až do dospelosti. Medzičasom v rokoch 1938-40 pracoval u roľníka nemeckého pôvodu v Spišskej Belej. Vtedy však, 1. októbra 1940, dostal povolávací lístok a podobne, ako ďalší fridmanski krajania, musel narukovať na vojenčinu do Liptovského Mikuláša. O rok neskôr, keď Nemecko 21. júna 1941 napadlo na vtedajší Sovietsky zväz, Valenta zaradili do slovenskej tzv. Rýchlej divízie a vyslali na východný front. Zúčastnil sa viacerých bojov a zašiel s divíziou až na Kaukaz. Potom však, keď už divízia cúvala na západ, bol v bojoch o Krym ľahko ranený, a po dlhodobom liečení a rekonsiliencií ho napokon koncom roka 1944 demobilizovali. Tak sa teda po vyše troch rokoch mohol vrátiť domov.

Onedlho, keď sa vojna skončila, sa Valent Dvornický oženil. Za manželku si vzal Máriu Barnašovú z Lesnice v bývalom staroveskom okrese a spolu s ňou sa koncom roka 1945 natrvalo vysťahoval do severozápadných Čiech. Osídliili sa v Řetenici, kde Valent začal pracovať vo firme Muchlík v závode na výrobu obločného skla. V roku 1947 sa manželom Dvornickovcom narodila dcéra Eva. Žiaľ, keď mala len niečo vyše roka, zomrel jej otec, ktorý sa v podstate nikdy nezotavil z vojnových rán a dlho chorlavel. Mal sotva 29 rokov, keď odišiel do večnosti.

Valentova manželka Mária zostala sama a bolo jej ľahko vychovať dve malé deti. Musela skutočne ľahko pracovať, aby mohla deťom zabezpečiť život na slušnej úrovni. Podarilo sa jej. Eva úspešne absolvovala základnú i strednú školu a potom začala študovať v Prahe, kde sa zoznámila s chorvátskym študentom Krzanoričom, s ktorým sa čoskoro zasnúbila. Nenadarmo sa hovorí, že láska nepozná hranice. Platilo to aj pre Evu. V roku 1968 odcestovala so svojím snúbencom do Švédska, kde sa zosobášili a postupne vychovali tri deti.

Eva o svojom otcovi vedela len to, čo jej povedala matka, a sice že pochádzal z Fridmania, ktorý bol po vojne pripojený k Poľsku. O obci jej matka nevedela nič povedať, lebo sama nebola vo Fridmane ani raz.

Hoci Eva, podobne ako jej matka, nikdy nebola vo Fridmane, oddávna túžila sponzorovať rodisko svojho otca. Čas však plynul a ona sa nijako nevedela vybrať na Spiš. Vždy jej čosi prišlo do cesty, vždy bolo niečo súrnejšie, takže výpravu do Fridmania zakaždým odkladala na neskôr. Až v tomto roku si povedala: Dosť, ide sa! A skutočne, spolu s manželom sa vydala do Poľska. Po ceste navštívili o.i. Varšavu, Krakov, Wieliczku a nakoniec zavítali aj do Fridmania. Nebolo jej ľahko nájsť príbuzných. Chodila však vytrvalo po obci, vypytovala sa, až nakoniec našla rodinu svojho otca, bratrancov a ďalších príbuzných, s ktorými sa zvítala so slzami v očiach. Keď nadišiel deň odchodu do Švédska, svojej novej vlasti, slubovala, že sa sem ešte vráti. Je vytrvalá, takže sa jej to iste podarí.

JÁN BRINČKA



Pred štartom: zľava D. Harkabuz z Podsrnia



Cyklisti z Oravy a Bukowiny T. s J. Blaňdom (sprava) a J. Jaworskym

ÚSPECH ORAVSKÝCH CYKLISTOV

V tomto roku sa uskutočnil už štvrtý ročník peknej športovej akcie na horských bicykloch - *Euroliga MTB Tatry '2002*. Štartovalo v nej celkovo 590 cyklistov z Poľska a Slovenska, ktorí si od 28. apríla do 6. októbra t.r. zmerali sily na šiestich pretekoch. Hlavným organizátorom súťaže bol Výbor športu a turistiky Euroregiónu Tatry a Cyklistický klub Horské orly Rabka-Zdrój a spoluorganizátorom firma „Out Of Order Sports“ - Danielky v Oravke a Spolok Slovákov v Poľsku. Podujatie sa uskutočnilo za finančnej podpory fondu PHARE z Európskej únie a mediálny patronát nad pretekmi mala Televízia Krakov, Rádio Plus a Echo Krakov, Gazeta Krakovská a Život. Finále pretekov v Rabke organizačne zabezpečil športový klub Wierchy a miestny GOPR a finančnú pomoc poskytol PZU Nový Targ a súkromní sponzori.

Finále v Rabke

Posledné, šieste preteky Euroligy sa uskutočnili v nedeľu 6. októbra 2002 v Rabke, ktoré zároveň rozhodli o celkových víťazoch tohto medzinárodného podujatia. Na cyklistov čakalo niekoľko náročných okruhov (prevýšenie 200 metrov) v okolí kopca Bania, so štartom a cielom na futbalovom ihrisku. V prestávkach medzi jednotlivými pretekmi koncertovala miestna požiarnická dychovka a konali sa viaceré zaujímavé sprievodné podujatia.

Cyklisti z Podvlnka a Podsrnia po pretekoch



Na pretekoch v Rabke štartovalo vyše 150 pretekárov, rozdelených podľa veku do 10 kategórií. Najmladší účastník mal 4 a najstarší 67 rokov. Najprv zápolili cyklisti v kategóriach J (17-18 roční), S (vyše 19 rokov), M1 (30-39), M2 (40-49), M3 (50-59), M4 a seniori (vyše 65 rokov). Po zdolaní troch okruhov (po 7 km) sa ako prvý prihnal do cieľa zabladený od hlavy po päty (počas pretekov totiž pršalo) Tomasz Sikora z LKS Iskra Głogoczów. V kategórii M1 zvíťazil Slovák Daniel Sýkora z Piešťan, v kategórii juniorov Mateusz Zoni (Horské orly Rabka-Zdrój), pred celkovým víťazom Marcinom Motykom (LKS Iskra Głogoczów), medzi ženami vyhrala Justyna Frączeková (RMF FM Izostar Krakov), v kategórii M2 Waldemar Bauasiński z Kielc, v M3 Andrzej Głodkiewicz z Nového Targu, v M4 Grzegorz Grzempa z Bielska Białej a medzi seniormi sa z celkového víťazstva tešil najstarší účastník pretekov, 67-ročný Józef Koprzak zo Skawice.

V mladších kategóriách si opäťovne najlepšie počínali oravskí cyklisti (Podvlnčania a Podsrňania), ktorí už tretiu sezónu startujú vo farbách klubu Horské orly Rabka-Zdrój.

V kategórii mladších juniorov si sice so 14-kilometrovou traťou (2 okruhy) najlepšie poradil celkový víťaz podujatia Adrian Rzeszotko (LKS Iskra Głogoczów), ale na druhom mieste skončil nás dobrý známy Darek Kwiatkowski z Podvlnka. Medzi dievčatami (mladšie juniorky) zvíťazila Karolina Kozelová (RMF FM Izostar Krakov), celkovú druhú priečku obsadila Patrícia Pekarčíková z Podvlnka a vo svojej kategórii kraľovala študentka jablonského lýcea Maria Teresa Jaworska z Podvlnka (klub Horské orly), ktorá zvíťazila aj v celkovej klasifikácii.

Oravcom sa darilo aj v najmladších kategóriach. Medzi dievčatami vyhrala sice Violetta Sarniaková zo Zaskalia, ale hned za ňou skončili dve Podsrňianky - Natália Jendraščáková (celková víťazka) a jej priateľka Izabela Kowalczyková (druhá v celkovej klasifikácii). Medzi chlapcami sa z celkového víťazstva tešil Daniel Kowalczyk pred Arturom Stasiakom (oba z Podvlnka). V kategórii mladších dievčat vyhrala Angelika Piarczyk (UKS Dobra), ale celkovo druhá skončila Angelina Kowalczyk z Podsrnia. V kategórii D2 (dievčatá) bola najväčšou favoritkou Debora Jaworská z Podvlnka - celková víťazka pretekov, ktorá bola v Rabke tretia a medzi chlapcami vyhral Piotr Lewandowski z Krakova pred Robertom Torbom z Podvlnka (celkovo druhý).

Slávnostná ceremonia

Záverečné vyhlasovanie výsledkov sa konalo na tribúne štadióna KS Wierchy. Medailistov vyznamenávali: starosta

**Prof. Jozef Čongva
predseda SSP**



N. Jędraszczaková z Podsrnia pred štartom

Rabky Józef Skawiańczyk, predseda športového klubu Wierchy Jan Blaínda, hlavný rozhodca pretekov Jerzy Klinik z Krakova, hlavný iniciátor pretekov Jacek Jaworski z Podvľka, tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris a zástupcovia sponzorov. V súťaži športových klubov sa celkovým víťazom stal UKS Podvľk pred UKS Dobra a Horskými orlami Rabka-Zdrój, v súťaži obcí vyhral Podvľk pred Dobrou a Podsrním a v súťaži škôl ZSO Dobra, pred ZŠ Letownia a ZŠ Podsrnie. V súťaži rodín zvíťazili Kowalczykovi z Podvľka, pred Kowalczykovicmi z Podsrnia a v súťaži gmin Jablonka pred Rabou Wyżnou a Bukowinou Tatrziańskou.

Starosta Rabky J. Skawiańczyk napokon odovzdal osobitné ocenenia osobám a organizáciám, ktoré sa zvlášť zaslúžili o vznik a priebeh súťaže Euroliga MTB Tatry. Diplomy a vecné odmeny - pekne vyrezané drevené predmety, ktoré vytvorili žiaci Štátneho lýcea výtvarných umení im. Antona Kenara v Zakopanom pod vedením riaditeľa školy Stanisława Cukiera, si prevzali: predseda Výboru športu a turistiky Euroregiónu Tatry Czesław Borowicz a ďalší zástupcovia EU Tatry, iniciátor pretekov J. Jaworski z Podvľka, tajomník ÚV SSP L. Molitoris, redakcia Život a zástupca firmy PTS Rabka. Za osobitné zásluhy počas organizácie pretekov v Rabke si pamiatkové pocháre prevzali Jan a Janusz Blaíndovci.

Naš teší najmä účasť a dobré výsledky detí z Oravy, hlavne z Podvľka a Podsrnia, ktorým gratulujeme k ich úspechu a držíme im palce v budúcom ročníku súťaže.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Podvľčianke M. T. Jaworskej blahoželá L. Molitoris



Vážený pán profesor,
prijmite srdcennú vďaku za zaslanie publikácie venované Slovákom v Poľsku v rokoch 1945-1957. Veľmi som sa jej potešila. Hned som sa pustila do čítania, ale samozrejme ako vždy, sa to zlo, ktoré sa popáchalo na našich občanoch, sa zmenšuje. Napr. ja som bola väznená za odnesenie písacieho stroja z notárskeho úradu, aj keď notársky úrad nevybavili Poliaci, ale slovenský štát, čiže oni nemali právo si ho pri-vlastniť. Ved' major Milan Polák, podpredseda SNR, žiadal, aby bol majetok úradov, ktoré vybavil slovenský štát, prevezéný na Slovensko. Veľké cigánske je aj to, že A. Gomboš a J. Lacniak priznali, že sú Poliakmi. Posielam Vám časopis Slovenský sever, kde sú o tom moje spomienky pod názvom Trpká mladosť. Bol to krásny časopis a je škoda, že ho zlikvidoval minister Kňažko.

S pozdravom

M. Cibrínová-Gombošová

Dnes prinášame prvú časť spomienok jurgovskej rodáčky
M. Cibrínovej-Gombošovej - Redakcia

TRPKÁ MLADOSŤ

Narodila som sa roku 1924, keď už naša obec bola pričlenená k Poľsku. Do siedmich rokov som žila v rodičovskom dome a vlastne som si ani neuvedomovala, akej som národnosti. Rozprávali sme sa goralským nárečím. Keď som v siedmom roku začala chodiť do školy, učila som sa v inom jazyku, a okrem toho pani učiteľka nám povedala, že sme Poliaci a máme byť na to hrdí, lebo Poľsko je veľké, silné a bohaté. Nevedela som to pochopiť, lebo doma sa nikdy nehovorilo, že sme Poliaci. Po príchode zo školy opýtala som sa mamy, čo vlastne sme. Mama mi povedala, že sme Slováci, ale teraz musíme žiť v Poľsku, lebo páni tak rozhodli. V kostole sa spievali niektoré piesne po slovensky a niektoré po poľsky. Doma boli modlitebné knížky v slovenčine. Dostávali sme svätovojtešské kalendáre a podielové kníhy. Z nich som sa s pomocou mamy učila čítať po slovensky. Všetkému ma naučila, len mi nevedela vysvetliť, prečo nad niektorými písmenami sú čiarky, čiže dĺžne. To sa vraj tak píše, no že to malo funkciu dlhej samohlásky, nevedela.

Tak plynul čas. Na vysvedčeniaciach som mala jednotky. Jedného dňa zavolala pani učiteľka mamu do školy a za mojej prítomnosti jej povedala, že by bola škoda, keby ma nedali študovať. Odpoveď mamy bola: - Pani učiteľka, ja už veľmi čakám, kedy skončí školu, lebo ju veľmi potrebujem pri hospodárstve. Mama mala vtedy asi päťdesať rokov. Všimla som si, aká je zrobenná, a tak som sa rozhodla, že nepôjdem študovať, ale ostanem pracovať na hospodárstve.

Často sa u nás hovorilo o plebiscite a o rokoch po prvej svetovej vojne. Mňa to veľmi zaujímalo a pri každej príležitosti som žiadala, aby mi o tom hovorili. Mamička mi hovorila, že boli veľmi nespokojné časy, každú chvíľu boli u nás iní vojaci. Keď boli Česi, tak aj žandári boli Česi. Jednému z nich právala. Večer si prišiel po bielizeň a stažoval sa na nebezpečné časy. Povedal: - Ani zomrieť by som tuná nechcel! A do rána bol mŕtvy. Poliaci v noci hodili granát do miestnosti, kde žandári spali. Volal sa František Kabát.

Prichádzala k nám i pani Mária Kráľová, ktorá bola kuchárkou na fare za čias pôsobenia pána dekana Antona Kubašáka, ktorý pôsobil v Jurgove v rokoch 1896 - 1921. Po jeho smrti nastúpil pán farár Sikora, ktorý bol rodákom z Jablonky, ale sa popoľští. Gazdiná a kuchárka museli opustiť faru. Ubytovali sa v dome Anny Tiborovej-Šustrule, ktorý susedil s naším. Ako susedia sme žili v pekných susedských vzťahoch. Jedného dňa, keď už Jurgov mali poľské úrady, prišla pani Kráľová za mamou a prosila, aby jej dala klinec. Pani Kráľová zatíkla klinec na vonkajšiu stenu domu a zavesila naň obraz prezidenta Masaryka. Poľské úrady to pobúrilo. Zanedlho po tejto udalosti odrodilec Michal Chovanec-Pietras žaloval poľským vojakom, že mu v noci niekto zabúchal na oblok. Nevedno, či zo strachu, alebo sa chcel ukázať, že jeho sa nesmie nikto dotknúť.

Obyvateľia Jurgova majú na konci chotára šopy a izbice. Pod jednou strechou je miestnosť na ustajnenie dobytka a miestnosti pre pastiera, kde si uvarí jedlo a uskladňuje mlieko. Dobytok sa na okolí pasie a nevháňa sa cez leto do dediny. Aby to bolo výhodnejšie, tak sa spoja štyria-piati gazdovia, ktorých šopy sú v susedstve, a pasú na striedačku. Na obed musí pasúci podojiť všetky kravy. Večer si chodí dojí každý sám. Tam v izbici prespal a ráno znova podojil a išiel do obce, alebo rovno na roľu. Mlieko sa uskladňovalo v izbici na veľkej polici v konviach a drevencích putniach. Raz týždenne sa chodilo s vozom po mlieko. Smotana sa zobraťala a dala do osobitnej nádoby zvanej oboňka, a mlieko do ďalších. Smotana sa vyliala do maselníc, v ktorých sa mútilo maslo. Mlieko sa vylievalo do dieží, ktoré boli taktisto z dreva. Hygiena týchto nádob sa udržiavala tak, že všetky nádoby, v ktorých bolo mlieko, sa dobre umyli, v lese sa nakladol oheň a do ohňa sa nahádzali čisté kamene veľkosti mužskej päste, ktoré sa nahriali do žerava. Do nádoby sa dala čistá riečna voda a dlhými drevencami kliešťami sa prenášali z ohniska žeravé kamene do nádob naplnených vodou do polovice. Voda začala vriť, preliaťa sa do inej nádoby a kamene sa dali znova do ohniska. Potom sa nádoby odniesli k rieke, kde sa vyšúchali pieskom a vymyli. Drevencom kolíčkom sa vyškrabali spoj na dne. Obruče, ktoré boli zväčša medené, sa museli lesknúť. Nádoby sa potom vysušili na slnku.

Po spomínamej noci údajného búchania na oblok odrodilcov kráčal ráno Andrej Pavlák-Olifor z Podokulného okolo inkriminovaného miesta. Bol prvý, ktorý išiel toto ráno po ceste. Poľskí vojaci ho chytili a chceli ho odviesť do väzenia. Chýr o tom sa rýchlo rozšíril a obyvateľia Jurgova pobrali vidly, kyeje a išli menovaného brániť. Na čele šiel jeho brat Ján Pavlák. Poľský voják streľil do neho z blízkosti dvoch metrov. Ján padol mŕtvy a náboj zasiahol aj pani Máriu Kráľovú, ktorej prestrelil plúca. Táto udalosť sa udiala pri fare. Mŕtveho syna odniesli matke. Vzápätí prišiel farár Sikora s chcel mŕtvemu udeliť posledné pomazanie, ale jeho matka mu to nedovolila a farára vynhalala. - *Ked ste mu vzali život, netreba mu už vaše pomazanie*, - povedala. Pani Máriu Kráľovú odviezli do nemocnice do Nového Targu. Tam s ňou surovo zaobchádzali a posmešne ju nazývali pani Masaryková. Pani Kráľová sa s mamou priatelia aj neskôr, keď sme už nebývali v susedstve. Často chodila k nám a ja som ju vždy prosila, aby mi o tom rozprávala.

Roky bežali. Medzi Poľskom a ČSR platil takzvaný malý pohraničný styk. Niektorí obyvateľia Jurgova mali majetok v ČSR a hlavne boli priležitosťne i stále zamestnaní v Javorine. Najprv na majetku kneža Hohenloheho a potom, keď Hohenlohe predal majetok štátu, v štátnych lesoch. Aj môj otec bol zamestnaný na majetku kneža Hohenloheho v Javorine a pracoval pod Muránom. Mal za úlohu udržiavať lesné cesty a prte od jari do neskorej jesene. Na istých úsekokoch robil jarčeky, ktorími voda odtekala mimo cesty a nespôsobila vymytie. Mal k dispozícii starú horáreň. Za túto prácu bol platený deputátom, ktorý pozostával z desiatich fúr dreva, jednej lúky, z ktorej sme mali asi štyri fúry sena, pašu pre osem kusov dobytka a pašu pre štyri kusy dobytka pre pastiera, ktorý nám pásal kravy. Za ostatnú prácu ho platili v korunách.

Horáreň pod Muránom bola vzdialenosť od Jurgova dvanásť a pol kilometra. Cez prázdniny, pokiaľ to polné práce dovoľovali, sme pobudli s otcom v starej horári. Okrem toho každý týždeň sa išlo vozom po mlieku a syr, ktorý otecko vyrábal. Mama zapriahla do voza a pobrala nás. Bol to veľmi pekný výlet. Celou cestou sme na voze spievali. Keď neskoro v jeseni otecko prišiel i s dobytkom domov, vždy doniesol nejaké noviny, ktoré sa týkali vyplnenia našej túžby po opäťovnom pripojení nášho územia k Slovensku. On veril, že sa tak stane.

Lenže čas bežal a pripojenie sa neuskutočňovalo. Prestali sme mu veriť. Po vyhlásení autonómie Slovenska vypracovali naši ľudia memorandum o pripojení. Na Slovensko ho prepašovali dvaja obyvateľia Jurgova J. a A. Vojtasovci. Prvý bol bratom pána dekanu Vojtasa. Na spatočnej ceste, keď prehádzali zelenú hranicu, ich poľskí vojaci zadržali a uväzniili na sedem mesiacov.

V novembri 1938 sa prehnala cez Jurgov búrka; valilo sa poľské vojsko a išlo obsadzovať Slovensko. Vojaci vykrikovali, že idú až po

Gelnicu. Javorinu obsadili a pokračovali smerom na Ždiar. Na Prislope boli zakopaní slovenskí vojaci a tí jediným výstrelem zabili poľského plukovníka, ktorý išiel na čele na koni. Týmto výstrelem sa skončilo obsadzovanie Slovenska.

Na jar roku 1939 prichodilo takmer celé Poľsko obdivovat „svoju“ Javorinu. Dal však dobrý Pán Boh, že to trvalo len do 1. septembra 1939, keď slovenské vojsko oslobodilo Javorinu aj všetky spišské a oravské obce pričlenené k Poľsku v roku 1920. Ako vždy, aj v tento pamätný deň pásli Jurgovčania svoje stáda. Priplazil sa k nim slovenský voják a opýtal sa ich, ako ďaleko je Jurgov. Odpoveď znala: - *Dedinka, ktorú vidíte pred sebou, je Jurgov*. Vojak odvetil: - *Chodte a povedzte obyvateľom, že ich ideme osloboodiť*. Občan Ján Rusnák pribehol do dediny a kričal: - *Naši idú! Naši idú! Stavajte slávobránu!* Kým prišlo vojsko, bola slávobrána pripravená. Vítali sme ich jasotom a od radosť sme plakali. Potom sme vsetci spoločne išli do kostola zaspievat slávnostne Te Deum na podakovanie za osloboodenie.

MÁRIA CIBRÍNOVÁ-GOMBOŠOVÁ
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

KRÁTKO ZO SPIŠA

22. septembra t.r. sa vo Fridmane konala milá slávnosť nazvaná Rozlúčka s letom. Usporiadal ju Gminný úrad v Nižných Lapšoch. Súčasťou podujatia boli vystúpenia miestnej mládeže a fridmanského folklórneho súboru, ochutnávka regionálnych jedál a vyhodnotenie súťaže o najlepšie udržiavaný gázdovský dvor v nižnolapšanskej gmine.

* * *

27. septembra t.r. sa konala slávnosť piateho výročia odovzdania do užívania sústavy vodných diel Czorsztyn - Nedeca - Sromowce Nižne. Výstavba vodnej priehrady bola ukončená po 22 rokoch v r. 1997. Účastníci podujatia, medzi ktorími bol aj minister ochrany životného prostredia Stanisław Żelichowski, si prezreli vodné dielo a nedaleký Nedecký zámok, ako aj film o výtvare prie hrády. Súčasťou podujatia bola taktiež ochutnávka regionálnych jedál a koncert Jacka Wójcickiego a Beaty Rybotyckej.

* * *

Celú jeseň trvala veľká oprava mosta cez rieku Bialku v Čiernej Hore (na snímke), čo značne sťažilo premávku na tomto úseku. Počas opravy, ktorú financovalo Generálne riaditeľstvo verejných ciest, sa premávka cez most uskutočňovala striedavo jedným cestným pásom. Miestni obyvateľia sa obávajú, že po oprave, vďaka ktorej sa zvýši nosnosť mosta, bude cez hraničný príechod Jurgov - Podspády nasmerovaná kamiónová preprava.

* * *

Začiatkom októbra t.r. sa v novotarskej Základnej škole č. 5 konali hádzanárske majstrovstvá Nového Targu pre žiakov základných škôl. Medzi dievčenskými družtvami si prvenstvo, podobne ako v minulom roku, vybojovali hádzanárky z Fridmana pod vedením M. Brzyzovej, ktoré postúpili do okresnej súťaže.

Text a foto: JÁN BRYJA



ORAVSKÉ DOŽINKY '2002

Každoročne na prelome augusta a septembra sa niektorá z oravských obcí v jablonskej gmine stáva mestom dožiniek, na ktorých roľníci oslavujú zavŕšenie žatevnych prác. Toto ročné X. gminné dožinky sa konali 25. augusta v Chyžnom.

Medzi stovkami divákov, ktorí v tento slnečný letný deň zavítali do Chyžného, bola o.i. delegácia gminy Jablonka s vojtom Antonim Wontorczykom a ďalší hostia. Zástupcovia jednotlivých obcí pripravili dožinkové vence, ktoré viezli na šiestich pekne vyzdobených vozoch, tvoriacich pestrofarebný sprievod. Povozy boli z Jablonky-Centra, Jablonky-Borov, Chyžného, Malej Lipnice, Hornej Zubrice a Oravky. Účastníci dožiniek sa najskôr zhromaždili pred gminným úradom, kde porota vyhlásila výsledok súťaže o najkrajší povoz. Porotcovia hodnotili o.i. výzdobu považov ovešaných girlandami z jarabiny, javorových listov, borievky, zimozelene a kvetov z krepového papiera, odev starostov a furmanov a dokonca celkový vzhľad koní. V súťaži zvíťazil povoz z Chyžného, pred Jablonkou-Boram a Malou Lipnicou. Po vyhlásení výsledkov prešli účastníci dožiniek do Chyžného, kde sa v kostole sv. Anny zúčastnili na slávnostnej sv. omši, ktorú celebroval knaz Michał Wojnarowski. Počas omše spieval cirkevný zbor Schola sv. Martina z Podvľka a knaz posvätil poľnohospodárske plody a dožinkové vence.

Gminné dožinky otvoril vojt A. Wontorczyk, ktorý pred motelom Chyžbet privítal starostov obcí a podelil sa s nimi voňavým chlebom z tohoročnej úrody. Nasledovalo vystúpenie ľudovej kapely Małe Podhale z Jablonky a porota vyhodnotila najkrajšie dožinkové vence. Prvé miesto získala Jablonka-Bory, pred Jablonkou-Centrom, Chyžným a Hornou Zubricou. Na slávnostne ozdobenom pódiu sa potom konal kultúrny program, v ktorom sa ako prvý predstavil folklórny súbor Rombań z Chyžného, potom slovenský folklórny súbor Kozák z Oravskej Polhory, hudobná rodina Czajowcov, detský súbor Holníki zo Sidziny, kapela Podhale, súbor Ludwika Mlynarczyka z Veľkej Lipnice a regionálny súbor Odrowęziania z Czarneho Dunajca.

Kultúrny program doplnilo niekoľko zaujímavých sprievodných podujatí, o.i. ukážka starodávneho poľnohospodárskeho náradia, výstava prác ľudových umelcov a pod. Nechýbala súťaž o najlepšieho richtára jablonskej gminy, spočívajúca o.i. na rozlišovaní rôznych semien, ktorú vyhral Jan Budziński z Chyžného pred richtármí z Podvľka, Hornej Zubrice a Oravky. V súťaži v práskaní voliarskym bičom zvíťazil Eugeniusz Sobczak z Chyžného pred Franciskom Vengrzynom z Kyčor a Józefom Sandrzykom z Jablonky-Centra. Novinkou bola súťaž silákov, v ktorej mužské páry preťahovali povraz usúkaný zo slamy. V tejto disciplíne si najlepšie poradili siláci z Jablonky-Borov pred Podvľčanmi a Oravčanmi. Po vyhlásení výsledkov a odovzdaní hodnotných odmienn zahrali hudobné skupiny Ekstra Formačja a Arka z Podvľka.

Dolnozubričania s dožinkovým vencom



Dožinkový povoz z Jablonky-Borov

Dožinkové slávnosti zavŕšila ľudová veselica, trvajúca do neškorého večera.

* * *

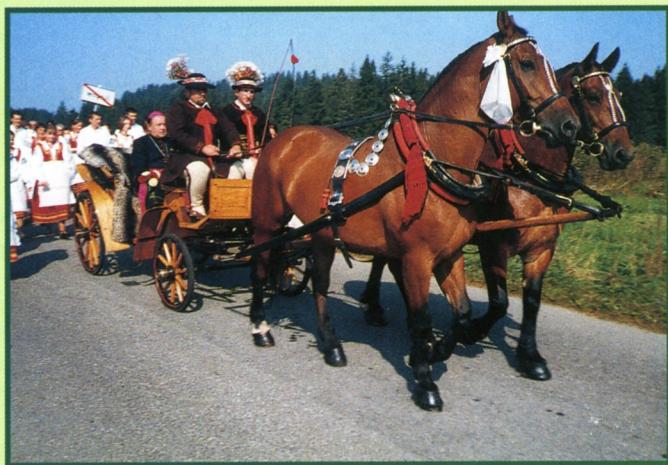
Gminné dožinky vo Veľkej Lipnici sa konali v nedeľu 15. septembra 2002. Zúčastnili sa ich viacerí hostia, o.i. vojt Mariusz Murzyniak, predsedza gminnej rady Emil Kowalczyk a primátorka Námestova Etyla Sečová. Hospodármi podujatia bolo richtárstvo z Centra, ktoré pripravilo aj krásny dožinkový veniec. V dlhom dožinkovom sprievode išli predstavitelia jednotlivých lipnických richtárstiev nesúci plody z tohoročnej úrody do kostola sv. Lukáša na slávnostnú sv. omšu, ktorú celebroval knaz Bolesław Kołacz. Počas omše spievali členovia detského zboru Orawiania zo ZŠ v Privarovke, zbor z gymnázia, hrala tiež kapela Ludwika Mlynarczyka a dychovka pod vedením kapelníka E. Lichosyta. Knaz potom posvätil dožinkové vence a poľnohospodárske plody. Z kostola vzhľadom na dážď prešli účastníci dožiniek do priestrannej sály Ľudového domu, kde sa konal bohatý kultúrny program.

Prítomných hostí tu privítali, podľa starodávneho običaja, starosta a starostka dožiniek bochníkom chleba z tohoročnej úrody, ku ktorému pridali aj med z richtárskej paseky, varený bôb a chutné "zawijańce." Bolo tu aj posvätené zrno, z ktorého si každý mohol zobrať domov a pridať do jesennej a jarnej sejby. Diváci najskôr sledovali programy, ktoré pripravili richtárstva z Centra a Skočíkov, potom vystúpenia súborov Orawiania, zboru z gymnázia, hudby L. Mlynarczyka a súboru Skalni z Krakova. Na dožinkách nemohli chýbať ani rôzne zaujímavé súťaže, o.i. mlátenie obilia cepami, mútenie masla v drevenej maselnici, súkanie povrazov či ostrenie a vyklepávanie kosy a pod. Na záver dožinkových slávností sa konala ľudová zábava, ktorá trvala do neskorej noci.

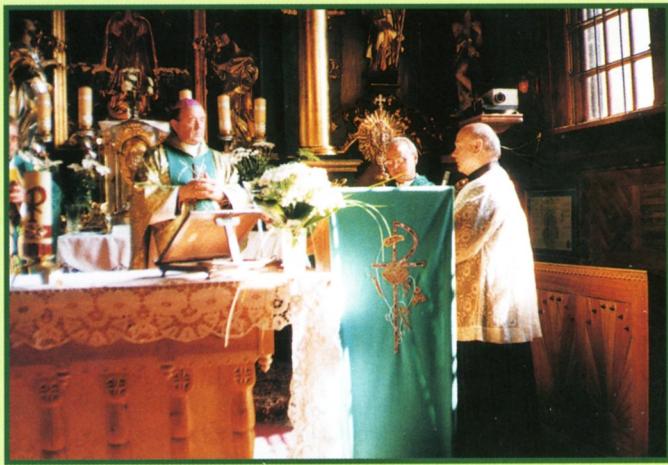
PETER KOLLÁRIK

Očakávanie na dožinkový sprievod. Foto: archív OCKaŠ





Jurgovčania si milého hosta priviezli na koči



Otca biskupa víta jurgovský farár W. Podhalański...

4. septembra t.r. uplynulo 100. výročie narodenia veľkého jurgovského rodáka, kňaza a univerzitného profesora Alojza MIŠKOVIČA. Pri tejto príležitosti na pozvanie nášho Spolku navštívil Jurgov v nedelu 8. septembra t.r. spišský sídelný biskup, Mons. ThDr. František Tondra.

Nadľho pred príchodom otca biskupa sa pred Jurgovom zhromaždili desiatky krajanov, ktorí prišli privítať vzácnego hosla. Medzi víťajúcimi bola aj veľvyslankyňa SR v PR Magda Vásáryová, predsedca a tajomník nášho Spolku Jozef Čongva a Ludomír Molitoris, šéfredaktor Života, predsedca OV SSP na Spiši František Mlynarčík a ďalší. Odtiaľ si Jurgovčania v sprievode miestnej dychovky odvezli otca biskupa na parádom koči do kostola.

Presne o 11. hod. sa v kostole sv. Sebastiána začala slávnostná sv. omša, ktorú celebroval otec biskup spolu s kňazmi Doc. ThDr. Jánom Dudom, súdnym vikárom Spišskej diecézy a pátronom Jánom Ďuricom. Pri oltári vzácnego hosta privítal miestny farár Władysław Podhalański, ako aj jurgovské krajanky a zástupcovia mládeže v malebných krojoch, ktorí odovzdali otcovovi biskupovi kytečky kvetov.

Okrem už spomínaných hostí a veľkého počtu jurgovských veriacich sa pobožnosť zúčastnili: primátor Kežmarku František Grohola s manželkou, bývalý riaditeľ jurgovskej mešťianky Michal Griger, podpredsedovia ÚV SSP Dominik Surma a Zofia Chalupková, krajania z iných obcí a ďalší.

Počas sv. omše prednesol otec biskup homíliu, v ktorej nadviazal na slová sv. evanjelia a o.i. poukázal na jednu z hlavných mravných zásad, ktorími sa má riadiť každý kresťan, a sice lásku k blížnemu. Len vtedy bude náš život plný, bohumilý. Otec biskup tiež pripomenal, že

VZÁCNA NÁVŠTEVA

súčasná Európa speje k zjednoteniu. Je to kresťanská myšlienka a našou povinnosťou je vnášať do tohto spoločenstva kresťanske hodnoty. V závere vyznal, že sám tiež patrí k žiakom prof. A. Miškoviča, významnej osobnosti na poli vedy a kultúry, ale predovšetkým kňaza, ktorého životným mottom bola služba Bohu a láska k blížnemu.

Na záver sv. omše vystúpil s krátkou prednáškou Doc. ThDr. J. Duda, ktorý oboznámil zhromaždených so životom a dielom prof. A. Miškoviča. Potom sa biskup F. Tondra aj s ďalšími účastníkmi bohoslužby pobral na priekostolný cintorín pomodliť sa pri hroboch bývalých jurgovských farárov - Antona Kubašáka, Andreja Silana a Andreasa Chmela.

Skôr než začal obed, prišla k fare jurgovská dychovka a vzácnym hostom predviedla krátky koncert.

Po obeде sa otec biskup i pani veľvyslankyňa vybrali do miestnej hasičskej zbrojnice na stretnutie s krajanmi, kde ich srdečne privítal tajomník ÚV SSP L. Molitoris a súčasne oboznámil s najdôležitejšou krajanskou problematikou. Otca biskupa zaujímali mnohé otázky, v tom i situácia so slovenskými bohoslužbami na Spiši a Orave, výučba materinského jazyka na školách, ba aj činnosť nášho Spolku. Neskôr, na rozlúčku s krajanmi, vyjadril radosť, že vidí medzi nimi aj hodne mládeže, čo je zárukou kontinuity slovenskej myšlienky v Jurgove i na Spiši. Vyslovil tiež presvedčenie, že v zjednotenej Európe sa vyriešia viaceré dnešné problémy a na záver poprial krajanom, aby si naďalej uchovávali slovenského ducha i národné povedomie...

Krátká modlitba pri hrobe jurgovského farára A. Kubašáka



Otca biskupa a veľvyslankyňu SR M. Vásáryovú víta L. Molitoris





... a krojované jurgovské krajanky



Biskup F. Tondra udeľuje sv. prijímanie

Slova sa ujala aj veľvyslankyňa SR M. Vášáryová, ktorá o.i. rozprávala o práci významnej Štátnej rady SR v PR a podotkla, že k jej povinnostiam patrí i spolupráca s krajanmi. Oznámila, že v najbližších mesiacoch by konečne malo dôjsť k otvoreniu slovenského konzulátu v Krakove. Vyjadriala tiež veľké uznanie našim učiteľkám za ich záslužnú prácu na školách a pri zostavovaní krásnych učebníčkov odovzdala im mimoriadnu cenu a pekné diplomy. Ocenenie „Edukacia XXI“ na 12. knižných trhoch vo Varšave a za veľké zásluhy pre rozvoj slovenského menšinového školstva v Poľsku prevzali: Žofia Chalupková, Anna Krištofeková a Mária Glodašiková. Osobitný diplom za zásluhy dostala aj Mária Surmová. Pani významnej Štátnej rady zároveň odovzdala sústavu viacerých slovníkov pre potreby jurgovskej školy, pozvala našich učiteľov do Varšavy na budúci rok a súčasne prisľúbila, že sa podľa svojich možností bude snažiť nadálej pomáhať nášmu Spolku.

Stretnutie v zbrojnici pokračovalo ďalšími príhovormi. Svojimi spomienkami na prof. A. Miškoviča sa so zhromaždenými podeliли páter J. Ďurica a prof. M. Griger, ako aj primátor Kežmarku F. Groholá, ktorý zároveň s príležitosťou vlaňajšieho jubilea, 750. výročia tohto mesta a svetového stretnutia Spišiakov v Kežmarku odovzdal prof. J. Čongvovi a L. Molitorisovi pamätnú plaketu.

Alojz Miškovič

- Je pre mňa čľou a potešením, - povedal v úvode svojej prednášky kňaz J. Duda, - že môžem povedať niekoľko slov o osobe univerzitného profesora a kňaza Aloja Miškoviča, pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia, a to práve tu, v jeho rodisku, a jeho rodákom.

Pripomeňme, že sa narodil 4. septembra 1902 v Jurgove v zbožnej roľníckej rodine Vojtecha a Márie Miškovičovcov. Základné vzdelanie získal v miestnej ľudovej skole. Odšiel išiel študovať na piaristické gymnázium v Podolínci, potom do Levoče a nakoniec Ružomberka, kde r. 1920 maturoval. Teologickej štúdiá absolvoval na Knazskom seminárii v Spišskej Kapitule a v r. 1924 ho spišský biskup Ján Vojtaššák vysvätil za knáza. Zároveň mu umožnil pokračovať v štúdiach na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde v rokoch 1924-28 študoval slavistiku, filozofiu a poľštinu. Po absolvovaní FFUK ho otec biskup J. Vojtaššák poslal najprv do pastoracie. Od roku 1927 začal pôsobiť na Rímskokatolíckom učiteľskom ústavе v Spišskej Kapitule, odkiaľ v roku 1939 odchádza do Bratislavu, kde sa stáva učiteľom náboženstva na gymnáziu. Koniec vojny tráví na Zamagurí.

Po nástupe komunistickej moci sa pôsobnosť A. Miškoviča viaže na Bratislavu, kde sa r. 1951 stáva docentom na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte. Po získaní hodnosti doktora teológie bol r. 1963 menovaný za riadneho profesora. Prednášal cirkevné dejiny, patrológii, kresťanskú archeológiu, staroslovienčinu a cirkevné umenie. Zomrel náhle pri svojom písacom stole 14. marca 1967 vo veku 67 rokov. Je pochovaný na cintoríne v Kežmarku, kde očakáva vzkriesenie zosnulých.

Životné dielo prof. A. Miškoviča je veľmi rozsiahle, zahrňuje vyše sto titulov - kníh a vedeckých štúdií a dodnes nie je ešte komplexne preskúmané. Predovšetkým treba vyzdvihnuť jeho prácu ako historika, najmä v veľkomoravského a cyrilometodského obdobia, čím sa zaoberal vyše 40 rokov. Popri viacerých štúdiách venovaných tejto problematike pripravil aj nový preklad Životoslovníka sv. Konštantína a Me-

POKRAČOVANIE NA STR. 24

Krajania počas stretnutia so vzácnymi hostami



Návštěvu otca biskupa spríjemnila jurgovská dychovka



Ked' Karlo Kunz kradol ten drahy voz, vôbec netušil, aké komplikácie mu to prinesie.

Prirodzene, ako každý, čo má takéto povolenie, vždy rátal s t'ažkostami. Aj v tejto profesii patria t'ažkosti k veci, práve tak ako burzove krízy k povoleniu makléra alebo ranný mráz k povoleniu záhradníka ... Je to presne tak, ako všade inde.

Polícia je čoraz ostražitejšia a technicky lepšie vystrojená. Tomu sa môžno prispôsobiť. Existujú zradcovia - aj proti tomu sa možno zabezpečiť: podľa možnosti Karlo pracoval sám.

Neraz mal t'ažkosti s prechovávačom alebo ho vyrúšil majiteľ auta a musel zutekať ... S tým všetkým rátal.

No to, čo sa mu prihodilo teraz, bolo naozaj také strašné, že mu to vyrazilo dych, hoci bol už starým „machrom“. Od zlaknutia zbledol - prvý raz po dlhom čase - a podlomili sa mu kolená, keď otvoril kufor auta ...

Tá príhoda je však prieckná na to, aby som hned' prezradil pointu. Teda po poriadku:

Večer Karlo Kunz, hľadajúc najakú zárobkovú príležitosť - zdôrazňujem zárobkovú, nie pracovnú - vošiel do Harryho výčapu, asi hodinku sa tam ponevrial, a keď nič nenašiel, chystal sa odísť. Obdobie vykrádania automatov mal už totiž dávno za sebou. Také detské halierové obchody prenechával mladým zajacom alebo starým tulákom. On už roky mysel na čosi väčsie ... Nuž teda, práve chcel zaplatiť pivo a zmeniť lokál, keď prišiel Čierny Ali, celý natešený, že ho stretol, a oznámil mu, že Rudi Prstienkár hľadá pre dobrého zákazníka nejaké väčsie auto, najradšej mercedes, zachovaný, novší model. O tridsaťšest hodín, teda o pol druhá dňa, musí byť voz v Savone, štyridsaťsedem kilometrov južne od Janova, v tej ulici u toho a toho siňora. Platí v hotovosti.

- Okej! - povedal Karlo Čiernemu Alimu, rýchle vypil kávu vytiahol si z automatu cigarety. - Okej, Ali, pozriem sa na to!

Tak sa to začalo, takrečeno celkom nevinne.

Spočiatku to aj veľmi jednoducho pokračovalo: o necelú polhodinu totiž Karlo Kunz už natrafil na voz, ktorý presne zodpovedal požiadavkám.

Bol to veľký striebrosivý mercedes najnovšieho typu, trošku zaprášený, ale inak bezchybný. Ako ukázanie prstom zapôsobila naňho poznávacia značka: KU-NZ.

- No toto ... z Kulmbachu! - uškrnula, keď to zistil. - Už je na ňom dokonca aj moje meno ...

Predstieral, že si s mimoriadnym záujmom prezerá výklady obchodu so

čom. Práve som si to bol pozriet. Koľko by z toho kvaplo mne? Čo? Stav? Veľkosť? Prvotriedny stav! Len to ešte potrebuje záhradníka na pár hodín. Má to dvetisíc osemsto štvorcových metrov. Len v tomto roku sa to parcelovalo ... Päťtisíc pre mňa? A troy? ... No okej. To stojí za úvahu. Pravda ešte musím odcestovať, predtým než ti budem môcť opäť zavolať ... Áno, ešte dnes večer ... Čo? Na juh, áno. Napozajtre som tu a ... Okej, Rudi. Potom to dáme do poriadku! ... Áno ... Áno ... Ďakujem! Všetko bolo jasné. Rudi vedel, o čo ide, Karlo tiež. Mohlo sa to rozbehnúť.

Karlo sa ešte chvíľu potíkal v blízkosti hotela, nespúšťajúc z očí vchod. Nenápadne zistil obsah svojej peňaženky a uspokojene skonštoval, že s peniazmi vystačí až za Janov, aj keď voz má veľkú spotrebú, čo predpokladal ... Potom vošiel, hned' za odsvieženým párom z Kulmbachu, do hotelovej haly a dovtedy študoval plán mesta, čo tam bol vyvesený, kým sa tí dvaja neusadili v hotelovej reštaurácii. Potom sa tiež priplichtil dnu, zavesil si plášť hned' vedľa plášťa Kulmbašana a posadil sa o tri stoly ďalej k osamelému pánovi, ktorý s počuteľnou chutou jedol ovarové kolienko.

Vlastne aj Karlo mal hlad, no musel ho potlačiť. Odteraz všetko bolo predovšetkým otázkou času. Ak budú manželia z Kulmbachu dosť dlho jest', môže byť už za hranicami, keď zbadajú, že im zmizlo auto. A tak si objednal iba kokakolu s rumom, hned' ju zaplatil a na údiv pojedača ovarového kolienka pohár vyprázdnil na jeden dúšok. Potom vstal, rozlúčil sa mlávkou poklonou so svojím spolustolovníkom, ktorému stekala mast' po brade, zvesil z vešiaka vlastný klobúk a Kulmbašanov plášť a opustil lokál.

O päť minút už bolo medzi ním a nič netušiacimi manželmi niekoľko kilometrov. Krátko nato došiel za mesto a tak pošibal obrovské stádo koní pod kapotou toho prekrásneho auta, že cestu po hraničný prieschod urobil za slabú hodinku.

Hned' po štarte so spokojným úsmievom zistil, že ručička ukazujúca stav

HANSJÖRG MARTIN AUTÍČKÁR

spodnou bielizňou vedľa hotela, pred ktorým voz parkoval, a kútkom oka ostro pozoroval, čo sa okolo neho deje.

Z auta vystúpil stredne vysoký, zavalitý muž, zo zadného sedadla si vytiahol plášť - navlas podobný plášťu, čo mal na sebe Karlo - a povedal žene, ktorá vyšla z druhej strany:

- Prejdime sa trochu po čerstvom vzduchu, Lisa, dobre? Aspoň na koniec ulice a späť. Už sa mi žiada pohyb po toľkom sedení.

- Dobre, - odvetila žena, pekná blondína, pravda, v tvári mala dosť unavený a smutný výraz. Pozrela k nebu, takisto si vytiaholi z auta plášť, prevesila si ho na plecia a na hlavu si uviazala pestru šatku, lebo práve začalo mrholiť.

Aj muž si obliekol plášť, dôkladne zamkol auto a kľúče strčil do pravého vrecka. Potom odišli smerom na radničné námestie.

- Úžasné! - zašomral si Karlo popod nos. - Tu nebudem musieť ani vylomiť okno!

Pribehol k telefónnej bûdke na najbližšom rohu, vyuľadal si v notesu telefónne číslo Rudiho Prstienkára a zatelefonoval mu:

- Rudi? Tu je Karlo. Alfréd mi povedal, že hľadáš pre zákazníka nejaký pozemok. Myslím, že by som vedel o nie-

benzínu ja na tri štvrté a že v príručnej zásuvke sú všetky doklady od auta, vrátane zelenej karty - poistky, takže si mohol ušetriť zastávku doma, aby sfalošoval nevyplnené dokumenty, ktoré mal vždy naporúdzať. Našiel aj automapu, no nepotreboval ju. Cestu dobre poznal z predošlých „výletov“. Okrem toho objavil aj zväzok veľkých talianskych bankoviek, „taká ľahkomyseľnosť!“ zašomral károvo - a štyri balíčky cigaret.

Mal som šťastie, aké sa nestáva každý deň, pomysel si Karlo a začal si tičo pohvizdovať. Pískal falošne. A falošné boli aj jeho predstavy. V tej chvíli to však ešte nevedel. Kto vie, čo by bol urobil, keby to bol vedel. Asi by bol voz čo najrýchlejšie odstavil a zmizol.

Dažď zosilnel. Začalo sa stmievať, keď mu unudený príslušník pohraničnej polície, ktorý zrejme v takom počasí vôbec nemal chut' byť aktívny, nedbalo mávol, aby šiel ďalej. Na rakúskej strane sa odohralo to isté. Karlo začal pískať hlasnejšie.

Keď majiteľ mercedesa s manželkou vyšiel z reštaurácie, najedený, odpočinutý, s cigaretou v ústach, pripravený pokračovať v ceste, Karlo sa už blížil k Innsbrucku ... Ale to zasa nevedel on. Jeho oddýchnutá tvár nadobudla zrazu tvrdé kontúry. Zmätene a preťaknuto sa popozeral okolo seba, zažmurkal, zakrútil hlavou, akoby chcel striať otopenosť a potom zdesene zvolal:

- Lisa! Auto! - Ukázal na prázdnne miesto, kde predtým stál voz. Súčasne strčil ruku do vrecka a zbadal, že nemá kľúče. Keď si plášť prezrel, zistil, že nie je jeho.

- Ukradli nám auto! - zabetákal a chcel začať nadávať, no nedostal sa k tomu. Jeho žena sa pritisla k nemu, zavrela oči, zvolala „Och, mama!“ a zamdlela. Keby ju nebol včas zachytil, bola by sa zrútila po kamenných schodoch pred hotelom na chodník.

Policajný úradník, naproti ktorému o desať minút neskôr sedeli, sa nemálo čudoval, keď mu okradnutí manželia po začiatocnom otáčaní a koktaní oznamili, čo im s vozom - okrem zvyčajnej batožiny a iných cestovných potrieb - ešte zmizlo. Musel vynaložiť veľkú námuhu, aby sa nezasmal. Mal totiž

fantáziu, s čím sa v tomto povolaní nemôžno stretnúť veľmi často, a predstavoval si, ako sa zatvári zlodej, keď zistí, čo vezie.

Trvalo asi dve hodiny, kým policajné hlásenie došlo na hranice. Colníci a príslušníci pohraničnej polície, ktorí práve mali nočnú službu, sa hned prebudili, keď si prečítali, podľa čoho možno poznať ukradnuté auto a na čo by mali zamerat pozornosť, a vodič mercedesov prechádzajúci hranice tej noci sa čudovali, že im hraničiaři so zamuračenými pohľadmi kázali otvoriť kufor a vyložiť von všetku batožinu.

Karlo sa v tom čase blížil k Bozenu, fajčil, jedol čokoládu, ktorú našiel v aute, ešte stále si hvízdal a rozmyšľal, že z Rudiho musí vytiahnuť pári stoviek navyše za promptne splnenú objednávku ... Potom si v duchu maľoval, čo bude robiť s peniazmi.

Noc bola chladná a jasná, cesty prázdne. Dediny, ktorími prechádzal, obklopovalo ticho a tma. Ak všetko dobré pôjde, už predpoludním môže byť v Savone.

Uvažoval, či by si z cestovných tašiek na zadnom sedadle a z batožiny, ktorá iste bola v kufri, nemal ešte čo-to vybrať. Určite je tu kamera alebo fotoaparát, možno aj nejaké šperky ... Rozhodol sa, že keď sa rozvidnie, zastaví a pozrie sa. Prečo by to mali zhrabnúť talianski partneri Rudiho Prstienkára?

No situácia sa vyvinula celkom inak. Ďalší priebeh akcie neurčoval Karlo Kunz, ani Rudi Prstienkár, ani jeho talianski partneri. Naprogramoval ho skôr istý Giovanni Gozzi - možno už pred večerom, a to neúmyselne a celkom nevedomky. Mal polia po oboch stranách cesty medzi Rivou a Trientom a prešiel križom na svojom povoze, čo je husársky kúsok za silnej popoludňajšej premávky. Pritom jeho kôň stratil jeden klinec z podkovy ... To bolo všetko. Malý, ostrý kúsok železa ostal ležať na ceste. Celé hodiny.

Až nad ránom sa zavŕtal do ťavej prednej pneumatiky istého striebrového mercedesa s nemeckou značkou.

- Ančiáša tvojho! - uľavil si Karlo, keď zbadal, že čosi nie je v poriadku. Zastal na okraji cesty, zaklial, keď videl, čo sa stalo - predovšetkým preto, lebo zo zásady neznášal telesnú prácu,

a pustil sa odstraňovať škodu. Zapolsmerovku, v predpisanej vzdialenosťi od auta postavil červený trojuholník, napriek raňajšiemu chladu si vyzliekol sako, aby si ho nezašpinil, mrzuto si výhrnul rukávy a pobral sa, ešte stále nadávajúc, pohľadat v kufri zdvihák. Radradom skúšal kľúče a práve našiel pravý, keď pri ňom zastal policajný voz.

Jeden z policajtov vystúpil, priaťeľsky Karla pozdravil a spýtal sa ho lámanou nemčinou, či nepotrebuje pomoc.

- Nie, veľmi pekne ďakujem! - odvetil Karlo, potláčajúc strach, ktorý sa ho zmocnil, keď policajné auto zastalo. Vysvetlil, že treba len vymeniť koleso. - Ďakujem pekne, gracia, s tým si naozaj poradím aj sám ... - Pritom otvoril kufor, aby pohľadal zdvihák.

Ruku, ktorá trčala spod prikrývky, uvidel súčasne s policajtom. Akoby doňho hrom udrel.

- Och ... - povedal policajt a odhrnul károvanú prikrývku. V žltkastom svetle kufra bolo vidieť nejakú ženu. Staršiu ženu. Mŕtvu staršiu ženu.

- Mamma mia! - zvolal policajt, hoci mŕtva vôbec nebola jeho matka, a siahol po pištoli.

To bolo zbytočné. Karlo sa chytil za srdce a nemohol popadnúť dych. Stál ani soľný stípkou.

Na druhý deň cestovala mŕtva tretí raz cez hranice.

Prvý raz rozrušení a znepokojení pozostalí prepašovali jej telesnú schránku, aby sa vyhli zdĺhavým formalitám a vysokému poplatku za oficiálny transport matky a svokry, ktorá im zomrela na dovolenke. Druhý raz, naspäť na juh, ju prepravil cez hranice Karlo, netušiac koho vezie. A tretí raz cestovala v ústreytu kulmbašskému cintorínu legálne, so všetkými potrebnými papiermi a pečiatkami, v predpisanej kovovej truhle.

Karlo Kunz presvedčil sudcu, že o tom nemal ani tušenia. Tak dostať iba dva a pol roka za krádež a pol druha roka za pašovanie auta, čo mu stiahli na tri roky odňatia slobody.

Počas tých troch rokov sa zaprisahával, že nikdy neukradne auto - aspoň nie s veľkým kufrom.

VZÁCNA NÁVŠTEVA...

DOKONČENIE ZO STR. 21

toda. V oblasti literárnej historie doplnil poznatky o viacerých slovenských kultúrnych dejateľoch. Zostavil viaceru čítaniek a do učebnice pre gymnáziu a učiteľské akadémie spracoval časť o staršej slov. literatúre. Prispel tiež k poznaniu dejín slovenského spisovného jazyka objavom, záchranaou a publikovaním vzácnych jazykových pamiatok (Spišské cyrilské zlomky, Hlaholské listy hlohovské a pod.).

Prof. A. Miškovič bol neobvykle statočný Slovák a vlastenec, zbožný knaz, znamenitý pedagóg a vnímaný vedec, skrátka osobnosť so širokým rozhladom. Uvedme aspoň stručne, že vychoval pre svoj národ desiatky, ba stovky dobrých učiteľov a knázov. Odvážne bránil identitu slovenského národa, jeho právo na samostatný život a vyznačoval svoje diela horúcou láskou k slovenčine. Horlil, o čom sa málo vie, za samostatnú slovenskú cirkevnú provinciu (ako to bolo za čias arcibiskupa sv. Metoda), k čomu došlo osobitným dekrétom pápeža Pavla VI. v r. 1977. Možno tiež povedať, že A. Miškovič neochvejne bojoval za práva Slovákov za hranicami, najmä svojich rodákov v Poľsku. Jeho historické bádanie je teda sčasti poznačené dráhou posúvania hraníc medzi Poľskom a bývalým Československom, čo sa dotýkalo jeho rodného Jurgova a ďalších obcí na severnom Spiši a hornej Orave. To muselo mať dopad na citlivú dušu i myslenie jurgovského rodáka. Nie div, že tejto otázke venoval r. 1939 článok „Naša pravda zvítazila“, potom aj útlu knižičku „Napravená krivda“.

- V úcte sa skláňam k vašim predkom, - zdôraznil na záver prednášky knaz J. Duda, - za ich vieri, pracovitosť a za to, že darovali Cirkvi takých knázov, ako sú A. Miškovič, J. Vojtas a ďalší... V úcte sa skláňam aj pred vami, ktorí ožívujete a udržujete v dnešnej generácii úctu a hrdosť k týmto významným osobnostiam vašej farnosti, aby ich práca a úsilie, prínos pre vieri, kultúru a vedu neupadol do zabudnutia. Lebo Božie slovo nám pripomína: „chváliť nám treba slávnych mužov“.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

MATICA SLOVENSKÁ

Bratislava, 5.9.2002

Vážený pán

Jozef Čongya

predseda Spolku Slovákov v Poľsku

Vážený pán predseda, ctené duchovné a národné zhromaždenie v Jurgove.

Dovoľte, aby som Vás pozdravil a zaželal Vám všetko dobré. Teší nás, že spolu s J.E. Františkom Tondrom, spišským biskupom etc., obyvateľmi Jurgova, Slovákm v Poľsku i hostami tejto milej slávnosti sa schádzate pri príležitosti nedožitých 100. narodenín jednej z najvýznamnejších osobností slovenských duchovných, narodných dejín prof. Alojza Miškoviča.

Mňa osobne teší, že som mal tú čest' pobudnúť ako študent v jeho prítomnosti a vypočuť nesmierne cenné prednášky i príhovory na adresu sv. Cyrila a Metoda, dejín Slovákov v Poľsku, ako i európskeho významu slovenskej duchovnej tradície. Navyše, ako som Vám bol oznamil, niektoré originály z jeho životnej agendy vlastním ako súčasť jednej pozostalosti a využijem prívú príležitost, aby som ju odovzdal Jurgovu. Slovákov z Jurgova i celé toto duchovné i národné spoločenstvo touto cestou úprimne pozdravujem.

Matica slovenská, ktorá vníma pána profesora ako jej jedného z najvernejších stúpencov, zástancov i reprezentantov, Vám k tomuto výročiu i k tejto príležitosti úprimne blažená a pripravuje spomienkové akademické podujatie na Slovensku, čo vám ohlásime.

Nech Pán žehná jeho dielu i Vám, ktorí si spomíname na jeho odkaz pre nás a pre národnú a duchovnú vzpruhu Slovákov celého sveta.

S úctou a pozdravom všetkým Slovákom v Poľsku

Stanislav Bajanič

riadič Krajanského múzea Matice slovenskej

NOVEMBER NA ORAVE

November sa začína sviatkom Všetkých svätých, kedy si pripomíname pamiatku zosnulých. Opadnuté lístie už prikrylo hroby i unavenú zem, nastali pochmúrne hmlisté dni a noci, udreli jesenné mrazíky a nezriedka v povetri poletujú prvé vločky snehu. Teraz, keď dni sú krátke a večery čoraz dĺhšie, sme sa vybrali na Oravu podozvedať sa čo-to o dávnych zvykoch i predpovediach, spojených s týmto mesiacom.

- *V tomto období*, - hovorí stareňa zo Zubrike, ktorú sme stretli na cintoríne - po Všetkých svätých sa už pomaly začína spoločné páranie peria. Ženy a dievčatá sa zakaždým stretávali v inom dome, kde si pri páraní mohli oddýchnuť od bežných rodinných povinností a poklebetiť. Neskorú večer prichádzali mládenci s muzikou, takže mladí tancovali a spievali a počas tanca rozvírali perie tak, že lietalo, ako sneh počas fujavice. Tance trvali neraz až do polnoci. Počas páračiek sa mnohé dievčatá natolko vytancovali, že ich nohy boleli aj niekoľko dní. Babičky v tom čase sedeli najradšej pri peci, kde im bolo teplejšie a svojim vnúčatám rozprávali ľudové rozprávky, povesti a báje, kym chlapci spomíinali na svetové vojny a pod.

Teraz po večeroch ľudia sedia pevažne pri televízoroch a aj ženy, či mladé devy, unavené od svojich každodenných povinností sa čoraz zriedkavejšie stretávajú na páračkách. Mnohé z nich hovoria, načo by sme dnes párali perie, keď si v obchode môžeme kúpiť hotové paplóny a vankúše? Pred pár rokmi páračky spolu s jablonskými krajanmi M. Kašprákovou, M. Litviakovou, G. Kašprákovou a C. Zborekovou pripravovala často bývalá učiteľka slovenčiny Katarína Reisová, ktorá na Orave učila vyše sedem rokov. Krajanke priviedli do klubovne OV SSP aj svoje vnučky a vnukov. Počas párania nechýbali ani pesničky, Škubajte, Škubajte

KRÁTKO Z ORAVY

V novembri sa významného životného jubilea - 90 rokov dožívajú krajania Viktória Michaláková (rod. Brehová) z Malej Lipnice (25. 11.) a Jozef Harkabuz z Harkabuza (29. 11.) a 60 rokov oslavil (15. 11.) Jozef Tokarčík z Jablonky Našim jubilantom srdečne blahoželáme a prajeme veľa zdravia a pohody.

Pripomíname vodičom, že od 1. októbra do konca februára 2003 platí povinnosť počas celého dňa jazdiť s rozsvietenými svetlami. Počas jazdy treba zapnúť streťacie svetlá bez ohľadu na poveternostné podmienky a tým, dbať o bezpečnosť svoju, ako aj iných účastníkov cestnej premávky. Polícia za nedodržanie predpisu vyrubuje pokutu až do výšky 500 zlôtých!

Najmocu v Jablonke ukradli vreckári občianke z Veľkej Lipnice peňaženku s 500 zlótymi a Slovenku 4 000 Sk. Vodič osobného automobilu Honda zrazil počas predbiehania vo Veľkej Lipnici cyklistku, ktorú so zlomeninou nohy. Chvíľu nepozornosti drevorubača pracujúceho v lese v Hornej Zubriči využil neznámy zlodej, ktorý mu ukradol motorovú píšu v hodnote 2 000 zlôtých. Príslušníci pohraničnej stráže zadržali na polsko-slovenskej hranici štyri skupiny imigrantov z Ázie, vtom osem Číňanov a troch Vietnamcov, ktorí sa pokúšali dostať zo Slovenska do Poľska cez tzv. zelenú hranicu. Na hraničnom priechode v Chyžnom



alebo Na Orave dobre a pod. Rozprávali si tiež rôzne žartovné príbehy a po skončení práce si všetci veselo zatancovali a pochutili si na chlebiku so soľou, domácimi koláčmi a čajom. Treba povedať, že tieto podujatia mali veľký význam, keďže mladým ľuďom pripomínali staré zvyky, ktoré postupne upadajú do zabudnutia. V tomto roku sme boli svedkami páračiek aj v Malej Lipnici, ktoré usporiadala skupinka krajanskej mládeže pod vedením predsedníčky MS SSP Viktória Smrečákovej a krajanky Angely Vontorčíkovej.

Z ďalších novembrových tradícií sú nielen na Orave známe Ondrejské zvyky, praktizované 30. novembra. Dodnes sa nám spájajú o.i. s latím vosku do vody a veštením podľa tvarov voskových odliatkov, či sa dievča do roka vydá alebo nie. V starých kalendároch sa možno dočítať, že keď volkády chceli mládenci svojej vyvolenej ukázať väčšiu náklonnosť, mali jej v tanci silne prišliapnuť črievičku a dievča na znak lásky dávalo svoju vyvolenému prstienok, vyšívaniu šatku alebo kvetinový venček. K novembru sa viažu aj rôzne povery a pranostiky.

- U nás sa verilo, - hovorí Ján S. z Pekelníka, - že v novembri sú šťastnými dňami pre mládencov 15. (Leopold) a 19. (Alžbeta). Neštastnými dňami mali byť 5. (Imrich), 26. (Kornel) a 28. (Henrieta). Dievčatám mal zasa veľa spokojnosti priniesť 18. november (Eugen). Odskial sa však vzali práve tieto dátumy, neviem povedať.

November je aj mesiacom posledných prác na poli a v záhradkách, veď ako hovoria oravskí rolníci, každý premeškaný novembrový deň - podobne ako v marci - je nenahraditeľný. Podľa stáročinných predpovedí počasia býva tento mesiac spočiatku spravidla dosť teplý, má priemerne 15 daždivých dní (väčšinou v prvej polovici), okolo 11 zahmených a snežných a asi päť posledných dní s celodenným mrazom. O novembri sa zachovalo aj mnoho ľudových príslorú, o.i.: Aké je počasie novembrové, také je aj marcové; Aký je november tretí, taký vraj marec priletí;

zasa policajti zadržali dvoch vodičov kamiónov zo Slovenska, ktorým namerali 1,4 a 1,2 promile alkoholu v krvi.

* * *

Len niekoľko hodín trvala prietŕž mračien v Hornej a Dolnej Zubrici, ale na vyše 80 miestach spôsobila obrovské škody, ktoré vyčísliли na 1 mil. 700 tisíc zlhotých. Malé potôčiky sa v jednej chvíli premenili na dráv rieky, ktoré zničili mnoho mostíkov, podmyli brehy, potokov, zatopili desiatky hospodárskych budov, pivnic, polí a pod. Úplné odstránenie všetkých následkov nečakanej povodne potrvá niekoľko mesiacov.

* * *

Jablonskí krajania, bez ohľadu na počasie, prichádzajú každú stredu a nedelu do klubovne OV SSP (na snímke v Podsklí) rušno. Ľudia upravovali hroby, obnovovali nápis, kládli kytice kvetov, zapalovali sviečky i kahančeky a prípravovali sa na Deň zosnulých.

* * *

V posledných októbrových dňoch bolo na oravských a spišských cintorínoch (na snímke v Podsklí) rušno. Ľudia upravovali hroby, obnovovali nápis, kládli kytice kvetov, zapalovali sviečky i kahančeky a prípravovali sa na Deň zosnulých.

* * *

1. januára 2003 sa v Poľsku začne povinná výmena starých občianskych preukazov. Akcia potrvá do roku 2007. Osoby, ktorým boli preukazy vydané v rokoch 1962 - 1972, sú ich musia vymeniť do konca



November sa nám spája s pamiatkou zosnulých a cintorínnimi (na snímke v Chyžnom)

Martin (11. novembra) a Hromnice (2. februára) pradú z tej istej praslice; Sneh, čo na sv. Ondreja (30. novembra) spadol, dlho leží, a až na Gregora (12. marca) do potoka beží; Novembrový sneh lepšie hnojí než hnoj; Ak hus na Martina už po ľade chodí, okolo Vianoc sa v kaluži brodil alebo Keď na Katarínu (25. novembra) stojí hus na ľade, na Vianoce bude stáť na blate.

Žiaľ, v súčasnosti mnohé z ľudových zvykov a obyčajov, nielen novembrových, zanikajú. Stretávame sa s nimi už len vďaka niektorým nadšencom, zdržaným napr. vo folkórnich súboroch, ktorí sa ich snažia pripomínať. Uvedomme si však, že ľudové zvyky patria k našej tradícii a duchovnej kultúre, ktorá by mala pretrvať do budúcnosti nielen pre radosť nasledujúcich generácií.

Sprac a foto.: PETER KOLLÁRK

roka 2003. V roku 2004 budú musieť byť vymenené občianske preukazy vydané v rokoch 1973 - 1980, v roku 2005 - vydané v rokoch 1981 - 1991, v roku 2006 - vydané v rokoch 1992 - 1995 a v roku 2007 - vydané v rokoch 1996 - 2000.

* * *

Pripomíname, že zimné prázdniny sa pre žiakov a študentov malopolského vojvodstva začínajú 27. januára a končia 7. februára 2003. Všetkým prajeme veľa snehu a dobré zábavy na čerstvom vzduchu.

Text a foto: PETER KOLLÁRK

KÝM NEBUDE NESKORO...

DOKONČENIE ZO STR. 10

sa dozvedeli, medzi žiakmi je o tento predmet naozaj veľký záujem. Aj v Čiernej Hore od Jurgova pribúda žiakov na vyučovanie slovenčiny. Škoda však, že slovenský jazyk sa tu učí až od štvrtej triedy. V tomto roku sa ho učí 16 žiakov - po sedem v 4. a 5. triede a piati v 6. Podobne ako v Jurgove, aj tu slovenčinu vyučuje A. Vojtasová. Ako nám povedala, s vyučovaním nemá žiadne problémy.

- Pre deti sa u nás robí veľa. Aj v tomto roku boli naši žiaci cez prázdniny v škole v prírode a v letnom tábore na Slovensku, - hovorí A. Vojtasová. – To deti veľmi motivuje. Teraz je len na rodičoch a učiteľoch, aby dokázali deti povzbudiť a zaujať.

V Nedeci sa slovenský jazyk vyučuje od druhej do šiestej triedy. Vyučuje ho krajančka Žofia Bogáčíková. Našťastie aj tu je stav celkom uspokojivý, v tomto roku sa totiž slovenčinu učí 34 žiakov. V Kacvíne slovenský jazyk učí Alžbeta Górová. Navštěvuje ho 20 žiakov.

Čo dodáť na záver? Je potrebné, aby si všetci krajanskí rodičia uvedomili, že naša budúcnosť je v rukách našej mládeže. Udržiavajte slovenské národnostné povedomie by malo byť základnou povinnosťou každej krajanskej rodiny. A prvým predpokladom k tomu je výučba materinského jazyka. Nezabúdajme na to.

Text a foto: JÁN BRYJA



ZASADANIE ÚV SSP

29. septembra t.r. sa v Krakove uskutočnilo plenárne zasadnutie Ústredného výboru nášho Spolku. Otvoril ho predseda SSP prof. Jozef Čongva a správu o činnosti Spolku za posledný rok prednesol tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, ktorý o.i. zdôraznil, že napriek zniženým tohoročným dotáciám z Ministerstva kultúry a národného dedičstva sa Spolku podarilo realizovať všetky plánované podujatia, v tom, Fašiangyostatki v Krempachoch, recitačnú súťaž v Novej Belej, Dni slovenskej kultúry na Spiši, Orave a v Krakove, prehliadku dychoviek vo Fridmane, vedomostnú súťaž o Slovensku pre mládež v Jurgove. Okrem toho ÚV usporiadal niekolko zájazdov na Slovensko pre školskú mládež, zabezpečil prázdninový pobyt na Slovensku pre ok. 90 krajanských detí, účasť našich súborov v Detve a v ČR, účasť našich učiteľov na konferencii vo Varšave a kurzoch na Slovensku a pod. Z investičnej oblasti treba spomenúť o.i. opravu klubovne v Jurgove a plynového vedenia v budove ÚV v Krakove, pomoc pri výstavbe amfiteátra vo Fridmane, kym z vydavateľskej činnosti najmä vydanie dvoch almanachov Slováci v Poľsku, knihy o dejinách slovenskej menšiny v Poľsku v rokoch 1945-1957 a antológie slovenskej poézie, nehovoriac o pravidelnom vydávaní Života (od marca vo farebnej úprave). Významnou udalosťou - zdôraznil L. Molitoris - v živote našej menšiny v tomto roku bolo stretnutie krajanského aktív s predsedom NR SR Jozefom Migašom v Bielsku Bialej a s prezidentom SR Rudolfom Schusterom v Krakove.

Ďalším bodom plenárneho zasadania ÚV boli otázky spojené s prípravami na 11. zjazd SSP. Jeho účastníci sa zhodli v názore, že zjazd sa má uskutočniť ešte v tomto roku. V súvislosti s tým prijali rozhodnutie, že volebnú kampaň v posledných miestnych skupinách na Spiši (volby výborov a delegátov na obvodnú schôdzku a na 11. zjazd) treba ukončiť do konca októbra, obvodnú volebnú schôdzku uskutočniť do polovice novembra a zjazd v prvej polovici decembra t.r. Jeho presný termín sa určí zvlášť. Zároveň rozhodli (jeden hlas proti), že tam, kde sa volebné schôdzke nedá zvolať, napr. pre neúčasť členov, treba miestne skupiny zrušiť a ich členov preradiť do iných (susedných) miestnych skupín SSP.

Záber zo stretnutia s J. M. Rokitom (zľava)



Počas diskusie sa členovia ÚV zaobrali o.i. organizačnými, investičnými a inými otázkami v činnosti SSP, problematikou školstva, slovenských bohoslužieb a pod.

JÁN ŠPERNOGA

STRETNUTIE
S J. M. ROKITOM

16. septembra 2002 sa v sídle ÚV SSP v Krakove uskutočnilo predvolebné stretnutie jedného z kandidátov na úrad primátora Krakova, poslancom Občianskej platformy Janom Mariom ROKITOM. Na stretnutí sa zúčastnili: tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, šefredaktor Života Ján Špernoga, členovia krakovskej MS SSP, pracovníci ÚV, redakcie Života a ďalší. Na úvod L. Molitoris o.i. nášho hosta stručne oboznámil s históriaou Spolku, so Životom i problémami slovenskej národnostnej menšiny na Orave a Spiši, s problematikou slovenských sv. omší v oravských a spišských obciach, s vydavateľskou činnosťou Spolku a mesačníkom Život. Kandidáta na primátorské kreslo sa potom spýtal, či by v budúcom finančnom pláne mesta Krakova nemohol byť zápis o uvoľnení spoločenských organizácií od povinnosti odvádzat mestu poplatky.

J. M. Rokita najskôr podával za pozvanie a predstavil svoje predvolebné plány, ktoré by chcel uskutočňovať v prípade zvolenia za primátora Krakova. Hoci v úvode priznal, že neveľa vie o živote Slovákov v Poľsku, zdôraznil, že mu záleží na spolupráci a dobrom vzťahu s ľudmi všetkých národností, čo predsa obohacuje nielen každého človeka, ale aj samotné mesto Krakov. Ako primátor by sa chcel sústrediť o.i. na spoločenskej debale o rozvoji mesta s predstaviteľmi rôznych spoločenských i národnostných skupín, aktívne bojoval s problémom šírenia sa narkománie v krakovských školách, všemožne dba o bezpečnosť občanov mesta a zefektívňa prácu úradníkov. Predstavil tiež svoju víziu vzniku spoločenského partnerstva a občianskej iniciatívy. Nasledovala diskusia, počas ktorej sa hovorilo o rôznych otázkach, medzi ďalším o možnostiach získania dvojitého občianstva, o nepriaznivom vzťahu niektorých gminných,

ako aj cirkevných úradov k príslušníkom slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku, o možnostiach podpory našich vydavateľských i kultúrnych iniciatív v Krakove a pod. Zaujímavé stretnutie, ktoré sa nieslo v priateľskom ovzduší, sa skončilo ubezpečením J. M. Rokitu o všeestrannej pomoci, ktorú by chcel

ako budúci primátor Krakova poskytovať príslušníkom národnostných menšín.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ZLATÍ JUBILANTI

Pekné jubileum - 50. výročie sobáša oslávili prednedávnom manželia Alžbeta (nar. 19.11.1929) a Jozef (nar. 28.2.1929) TIMEKOVCI z Nižných Lápš. Dôstojní jubilanti, ktorí sa sobášili v roku 1952, si teraz v miestnom kostole sv. Kvirína opäťovne slubovali



Jubilanti v kruhu rodiny

vernosť a lásku. Vychovali štyri deti, ktoré sa už dávno osamostatnili. Svoje jubileum oslávili v kruhu najbližších, ktorí im k ich sviatku srdečne blahoželali. Ku gratuláciám sa pripájame aj my.

MS SSP v Nižných Lapšoch

SLOVENSKÁ OMŠA
NA KRZEPTÓWKACH

V nedeľu 15. septembra t.r. na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, sa v kostole Fatimskej Panny Márie v Zakopanom na Krzeptówkach slúžila slávnostná svätá omša v slovenskom jazyku. Celebroval ju banskoobrucký diecézny biskup Mons. Rudolf Baláž. Pobožnosti sa zúčastnilo mnoho pútnikov z Poľska a Slovenska. Nechýbala ani početná, vyše 60 členná skupina spišských krajanov z Jurgova, Repíšk, Krempáčov a Novej Belej. Otec biskup prednesol homíliu, v ktorej vyzval k opravdivej živej viere, napriek všetkým fažkostiam a bolestiam života. Fatimské posolstvo prenesol do súčasnej situácie Cirkvi v Poľsku a na Slovensku. Podával poľskému národu a Cirkvi za ustrážený dar viery a dar národa pre Cirkev v osobe Svätého Otca Jána Pavla II. Po svätej omši sa stretol s pútnikmi. Pozhováral sa aj s našimi krajanmi, ktorí sa zúčastnili pobožnosti. V tento deň boli Krzeptówki príkladom jednoty vo viere a zhodného nažívania poľských a slovenských veriacich. Spievalo a modlilo sa



po poľsky a po slovensky. Nikomu neprekážalo, že jeden desiatok ruženca bol po slovensky a druhý po poľsky. Dodajme, že Sanktuárium Fa-timskéj Panny Márie na Krzeptówkach spravujú kňazi Spoločnosti katolíckeho apoštola – pal-lotíni. Tamojší kostol bol postavený ako vda-kvzdanie Panne Márii za záchrana života pápeža Jána Pavla II. po atentáte 13. mája 1981. Svatý Otec v nôm slúžil slávnostnú svätú omšu počas svojej púte do Poľska v júni 1997.

JÁNOŠÍKOV DUKÁT '2002

Pod týmto názvom sa v dňoch 2.-4. augusta t.r. v Rožnove pod Radhošťom v ČR konal 4. ročník Medzinárodného festivalu slovenského folklóru. Každý rok sa na ňom zúčastňujú domáce súbory, ktoré rozvíjajú slovenský folklór v Českej republike, ako aj folklórne súbory zo zahraničia. Náš Spolok v tomto roku reprezentoval FS Zelený javor z Krempáčov. Prvý deň festivalu (3.8.) bol venovaný zahraničným súborom, ktoré vystupovali na námestí Rožnova v programe Hostia naši milí a svojimi tanecnými i speváckymi výkonmi a peknými krojmi si vyslúžili bûrlivý aplauz početných divákov. Po programe sa sa konali tzv. „majstrovstvá Valašského kráľovstva“ v mûtení masla, v ktorých súťažilo 5 dvojčlenných družstiev: z Poľska, Maďarska, Chorvátska, Slovenska a Čiech. Nás reprezentovali dve temperamentné tanecnice Beáta Lorenčová a Lucyna Petrášková, ktoré v stanove-

Krempášský Zelený javor v plnej kráse. Foto: M. Bryja



nom čase namútili najviac masla (3,60 kg) a suverénne zvíťazili v tejto súťaži.

V posledný deň festivalu sa na námestí stretli všetky zúčastnené súbory vo veľkolepom programe Z rodného kraja. Náš súbor tam prezentoval priam profesionálnu úroveň a spomedzi 20 kolektívov bol zvlášť ocenený za výborné spracovanie slovenských tancov.

Touto cestou chcem zrdečne podakovať Dr. Fabišíkovi za pozvanie na festival, ako aj nášmu Spolku za zabezpečenie dopravy a prípravu propagačných materiálov pre náš súbor.

MAREK BRYJA

VOĽBY NA SLOVENSKU

20. a 21. septembra 2002 sa na Slovensku uskutočnili parlamentné voľby. Volebná účasť dosiahla 70,07 percenta, takže sa nenaplnili obavy zo slabej účasti voličov v tohtoročných voľbách. V celorepublikovom meradle zvíťazila strana Vladimíra MEČIARA - Hnutie za demokratické Slovensko, ktoré získalo 19,50 % hlasov a 36 mandátov v 150-člennej Národnej rade SR. Na druhom mieste skončila Slovenská demokratická a kresťanská únia s predsedom M. DZURINDOM, 15,09 % - 28; tretí bol SMER, 13,46 % - 25; štvrtá Strana maďarskej koalície, 11,16 % - 20; piate Kresťanskodemokratické hnutie, 8,25 % - 15; šiesta Aliancia nového občana, 8,01 % - 15. Do Národnej rady SR sa po prvýkrát od roku 1990 dostala Komunistická strana Slovenska so ziskom 6,32 % (11 mandátov).

Päťpercentnú hranicu voliteľnosti do parlamentu neprekročili: Strana demokratickej ľavice (SDL), Sociálnodemokratická alternatíva (SDA), Hnutie za demokraciu (HZD), Pravá Slovenská národná strana (PSNS) a Slovenská národná strana (SNS). Všetky ostatné kandi-

dujúce strany, o.i. Demokratická strana (DS), Sociálnodemokratická strana na Slovensku (SDSS), Strana občianskeho porozumenia (SOP), Občianska konzervatívna strana (OKS) a iné, získali menej ako 1 percento hlasov. (pk)

SPOMIENKA NA PRÁZDNINY

Aj keď od leta už uplynulo hodne času, chceme pripomenúť, ako niektoré krajanské deti trávili tohoročné prázdniny na Slovensku, tým viac, že sme od nich dostali niekoľko spomienok - Redakcia

Tohoročné prázdniny sme strávili v prekrásnom prírodnom prostredí Nízkych Tatier, konkrétnie v letnom tábore v Škutovkách nedaleko Liptovskej Osady. Boli sme tam od 1. do 14. júla t.r. spolu so skupinou žiakov zo Slovenska.

Bolo fantasticky. Bývali sme v pekných chatkách, v každej po päť osôb. Každá chatka mala svoj názov. Počasie bolo pekné, slnečné a strava veľmi dobrá, takže sme sa tam cítili veľmi dobre, tak ako doma. Mali sme veľmi milých vedúcich, ktorí sa o nás dobre starali a venovali nám pozornosť aj vtedy, keď boli unavení.

Náš pobyt v Škutovkách bol zaujímavý, lebo vedúci každý deň dobre naplánovali, takže sme sa nemohli nudíť. Boli sme rozdelení do skupín medzi štyri živly - Zem, Vzduch, Oheň a Vodu, ktoré medzi sebou súťažili a v každom z nás vzbudili bojového ducha. Program nášho pobytu bol veľmi pestrý, lebo okrem toho, čo sa robilo v tábore, sme mali rôzne výlety do okolia, medzi iným do Vysokých Tatier, na bazény, nočný výpad k vodopádom a pod. Vyšli sme na Hrebienok, potom na Skalnaté pleso, odkiaľ bolo vidno úžasnú panorámu Tatier.

Pobyt v Škutovkách na Slovensku bude me dlho spomínať. Totiž počas tohto pobytu sme mohli nielen vidieť nové pekné miesta, ktoré sme ešte nepoznali, ale aj spozať nových, veľmi sympatických kamarátov, s ktorími sa chceme ďalej priali. Všetci máme nádej,

Spišské deti v Škutovkách



že to nebolo posledný raz a že sa ešte na takomto tábore niekedy zúčastníme.

Chceli by sme touto cestou podčakovať Spolku Slovákov v Poľsku a všetkým tým, čo sa podieľali na zorganizovaní pre nás tohto prekrásneho letného pobytu na Slovensku.

**Edita Milaniaková, Emília Funketová
Margita Pivovarčíková**

NOVÝ MOST V PODSRNÍ

1. septembra sa v Podsrní konala milá slávnosť odovzdania do úžitku mosta nad riečkou Čierna Orava. Na slávnosti sa okrem miestnych občanov a pozvaných hostí zúčastnil o.i. vojť gminy Raba Wyżna Edward Siarka. Nový objekt bude slúžiť nielen občanom Podsrnia a Spytkowíc, ktorí ho postavili, ale aj stovkám turistov prichádzajúcim sem z rôznych kútov Poľska.



Pásku prestrihol S. Majchrowicz.
Foto: F. Harkabuz

Okrem ubytovacích možností v Podsrní a Harakube sa v Spytkowiciach nachádza moderné rekreačné stredisko, v ktorom je o.i. lyžiarsky vlek, reštaurácia a krytý plavecký bazén. Jeho majiteľom je Stanisław Majchrowicz, sponzor výstavby mosta, ktorý počas slávnosti prestrihol pásku. Slávnosť sa skončila pečením barana a pohostením prítomných. Ako sme sa dozvedeli, S. Majchrowicz sa chce v budúcnosti podieľať aj na oprave cesty vedúcej k mostu. (pk)

FUTBALOVÝ TURNAJ V JABLONKE

V Jablonke sa 8. septembra 2002 uskutočnil zaujímavý medzinárodný futbalový turnaj za účasti družstiev z Jablonky, Slovenska, Afriky a Vietnamu. Podujatie v spolupráci s vedením Oravského strediska kultúry a športu a redakciou Života zorganizoval Marek Žák z Krakova.

Diváci prišli na štadión skoro dve hodiny pred turnajom, aby najskôr sledovali dramatický zápas o ligové body medzi futbalistami LKS Orava a Gronika Gronków. Mnohí z nich, znechutení prehrou Jablončanov 1:2 sice štadión opustili, ale tí, ktorí zostali, iste nefutovali. Sledovali totiž neobvykle zaujímavé zápasy, ktoré zvádzalo mužstvo Jablonky (pracovníci gminného úradu, policajti, podnikatelia a učitelia) so Slovákm (pra-

covníci Obecného úradu v Trstenej), Afričanmi (študenti zo Senegalu, Konga, Kamerunu, Angoly, Nigérie a Ghany) a Vietnamcami (pracujúci na trhoch či v reštauráciach v Krakove). Pred turnajom vystúpila folklórna skupina Małe Podhale. Potom sa už začali neobvykle tvrdé zápasy, ktoré trvali po 2x15 minút. Výsledky: Jablonka-Afrika 0:0 (na pokutové kopy 5:6), Slovensko-Vietnam 3:0, zápas o 3. miesto: Jablonka-Vietnam 5:2, finále: Slovensko-Afrika 5:1. Z prvého miesta na turnaji sa teda tešili lepšie pripravení Slováci.

Milým spestrením podujatia bolo o.i. pohostenie - 100 porcií vietnamských špecialít, ktoré pre divákov pripravili pracovníci vo vietnamskej reštaurácii Hoang Hai v Krakove a vystúpenie 4-člennej hudobno-tanečnej skupiny Progresive Side z Katovic. Po slávnostnej



Vítazi (Slováci) a porazení (Afričania). Foto: Le Binh

ceremónii vyhlásenia výsledkov a odovzdanie diplomov a cien víťazom zahrála jablonská dychovka pod vedením Józefa Pálenka. Zástupca skupiny Samba zo Senegalu odovzdal jablonskému vojtovi a riaditeľke Oravského strediska kultúry a športu v Jablonke pekné africké suveníry. Podujatie zavŕšila tanecná zábava, počas ktorej hrali skupiny Grupa Furmana z Bielska Bialej a Jacy Tacy z Jablonky.

PETER KOLLÁRIK

manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP vo Fridmane

* * *

Dňa 8. júla 2002 zomrel v Jurgove po dlhzej chorobe vo veku 78 rokov krajanka

BERNADETTA BEDNARČÍKOVÁ

(rod. Dvornická)



Zosnulá bola dlhoročnou členkou nášho Spolku a obetavou pracovníčkou zdravotného strediska vo Fridmane od jeho založenia, ktorá ochotne pomáhala všetkým, čo potrebovali jej služby a tešila sa všeobecnej úcte. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji.

* * *

Dňa 29. apríla 2002 zomrela vo Fridmane vo veku 70 rokov krajanka

MÁRIA MYŚLIWIECOVÁ

(rod. Barňašová)



Zosnulá bola dlhoročnou členkou nášho Spolku i čitateľkou Života a zaslúženou pracovníčkou mestskej nemocnice v Novom Targu. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá

SEBASTIÁN BIGOS

Zosnulý bol dlhoročným aktívnym členom nášho Spolku a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, dedo a pradedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Jurgove

* * *

16. júla 2002 zomrela v Nižných Lapšoch vo veku 65 rokov krajanka

ŽOFIA NOVÁKOVÁ



Zosnulá bola dlhoročnou čitatelkou Života i členkou nášho Spolku. Vychovala dve deti (syna a dcéru) a tešila sa všeobecnej úcte občanov. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Nižných Lapšoch

Z KALENDÁRA NA NOVEMBER

Záhradkári

Tento jesenný mesiac prináša už na Spiši a Orave mrazy a nezriedka i sneh. Preto záhradkári musia čo najskôr pripraviť záhony na zimný odpočinok, v prvom rade zaorať ich alebo zrýlovať, čím sa v nich udrží vlaha a zlepší aj štruktúra pôdy. Zrýlované záhony treba ešte pred napadaním snehu pohnúť organickými a priemyselnými hnojivami. Všetok materiál po zbere zeleniny - vňať, lístie, šupy, kuchynské a iné odpady - sa odporúča uložiť na jednom mieste a zakompostovať. Navrstvujeme ho do výšky až 1 m, potom občas prehodíme a polievame močovkou alebo aspoň vodou. Ak je kompost na slnečnom mieste, treba ho prikryť, napr. starými vrecami.

Kto má skleníky alebo fóliovníky, mal by ich vycistiť a pôdu v nich výdatne poliat vodou. Už je najvyšší čas postarať sa o zeleninu ponechanú na zimovanie na záhonoch a ľahko ju prikryť čečinou, aby nevymrzla. Dbáme tiež o uskladnenú zeleninu, kaziacu sa odstraňujeme, skladovacie priestory pravidelne vetráme a dbáme o udržanie stálej, pomerne nízkej teploty.

Ovocinári

majú už do novembra obraté aj zimné druhy ovocia a všetok čas venujú na sadenie ovocných stromov a krov. Vysadené stromčeky a kry treba dobre zaliať vodou. Keď sme to nestihli, treba sadenice dobre prezimovať do jari. Najlepšie je uložiť ich vonku - ojedinele, ale blízko seba - do vykopaného rigola, zaliať, zakopcovať do výšky asi 30 cm a prikryť slamou alebo rašelinou.

Aj keď je záhrada oplotená, treba vysadené stromčeky chrániť pred obžerom zajacmi, napr. šípovými prútmi, trstím a pod. Vápenie kmeňov možno ponechať na neskôr. Teraz, po oberačke, treba pozrieť každý strom, očistiť ho a choré i suché konáre odstrániť. Všimajme si i skladované ovocie, či ho nenapadlá napr. sklovitost jablka (priezračné škvurny na ovoci dopestovanom pri vysokej vzdušnej vlhkosti) alebo hnednutie šupky, ktoré podporuje najmä vysoká vlhkosť vzduchu v skladovacích priestoroch.

Chovatelia

musia v prvom rade zabezpečiť chovné priestory pred chladom zasklenými obloktmi a plnými dverami. Osobitnú pozornosť treba venovať ošetrovaniu a krímeniu sliepok, aby udržali znásku na úrovni jarných alebo letných mesiacov. Okrem plnohodnotnej výživy treba im zabezpečiť aj 14-hodinový svetelný deň (umelým osvetlením) a dostatok pitnej vody. Aj keď je chladnejšie, sliepky vypúšťame na výbeh. Husi a kačice môžu byť na výbehu celý deň, musia však mať voľný prístup k vode. Keď chceme mať pred sviatkami husacinu, treba začať husi dokrmovať, buďto nenúteným spôsobom, alebo nútenej (tradičným na Spiši a Orave) - šúľkami. Keďže hydina trávi viac času v uzavretých priestoroch, treba ich pravidelne vetráť a čistiť.

Včelári

Včelári na začiatku mesiaca - ak to nestihli skôr - robia posledné úpravy pred zimovaním včelstiev. Ide najmä o správnu úpravu letáčového otvoru, opatrenia proti vniknutiu myší bud' piskorov do úľov, zabezpečenie podstavcov pod úľmi proti prevrhnutiu, upevnenie striech a pod. Dobre je priestor pred úľmi dezinfikovať nehaseným vápnom a zrýlovať.

Veľmi dôležité je uteplenie včelstiev, ktoré má byť po celý rok rovnaké, aby sa včelstvo mohlo prispôsobiť vonkajším podmienkam. Napr. nedostatočné uteplenie povaly úľa je na škodu včelstva v každom ročnom období. Letné horúčavy zbytočne prehrievajú úľ a v zimnom období práve povalou uniká veľa tepla, ktoré včelstvo nahradza zvýšením konzumovania zásob. Najväčšie uteplenie povaly úľov sa vyžaduje od februára do konca mája, kedy sú najväčšie výkyvy tepla, najmä v noci. Veľkosť letáčového otvoru závisí od viacerých faktorov. Napr. čím väčšia je hmotnosť včelstva, tým väčší má byť letáčový otvor. Väčší má byť aj vtedy, ak včelstvo zimujeme v medníkoch. Výška otvoru by v každom prípade nemala byť vyššia, ako 7-8 mm, lebo v opačnom prípade sa do úľa môže dostať piskor, ktorý by v ňom narobil veľa škody. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Ďalšou liečivou bylinou, o ktorej si dnes pohovoríme, je KARBINEC EURÓPSKY (lat. *Lycopus europaeus L.*). Je to asi 1 m vysoká rastlina so štvorhrannou byľou, podlhovastými, kopijovatými listami so zúbkovaným okrajom a malými bielymi zvončekovitými kvetmi. Rastie aj u nás na mokrých lúkach a močariskách, v pobrežných húštinách, priekopách, rumoviskách a jelšinách. Na liečebné účely sa zbiera kvitnúca vňať bez drevnatých častí, ktorú možno sušiť v tenkých vrstvách v tieni alebo aj umelým teplom do 35°C. Vňať obsahuje „živicovú horčinu“ zvanú aj glykozid lykopín, triesloviny, silice, kávovú a urzolovú kyselinu a iné látky.



Karbinec možno pokladať za liečivú rastlinu moderného človeka, lebo lieči vnútorné napäťia, strach a nervozitu, čiže tzv. vegetatívnu dystómiu. Jej príznaky sú rôznorodé (poruchy krvného tlaku, napr. nízky tlak, potácanie, závraty, dýchacie poruchy, zažívacie poruchy, napr. nadúvanie, bolesti hlavy, krče a poruchy činnosti pohlavných orgánov). Na spomínané poruchy pôsobí uspokojujúco. Osvedčuje sa však aj pri liečení hypertyreózy (zvýšená činnosť štítnej žľazy), ktorá sa prejavuje zvýšením metabolizmu živín, zrýchlením činnosti srdca, pulzu, chudnutím aj pri dobrej chuti, potení, trasom, zvýšeným nárokom na sexuálnu činnosť, prudkou zmenu nálady a pod.

Poznamenajme, že pri užívaní karbinka, podobne ako a pri iných prirodzených spôsoboch liečenia, musíme byť trpežliví, lebo liečenie nemá okamžitý účinok. Efekt sa totiž dostaví až po dlhšom čase, napr. o mesiac. Do normalizovania zdravotného času možno ho však užívať aj niekoľko mesiacov, tým viac, že nemá vedľajšie účinky. Na 1 šálku sa používajú 1-2 čajové lyžice suchého narezaného karbinca, ktoré sa zalejú vriacou vodou a nechá sa stáť 15 minút. Potom sa precedí. Pije sa 2-3 razy denne. (jš)

DANIEL HEVIER

BIELA VRANA

Na dvor priletela biela vrana. Ostatné vrany, ktoré boli čierne, ako sa patrí, sa okolo nej zhfkli. Niektoré sa dokonca urazili.

- Prrrečo si biela? - pýtali sa jej.
- Si pekárrr? Cukrrárrr? Zmrrzlinárrr? Mliekárrr? Lekárrr? Si detská zdrravotná sestrrrra?

Ale biela vrana na to všetko iba krútila hlavou a nakoniec povedala:

- Krrrááá ...

Vrany sa do nej pustili. Teraz už boli urazené všetky do jednej:

- Chceš povedať, že si krráľovná? Krráľovná všetkých vrrán? My ti ukážeme!

A veru jej ukázali najkratšiu cestu z dvora. Hlúpe, nevedeli, že to bola polárna vrana. Tá toho zažila! Sto polárnych nocí a lovy na polárne líšky a polárne výpravy a ... A ešte všeličo inšie, o čom sa už nikdy nedozvieme. Biela vrana bola na našom dvore iba raz a odvtedy ju už nikto nikdy nevidel.



OLDŘICH SIROVÁTKA

O ZAJACOVI

Raz nariekal zajac nad svojím osudom: - Vybehnem si do polí, tam ma uvidí človek, hádže po mne kamene, strieľa po mne, hucká na mňa psy - a ja aby som utekal, čo mi nohy stačia, len aby som si kožu zachránil. A keď utečiem do lesov, tam zase číha vlk alebo líška. Ešte aj tá vrana kráka nado mnou a prezradí ma. Nikde niet pre mňa tichý kútik. Radšej pôjdem k rybníku a utopím sa.

Prihopká k rybníku a tu žaby žblnk, žblnk! Jedna po druhej nafakane skáču do vody. Zajac iba pozera a mihne sa mu hlavou: - Ešte to so mnou nie je také zlé, keď druhí utekajú predo mnou! Tak ho to potěšilo, že celkom zabudoł, ako sa chcel utopiť. Vrátil sa naspať a preháňa sa po poliach a lúkach dodnes.



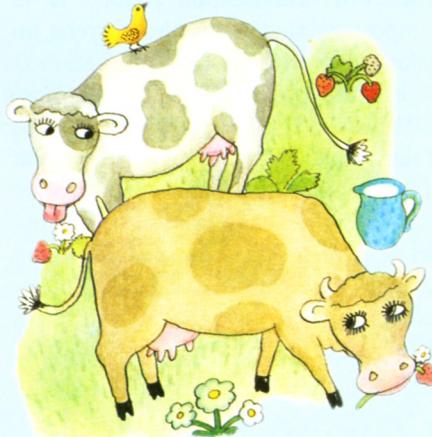
MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

MARUĽA
A KVETUĽA

Bola raz jedna horská lúka a na nej sa páslí dve: Maruľa a Kvetuľa. Maruľa sa pásla po červenom a Kvetuľa po zelenom. Zeleného bolo veľa: tráva, kríky, stromy. Takmer celý svet bol zelený.

A červeného bolo málo, iba kde-tu jahoda. Maruľa si ledvadlovala nazbierať kytičku.

- Daj mi jednu jahodu, - vraví Kvetuľa.



- A ty mi čo dáš? - vraví Maruľa. No tu jej čosizšlo na um a vytiahla z kytičky stonku. Bolina nej tri jahody: jedna bledočervená, jedna červená a jedna tuhočervená. Kvetuľa sa zaraďovala a obližala Marulíruku. Od toho dňa dávala Kvetuľa mlieko sladké-sladučké.

- To je čudné, - vraví mama.

- Celkom ako v rozprávke, - vraví oco.

Iba Maruľa mlčí. Usmieva sa a mlčí. Vie prečo je Kvetulino mlieko sladké. Vie ona, vieme aj my. Vieme, ale nepovieme.



Čie je to dievčatko

Veselo F Gmi C F Ami Dmi

1. Čie je to dievčatko na tom vŕšku,
má o-no gombíčky na kožúšku.

Čieže je to?

Gmi C F Gmi C F

Moje je to. Chodil som ja za řiou ce-lé le-to.

2. Dal som jej peniaze na čižmičky,
ona si kúpila pantofličky.
Nekupuj to, drahé je to,
nie je to na zimu, len na leto.

3. Kúp mi ty, šuhajko, čo tā prosím,
červenú stužičku rada nosím.
Červená je ako iskra,
ved'som ja, šuhajko, tebe istá!

(Z knihy: D. Hevier –
Rozprávky na celý rok,
Mladé letá, Bratislava 1989)

VESELO SO ŽIVOTOM

Sedí dlhovlasý chlapčisko u holiča a stále dáva prednosť ostatným zákazníkom. Zvedavý holič to už nevydrží a pyta sa:

- Kedy sa už konečne dás ostrihať?
- Viete, ja som ušiel z domu a toto je jediné miesto, kde ma rodičia určite nebudú hľadať.

Rozhovor psa a kohúta:

- Tí ľudia mi už lezú na nervy, - sťažuje sa kohút. - Ja ich budím o šiestej a oni vstávajú o siedmej!
- A ja ich strážim celú noc a oni kradnú cez deň! - sťažuje sa pes.

V čakárni u veterinára upokojuje pani Kováčová svojho psíka:

- No, Azorko, buď dobrý a neštakaj. Pozri na toho malého škrečka, ako pekne sedí a vôbec neštaká.

MARTA BENČATOVÁ PRÍCHOD JESENĚ

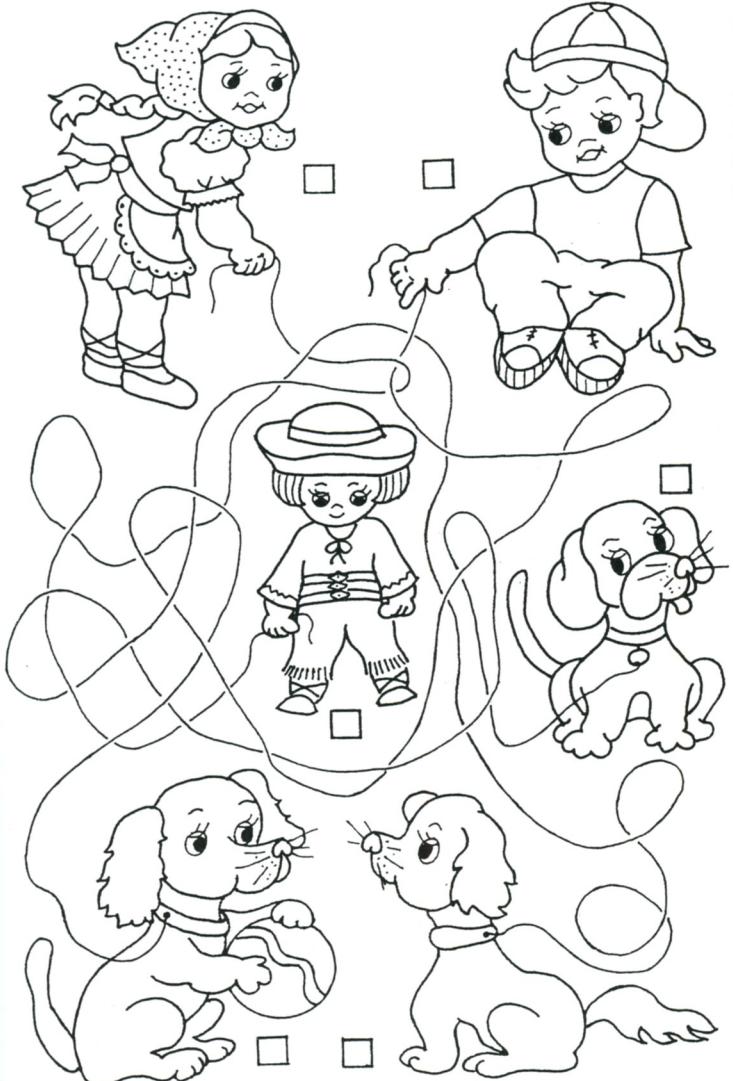
*Odlietajú lastovičky
odlietajú preč.
Slnko balí svoje lúče
volí nový terč.*



*Chodí jeseň v meste, sade,
tichne život takmer všade,
vietor ladí chladnú basu,
škovránky sa zimou trasú.*



*Nôčka seje perly v tráve,
hviezdam chladne vlas,
slnko sa preč pootočí,
tak sa mení čas.*



MAĽUJTE S NAMI

Vašou dnešnou úlohou bude predstavený obrázok pekne vymaľovať a uhádnuť komu patrí ktorý psík. Najkrajšie malby odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali dvoch výhercov. Sú to: Bohumila Gronková z Novej Belej a Agneša Šoltýsová z Jurgova.

ČO JE TO?

**Trávičku má veľmi rada,
hlasom pripomína hada,
kto sa nebojí, nech háda!
(suH)**

**Rastie ako zátvorka,
niekedy tá potvorka
lezie cez plot do dvorka.
(akrobU)**

ŠTEFAN MORAVČÍK

SLOVENSKO

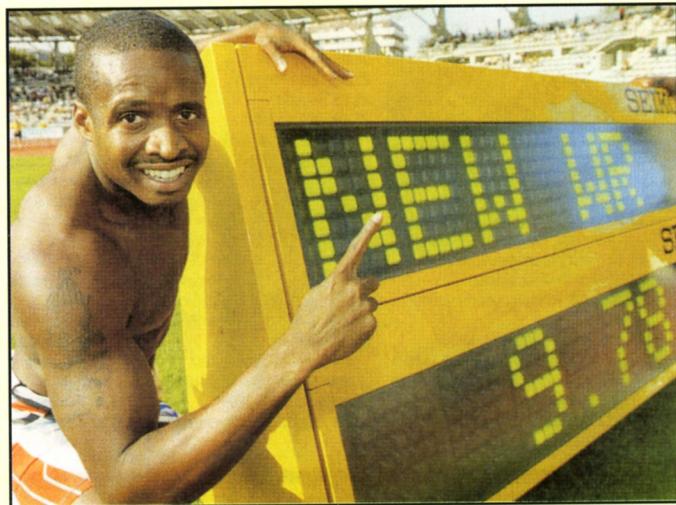
Stráž si, Slovák, svoje slová,
Lebo inak si ťa schová
Odvážnejší do vrecka.
Veľmoc - hoci turecká.
Elce-pelce, oklame ťa,
Národ nežný ako dieťa.
Spomeň si: Tu žili smelí,
Ktorí svoj rod zdvihnut chceli.
Orly - s nimi národ vzlieta!

NOVÝ KRÁĽ ŠPRINTU

Ked' nejaký športovec dosiahne veľmi dobrý výsledok, tobôž ked' prekoná svetový rekord, sa znalcí športu takmer vždy zamýšľajú, ako ďaleko siahajú ľudské možnosti. Dnešné rekordy, napr. v ľahkej atletike, sú totiž „vytiahnuté“ tak ďaleko, že mnohým sa zdá, akoby už dosiahli a snáď aj prekročili spomínanú hranicu ľudských možností. Ked' Bob Beamon v roku 1968 na OH v Mexiku skočil do diaľky neuveriteľných 890 cm, všetci uznali, že to bol skok do 21. storočia, ktorý môže pretrvať celé storočie, ak nie viac. Nepretrval, aj ked' mal dlhý, takmer dvadsaťročný život.

Prednedávnom sme boli svedkami nového rekordu, tentoraz v šprinte. Jeho autorom je americký šprintér Tim Montgomery, ktorý na finálových pretekoch ľahkoatletického cyklu Grand Prix v Paríži prebehol klasickú stovku za 9,78 sek. Dá sa povedať, že na záver sezóny (v polovici septembra) nikto takýto výsledok nečakal. Ale podmienky v tento deň boli veľmi dobré a 27-ročný Tim ich dokázal znamenite využiť. Predovšetkým bol vo forme, bežal v spoločnosti silných súperov, do chrbta mu fúkal vietor s maximálnou dovolenou rýchlosťou 2 m/sek. a navyše vyštartoval takmer ideálne - 0,104 sek. po výstrele, čo znamená, že na štartérov signál zareagoval neuveriteľne rýchlo. Potom mu už neostávalo nič iné, len dostať sa do rytmu a uháňať do cieľa. - Po 30 metroch som zistil, že vedľa mňa nikoho niesť, preto som si len pomysiel: bež, bež, bež! Hned nato bola cieľová páska. Aj svetový rekord, - hovoril neskôr. V tomto behu mal len jeden cieľ - vyhrať s britským šprintérom Dwainom Chambersom. Splnil ho dvojnásobne...

Spočiatku chcel Tim Montgomery hrať americký futbal, aj keď pri svojej výške (178 cm) a hmotnosti (69 kg) by iste veľkú kariéru neurobil. Trval však pri svojom vysnívanom športe dôvtedy, kým si nezlomil klúčnu kost a lekári mu oznamili, že pre futbal je navždy stratený. Zo športu však nechcel rezignovať, preto sa rozhodol skúsiť štastie na bežeckej dráhe. Mal už vtedy 19 rokov. Onedlho však - až sa nechce veriť - bez odborného tréningu, bez vycvičenej techniky a bez atletickej prípravy dokázal prebehnuť stovku za 9,96 sek. Prekonal sve-



T. Montgomery pri tabuli s rekordným výsledkom

tový rekord v kategórii juniorov a uveril, že môže byť ešte rýchlejší.

Posledných niekoľko rokov bol Tim Montgomery v tieni svojho vynikajúceho, aj keď trochu nafúkaného krajanma Mauricea Greena, predošlého svetového rekordéra. Štartoval s ním v pamätnom behu v júni 1999 v Aténach, keď Green prekonal svetový rekord. Prehral s ním aj vlni na majstrovstvách sveta v Edmontone. Sľuboval mu však odvetu, ale počas septembrového finále v Paríži k nej nedošlo. Green totiž utrpel zranenie a nemohol štartovať. Sedel na tribúne štadióna a len sa prizeral, ako Tim prekonáva jeho rekord. Vyhráza sa však, že už v lete budúceho roka na ďalšom svetovom šampionáte (nota bene v Paríži) naišlo odoberie to, čo mu T. Mongomery zobrať.

Na záver ešte jedna zaujímavosť. Asi málokto vie, že veľkou láskou Timu Mongomeryho je kráľovná ženského šprintu Marion Jonesová. Aj ona štartovala v parížskom finále Grand Prix a suverénnie vyhrala svoju stovku. Potom - asi osud tak chcel - do tých istých štartových blokov a na tej istej (piatej) štartovej dráhe sa postavil Tim a, ako už vieme, zvíťazil v rekordnom čase. Obaja, Marion a Tim, dostali tiež takú istú cenu - po 150 tisíc dolárov za víťazstvo v celom tohoročnom cykle pretekov Grand Prix. Objatiam a bozkom zaľúbencov nebolo konca kraja. Iste uznáte, že sa hodia k sebe! (jš)

Hviezdy svetovej estrády

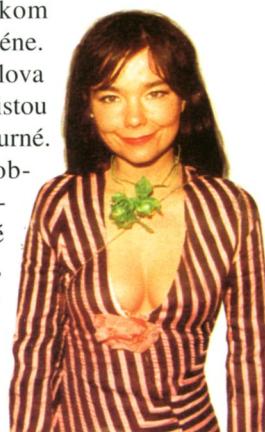
B J Ö R K

- Toto dievča má hlas ako dýka, zvučný a absolútne čistý. Svojho času prišla k nám islandská skupina The Sugarcubes a hrala spolu s našou U2. Bol som práve v garderóbe a pripravoval som sa na vystúpenie, takže som ju nepočul. Cez steny dochádzalo ku mne len nízke dunenie. Zato celkom zreteľne som počul jeden hlas. Zdalo sa, akoby prenikal cez kov, betón, sklo, skrátka cez všetko. Môžem povedať, že vchádzal rovno do môjho srdca - takto o tejto islandskej speváčke hovoril Bono, vynikajúci vokalista skupiny U2.

Ked' si roku 1992 doslova podmanila svet skvelou platňou Debut, mala už za sebou dosť bohatú hudobnú minulosť. Totiž už ako 11-ročná nahrala svoju prvú singlovú platňu. Potom hrala niekoľko rokov s viacerými islandskými skupinami, z ktorých nepochybne najlepšia bola The Sugarcubes.

Björk (po islandsky znamená breza) je známa aj z rôznych extravagancií. Dá sa povedať, že zbožňuje všetko, čo je nekonvenčné a anormálne. Málokto vie, že už ako mladé dievča ju mnohokrát zadržala polícia a obžalovala ju z narušovania verejného poriadku. Ked' bola v siedmom mesiaci tehotenstva, šokovala publikom svojím akrobatickým tancom na scéne. Na letisku v Bangkoku sa zasa doslova pobila pred televíznymi kamerami s istou novinárkou, ktorá ju sprevádzala na turné.

Na druhej strane však treba objektívne uznať, že táto drobná Islandka je predovšetkým všestranné nadaná, a to nielen ako skladateľka, autorka textov a speváčka, ale aj ako herečka. Roku 2000 získala na festivale v Cannes hlavnú cenu za najlepšiu ženskú úlohu vo filme Larsa von Triera Tancujúca vo tme. (jš)



Veľkosť: č. 38-42

Materiál a spotreba: 700 g pletacej priadze, ihlica č. 3 a 3,5, pomocná ihlica č. 3,5, okrúhla ihlica č. 3

Vzory: I. patentový: 2 hl., 2 obr.; II. pletenkový: 1., 3., a 5 r.: 8 hl., 3 obr.; 2. r. a všetky rubové riadky pletieme, ako sa očká javia; 7. r.: 4 očká krížime doprava (2 očká dáme na pom. ihlicu za prácu, 2 hl., očka z pom. ihlice upletieme hl.), 4 očká krížime doľava (2 očká dáme na pom. ihlicu pred prácu, 2 hl., očka z pom. ihlice upletieme hl.), 3 obr.

Vzorník: 10 x 10 cm = 24 očiek a 25 riadkov.

Postup práce. Zadný diel: Na ihlice č. 3 nahodíme 120 očiek a patentovým vzorom pletieme do výšky 7 cm. V poslednom rubovom riadku rozpletieme ešte 15 očiek (spolu 135 očiek). V prvom lícnom riadku si očká rozdelíme na 1 okr. očko, 2 obr., 11-krát zopakujeme raport pletencového vzoru a riadok končíme 8 hl., 2 obr., 1 okr. očko. Tako pletieme do výšky 46 cm od patentu a uzavrieme 35 stredných očiek, čím začneme tvarovať priečrňník. Na oboch stranach priečrňníka uzavrieme ešte po 2 x 2 a 2 x 1 očku. Zároveň z oboch strán úpletu uzavrárame po 2 x 16 očiek a zvyšné očká uzavrieme naraz.

Predný diel pletieme rovnako ako zadný až do výšky 43 cm od patentu. Tu uzavrieme 26 stredných očiek a ďalej uberieme na každej strane výstrihu ešte 1 x 3, 2 x 2 a 3 x 1 očko. Očká na plecia uzavtoríme na 3-krát po 2 x 16 očiek a zvyšné očká uzavrieme naraz.

Rukáv: Na ihlice č. 3 nahodíme 40 očiek a upletieme 5 cm patentovým vzorom. V poslednom riadku rozpletieme 18 očiek (spolu 58 očiek) a pletieme pletencový vzor ako na ostatných dieľoch. Začneme 1 okr. očkom a pokračujeme ako na zadnom diele. Očká končíme 2 obr. a 1 okr. očkom. Na rozšírenie rukáva pridávame na oboch stranach po 1 očku striedavo v každom 2. a 4. riadku. Vo výške 40 cm od patentu všetky očká naraz uzavrieme.

Dokončenie: Zošijeme plecia a okolo priečrňníka naberieme na okrúhlú ihlicu 100 očiek (počet očiek musí byť deliteľný 4). Upletieme 1 r. obratene, 2. r. hl. a ďalej pokračujeme patentovým vzorom až do výšky 15 cm. Očká voľnejšie uzavrieme. Potom zošijeme boky pulóvra a rukávy a rukávy prišijeme do priečrňníka.

(Text a foto: Dorka 2/98)

Použité skratky:

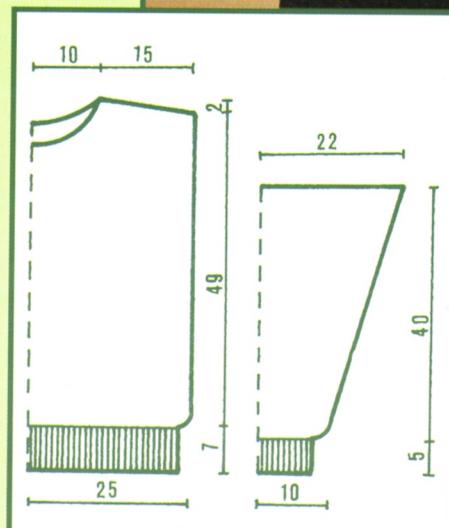
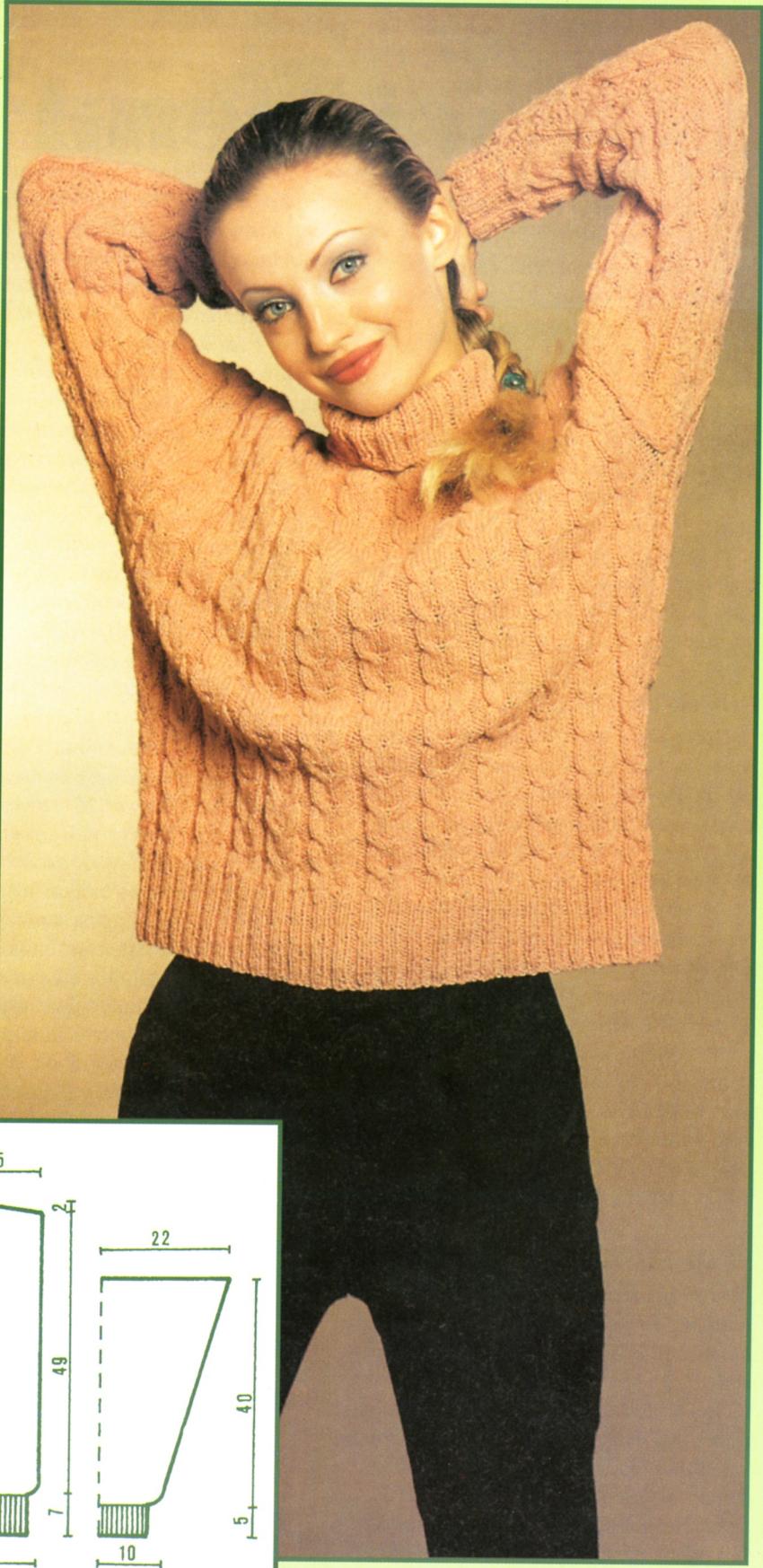
hl. = hladko;

obr. = obratene;

okr. = okrajový;

r. = riadok

LOSOSOVÝ PULÓVER




**ZUZKA
VARÍ**

ČO NA OBED?

PIRÔŽKY S BRYNDZOU

1000 g zemiakov, 400 g bryndze, 350 g hrubej múky, 100 g údenej slaniny, 1 vajce, sol.

Obielené uvarené zemiaky prelisujeme a 100 g zemiakov oddelíme do plnky. Do ostatných zemiakov dáme vajce, múku, soľ a vypracujeme hladké cesto, ktoré rozvalkáme na plátok. Nakrájame z neho štvorce so stranou asi 8 cm, do každého vložíme trochu plnky, preložíme a okraje stlačíme. Varíme v osolenej vode asi 5-6 minút. Potom ich vyberieme drôtenou naberačkou, necháme odkvapkať a na tanieri polejeme vyškárenou slaninou. Plnka: Bryndzu premiešame so 100 g zemiakov a podľa potreby osolíme.

PIKANTNÉ HAŠÉ

500 g vareného hovädzieho mäsa z polievky, 1 cibula, 50 g masla, 50 g hladkej múky, šálka vývaru buď vývaru z kocky, mleté čierne okrenie, sol, 1 žltok, pol lyžičky horčice, lyžica strúhank, 4-5 lyžíc mlieka.

Vyvarené mäso zomelieme, cibuľu posekáme nadrobno, oprážime na tuku, zaprášíme múkou, po oprášení zriedime vývarom na hustejšiu omáčku. Pridáme do nej mleté mäso, soľ, korenie a horčicu, podľa potreby trochu strúhank. Takúto hustejšiu kašu (hašé) podusíme a nako niec pridáme do nej žltok rozhabarkovaný v mlieku. Potom hašé už len prehrememe. Podávame s ryžou, cestovinou alebo opekanými zemiakmi.

SEDLIACKA POLIEVKA

120 g koreňovej zeleniny, 200 g zemiakov, 40 g oleja, 40 g cibule, 20 g hladkej múky, 20 g rezancov, pažitka, sol.

Na polovici oleja oprážime cibuľu posekanú nadrobno, pridáme očistenú zeleninu pokrájanú na rezance, premiešame, podlejeme vodou, osolíme a dusíme. Neskôr pridáme obielené zemiaky pokrájané na kocky, dolejeme vodou a varíme do mäkkia. Z druhej polovice ole-

ja a múky pripravíme bledú zápražku, rozmiešame vo vode, pridáme do polievky a prevaríme. Nakoniec zavaríme rezance a dochutíme soľou a posekanou pažítkou.

ŠALÁTY

VLAŠSKÝ ŠALÁT

80 g telacieho pečeného mäsa, 80 g údeného jazyka, 80 g bravčového pečeného mäsa, 1 žltok, 1 dl oleja, 0,5 dl kyslej smotany, po 50 g hrášku, mrkv, zemiakov a kyslých uhoriek, 20 g cibule, citrónová šťava, horčica, redkovka, hlávkový šalát, voda, sol.

Žltok rozmiešame s horčicou a soľou a za stáleho miešania prikvapkávame olej. Zmes rozriedime kyslou smotanou, pridáme varený jazyk a pečené mäsá, uvarenú zeleninu, zemiaky a uhorky pokrájané na rezance alebo kocôčky, nadrobno posekanú cibuľu a citrónovú šťavu. Všetko dobre premiešame a urovnáme na sklenú misu. Zdobíme redkovkou a hlávkovým šalátom.

MÚČNIKY

PIŠKÓTOVÉ REZY

90 g cukru, 90 g krupicovej múky, 3 vajcia, citrónová šťava (1/2 citróna).

Žltky vymiešame s práškovým cukrom a citrónovou šťavou (asi štvrt hodiny). Potom pridáme z bielkov ušľahaný tuhý sneh a múku. Zláhka zamiešame, rozotrieme na vymastený a mukou vyspaný plech asi na hrúbku 2 cm a upečieme. Vychladnuté pokrájame na plátky a potrieme krémom alebo jemným lekvárom ako piškótový roládu. Potreté plátky skladáme na seba v 3-4 vrstvach. Vrch polejeme fondánom alebo čokoládovou polevou.

ŠKVARKOVÉ PAGÁČIKY

300 g hladkej múky, 150 g škvarek, 80 g margarínu, 20 g droždia, 1 vajce, mlieko, sol, čierne korenie.

Z múky, vajca, droždia, soli, čierneho korenia a mlieka vypracujeme cesto. Asi po polhodine pridáme doň posekané škvarky zmiesené s margarínom, trikrát rozvalkáme a preložíme ako lístkové cesto. Potom ho znova rozvalkáme na hrúbku 1½ cm a formičkou vykrajujeme pagáčiky, ktoré potrieme vajcom, necháme nakysnúť, znova potrieme vajcom a upečieme v stredne teplej rúre. (js)


WETERYNARZ

NIEDOBORY WITAMIN U OWIEC

Dokończenie z nr. 10/2002

Witamina K - znajduje się m. in. w wątrobie wieprzowej, nasieniu konopi i niektórych jarzynach. Niedobór jej sprzyja występowaniu krwawień, co przy jakimkolwiek zranieniu się zwierzęcia stwarza duże problemy, gdyż bardzo trudno jest zatać krwotok.

Witamina H - jest w drożdżach, wątrobie i nerkach. Brak jej powoduje łojotokowe schorzenia skóry, co może mieć wpływ na jakość wełny i skóry.

CHOROBY PRZEWODU POKARMOWEGO ŚWIŃ

Przeładowanie żołądka. Zjedzenie przez zwierzę znacznej ilości karmy ciężko strawnej albo takiej, która łatwo wytwarza gazy w żołądku lub pęcznieje, powoduje najczęściej przeładowanie i gwałtowne rozszerzenie się żołądka. Do takich pasz należy nadkwaśniała śruta zbożowa, kukurydza itp. Wskutek przyjęcia karmy łatwo fermentującej - szybko wytwarzającej gazy - żołądek wypełnia się dużą ilością gazu. Przepeleniony żołądek uciska na płucu i serce, co może spowodować śmierć wskutek uduszenia. Często śmierć następuje także z powodu pęknięcia żołądka. Bardzo niebezpieczne jest przewożenie świń bezpośrednio po nakarmieniu, ponieważ wstrząsy podczas transportu mogą również przyczynić się do pęknięcia żołądka.

Świnie z przeładowanym żołądkiem zazwyczaj stękkają, mają ciężki, swiszący oddech, kręcą się po chlewie. Czasem przyjmują pozycję siedzącą psa. Leczenie w tym przypadku polega na podawaniu środków wymiotnych i przeszczyszających, które przepisze lekarz. Chórej świń przez 24 godziny daje się tylko wodę do picia a po 24 godzinach można podać dużą garść owsa. Jeśli go zje, jest nadzieję na szybki powrót do

zdrowia. Karmę trzeba podawać w następujący sposób: zacząć od ilości jak najmniejszej, przez kilka dni stopniowo zwiększając dawkę, aby wreszcie dojść do normalnego żywienia. Najważniejsze jest w tym przypadku zapobieganie. Aby zapobiec przeładowaniu żołądka, nie należy podawać naraz dużych ilości śruty i innych pasz pęczniących, oraz unikać zmiany paszy. Po zakupieniu świń na targu i przewiezieniu jej do domu, nie powinno się podawać od razu dużych ilości karmy, lecz przyzwyczajać świnę do nowej karmy. Nigdy bowiem nie wiadomo, czym żywili świnię poprzedni hodowca, toteż na nowym miejscu, z powodu naglej zmiany pokarmu, świnia może zachorować.

Zaparcie - u świń jest spotykane często. Brak ruchu wskutek stałego trzymania w chlewie sprzyja jego występowaniu. Bezpośrednią przyczyną zaparcia jest zjedzenie przez świnię karmy zbyt suchej lub zabrudzonej piaskiem. Objawem jest tu brak apetytu, napinanie się i czasem oddanie zbitego i suchego kału. W celu usunięcia tego schorzenia robi się lewatwyę z 1 do 4 litrów czystej ciepłej wody.

ZAPALENIE WYMENIA OWIEC

Przyczyną zapalenia mogą być zarazki, które dostają się do wymienia przez krew z innych narządów lub przez skaleczoną skórę wymienia. Zapaleniu skóry wymienia łatwiej ulegają zwierzęta przeziębione, źle utrzymane lub trzymane w brudzie. Wnikanie zarazków do wymienia ułatwia nieprawidłowe dojenie oraz rany spowodowane przez ssące oseski. W chorobie wymię jest powiększone, twarde, gorące i bolesne a skóra za nim zaczerniona. Zwierzę traci apetyt. Mleko może zawierać w zależności od przyczyny i rodzaju zapalenia białe kłaczki lub ropę. Wydajność mleka chorego zwierzęcia zazwyczaj spada. Zwykłego zapalenia wymienia nie należy mylić z zakaźnym zapaleniem wymienia. Leczenie - z uwagi na skutki - należy powierzyć lekarzowi. Zaniedbanie chorego wymienia może doprowadzić do utraty mleka. Chore zwierzę trzeba oddzielić od zdrowych. W zapobieganiu trzeba zwrócić uwagę na trzymanie zwierząt w czystych i widnych pomieszczeniach. Suchą i czystą ściółkę należy słać obficie. (js)



PRAWNIK

PRZEJAZDY ULGOWE

Dziecko do lat 4 ma prawo do 100 % ulgi na przejazd pociągiem. Bilet otrzymamy w kasie kolejowej i musimy go zachować dla kontroli. Ma prawo też do 100 % zniżki na przejazdy zwykłymi i przyspieszonymi autobusami międzymiastowymi, ale nie może korzystać z oddzielnego miejsca do siedzenia.

Dorosły ma prawo do ulgi 95 %, jeżeli towarzyszy w podróży osobie niewidomej lub niezdolnej do samodzielnej egzystencji. Osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji mają prawo do ulgi 49 % w pociągach osobowych i autobusach zwykłych, a w innych - do 37 %.

Ulga 78 % przysługuje dzieciom i młodzieży, dotkniętym inwalidztwem lub niepełnosprawnym - przy biletach jednorazowych lub miesięcznych imięnych. W podróży ich opiekun ma prawo, na podstawie biletu jednorazowego, do ulgi 78 %. Dotyczy to jednak tylko przejazdów z miejsca zamieszkania (pobytu) do przedszkola, szkoły, zakładu opieki zdrowotnej itp., a także na turnus rehabilitacyjny i z powrotem.

Dziecko chore, które ukończyło 4 lata i nie uczy się lub uczy się, a nie ukończyło lat 24, ma prawo do ulgi 37 % w pociągach osobowych, pospiesznych, ekspressowych, a do ulgi 49 %, gdy korzysta z biletów miesięcznych. Dziecko nie uczące się, które skończyło 4 lata, ma prawo do ulgi 37 % w autobusach zwykłych i pospiesznych. UWAGA! Przy przejazdach kolejnych ulga dotyczy II klasy.

NIE POPRAWIAJMY DOKUMENTÓW

Czasami znajdujemy w naszych dokumentach mniejsze lub większe błędy i wielu z nas kusi, by je samemu poprawić. Stanowczo odradzamy tego. Skoro urzędnik popełnił pomyłkę, to każdy ma prawo domagać się, aby wydał nam nowe, poprawnie napisane zaświadczenie lub inny dokument.

Przerabiając sami dokument i poprawiając zawarty w nim błąd, popełniliśmy przestępstwo, za które moglibyśmy

zostać ukarani przez sąd grzywną, karą ograniczenia wolności bądź nawet karą pozbawienia wolności do lat 5. Nie wolno bowiem przerabiać ani podrabiać dokumentów, żeby potem używać ich jako autentycznych. Możemy zostać przez sąd ukarani również wtedy, gdy wypełnimy blankiet opatrzony cudzym podpisem i wpisujemy tam treść niezgodną z wolą osoby podpisanej lub taką, która zaszkodzi tej osobie. Zostaniemy ukarani także wówczas, kiedy takiego dokumentu będziemy używać.

KORZYSTANIE Z MAJĄTKU DZIECKA

Zdarza się, że nieletnie dzieci dziedziczą po zmarłych krewnych jakiś majątek, np. mieszkanie. W takim przypadku z pieniędzy pozyskanych z tytułu opłat za czynsz wynajętego mieszkania po krewnych rodzice nie muszą się rozliczać z dzieckiem nawet po uzyskaniu przez niego pełnoletniości. Mają prawo przeznaczyć je nie tylko na utrzymanie i wychowanie obdarowanego dziecka, ale również jego rodzeństwa, które wychowuje się razem z nim. Jeżeli zaś z pieniędzy tych pozostałe jakaś nadwyżka, to mogą ją przeznaczyć na inne uzasadnione potrzeby rodziny.

Rodzice mają prawo sprawować zarząd nad majątkiem dziecka, takim jak np. wspomniane mieszkanie odziedziczone o krewnych. Z kolei dziecko, które ma już swój dochód, a nadal mieszka u rodziców, powinno dokładać się do kosztów utrzymania najbliższej rodziny. Rodzice mogą korzystać z pieniędzy z tytułu wynajmu mieszkania, będącego własnością dziecka, ale bez zgody sądu opiekuna nie wolno im tego mieszkania sprzedać, a pieniędzy przeznaczyć na swoje potrzeby.

WARTO WIEDZIEĆ...

- Bez odpowiedniego zezwolenia nie można dokonywać wyciębu drzewa z lasu. Za taki czyn odpowiada się jak za kradzież. W dodatku spotkają nas także sankcje finansowe, gdyż sąd nakaże nam zapłacić tzw. nawiązkę. Jest to kwota odpowiadająca podwójnej wartości drzewa. Nawiązkę zapłacimy również wtedy, gdy bez zezwolenia zabierzemy z lasu drzewo, które ktoś ściął, lub powalone. (js)

HVIEZDY O NÁS

STRELEC (23.11.-21.12.)

 Musíš si premyslieť svoje osobné problémy a pohovoriť si o nich s najbližšími, čo bude dôležité pre tvoj ďalší život. Takzvaná „nezištná závist“ ti môže postaviť do cesty mnoho prekážok a spôsobiť i finančné ťažkosti a napätie v práci.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

 Hlavným problémom bude tvoja situácia v práci. Stratíš dobrého spolupracovníka, na ktorého si sa mohol spoľahnúť. Tvoja dobrá finančná situácia vyvolá závisť niektorých kolegov. Zato doma nájdeš mnoho srdečnosti a pochopenia.

UODNÁR (21.1.-18.2.)

 Tvoja energia a iniciatíva v práci konečne prinesie výsledky. Čakajú ťa pochvaly a uznanie, ba aj nejaká prémia. Naskytá sa ti možnosť cestovať do cudziny, nepremáriš ju. Peňažné náklady, ktorých sa obávaš, sa ti vrátia aj s úrokmi.

RVBY (19.2.-20.3.)

 Príjemným prekvapením bude buďto neočakávaná odmena, dar alebo výhra, čo ti umožní splniť svoje dávne plány. Veľmi ťa potesia úspechy tvojich detí. Mrakom na nebi bude menlivá nálada tvojho partnera, ale čas všetko urovná.

BARAN (21.3.-20.4.)

 V práci nepôjde všetko tak, ako by si si prial. Musíš sa ovládať a dôsledne realizovať svoje plány. Ide predsa o tvoju budúcnosť. Z finančných ťažkostí, ktoré zaviní niekto blízky, čoskoro vyjdeš. Oddýchneš si až koncom mesiaca.

BÝK (21.4.-20.5.)

 Venuj väčšiu pozornosť problémom svojho partnera, ktorý očakáva tvoje pochopenie a pomoc. Materiálne ti pomôže človek, od ktorého by si takú nezištnosť nikdy nečkal. V práci všetko dobré, koncom mesiaca očakávaj dodatočné príjmy.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

 To, čo teraz urobíš, prinesie výsledky až neskôr. Zatiaľ na pracovisku nebude ľahko. Nečakaj na zázraky, len trpežlivosťou a úsilím môžeš dosiahnuť svoje. Vyhýbaj sa kolegom a kolegyniam, ktorí sa príliš zaujímajú o tvoj osobný život.

RAK (22.6.-22.7.)

 Túžiš po zmenách okolo seba a máš k tomu dobrú príležitosť. Môžeš zmeniť zamestnanie za veľmi výhodných podmienok. Najbližšie osoby ti pomôžu rozhodnúť sa, ale daj si pozor, aby si ľahkomyselne nepremárnil všetko, čo máš. Čakajú ťa zdravotné ťažkosti.

LEU (23.7.-23.8.)

 Len rozvaha a trpežlivosť ti môžu pomôcť. V práci buď náročný voči svojim podriadeným, lebo bez ich svedomitej práce nič nedokážeš. V piateľstve buď opatrnej, aby si sa nesklamal. Tvoje nervy sú vyčerpané, preto si nájdi chvíľu na odpočinok.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Priaznivá finančná situácia ti zlepší náladu. Pokazí ti ju však nedorozumenie v rodine a so spolupracovníkmi, ako aj komplikácia spojená s plánovanou dlhšou cestou. Budeš mať šťastie v hre, ale pod podmienkou, že nebudeš preháňať.

UÁHY (24.9.-23.10.)

 Najbližší mesiac bude pokojný. Ludia, ktorých máš rád a vážiš si ich, ti odplatiť srdečnosťou. Nebudeš nariekať na finančnú situáciu, ani na zdravotný stav. Budeš mať drobné problémy v práci a so súrodencami. Je len na tebe, ako to vyriešiš.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

 Tvoje osobné problémy sú tak zložité, že len ty ich môžeš vyriešiť. Neobzeraj sa na iných a rob to, čo považuješ za správne. Musíš šetriť a žiť s ceruzkou v ruke. Máš dobré perspektívy. Vďaka uznaniu svojho šéfa môžeš počítať so zvýšením platu. (jš)

NÁŠ TEST

Koho máte najradšej?

1. Máte k dispozícii istú sumu a môžete ju investovať, ale s rizikom. Čo urobíte?

a/ Skúsim to - 4; b/ Cúvnem - 2; c/ Radšej si niečo kúpim - 3; d/ Porozmýšľam - 1.

2. Keby sme mali odísť niekde a da-leko...

a/ Neváhal by som - 1; b/ Nepotrebujem to - 4; c/ Ihned - 2; d/ Nie je to môj štýl - 3.

3. Kúpili ste si niečo na seba a je vám to malé. Čo s tým urobíte?

a/ Dám to ako darček - 1; b/ Vrátim to - 3; c/ Schovám to - 2; d/ Vyhodím - 4.

4. Najlepšie sa uvoľníte...

a/ Sám - 1; b/ S priateľmi - 2; c/ V kruhu rodiny - 3; d/ S partnerom - 4.

5. Vás známy sa vám zverí s pochybným krokom. Čo urobíte?

a/ Vypočujem ho - 4; b/ Začнем mu radiť - 2; c/ Vybreším ho - 3; d/ Zabávam sa - 1.

6. Máte zapnutý televízor, ale niekto z rodiny by rád pozeral iný program...

a/ Má smolu - 1; b/ Vyhoviem mu - 3; c/ Nerád prepriem - 2; d/ Ochotne ustúpim - 4.

7. Urobili by ste čokoľvek iba v prípade...

a/ Keby to malo zmysel - 4; b/ Kvôli partnerovi - 3; c/ Pre peniaze - 1; d/ Zo zúfalstva - 2.

8. Ponáhľate sa a priateľ príde za vami s prosbou o pomoc...

a/ Ospravedlním sa - 3; b/ Vyhoviem mu - 4; c/ Odmiptom - 2; d/ Sľúbim mu, čo chce - 1.

9. Idete s priateľmi na víkend. Ako ho organizujete?

a/ Rozdelím úlohy - 2; b/ Jednoducho - 1; c/ Zabezpečím potraviny - 4; d/ Vezmem platne - 3.

10. Aké večierky máte najradšej?

a/ Kde je veľa ľudí - 3; b/ V úzkom kruhu - 1; c/ S hudbou a tancom - 4; d/ Podľa nálad - 2.

VÝHODNOTENIE

8-12 bodov: Vaše vzťahy k okoliu závisia od toho, ako sa k vám správajú iní. Pri veľmi dbáte na vonkajšiu stránku správania sa ľudí a občas vám uniknú drobné, ale vážne detaily. Nečudujete sa, ak sa občas dočkáte sklamania aj od ľudí, ktorým bezvýhradne veríte.

13-32 bodov: Ste spontánni a väčšinou považujete každého za dobrého známeho, s kym sa stretnete. Máte však problémy vytvoriť si k ľuďom hlbší vzťah. Sú chvíle, keď uvažujete skôr rozumom než citom.

33 až 40 bodov: Patríte k ľuďom, ktorí ak si niekoho obľúbia, ide o trvalý a hlboký vzťah. Pre všetkých, koho máte radi, ste pripravení priniesť akúkoľvek obeť. Viete mať radi aj takých ľudí, ktorí vám vzťah nevracajú. Považujete to za svoju vnútornú záležitosť. (jš)

MENO VEŠTÍ

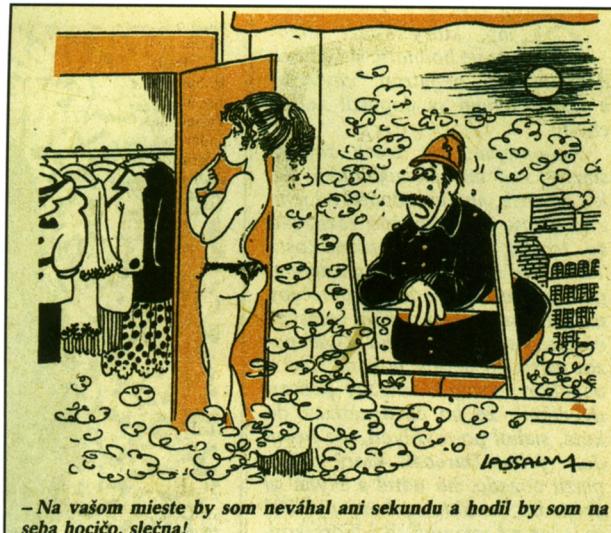
SEVERÍN - nevelmi populárne, aj keď pekné, svetlé, belasé a dobré meno.

Osoba s týmto menom pochádza najčastejšie z viacdetnej rodiny a len zriedkakedy vyrastá ako jedináčik. Má priemernú výšku, ale niekedy je dokonca dosť vysoký, má modré oči, pekné blond vlasy, niekedy prirodzenie zvlnené. Je spravidla štíhlý, driečny, vynachádzavý, pohyblivý a má množstvo najrozličnejších nápadov, ktoré sú - napriek jeho bujnej predstavivosti - praktické a zaujímavé. Je to skrátka typ človeka dobrého, obetavého, ochotného pomáhať iným. Preto nie div, že ho všetci majú radi, nie len rodičia, ale aj kolegovia a kolegyne, priatelia a všetci známi, predovšetkým za jeho zmysel pre humor, úprimný úsmev a vôbec priateľský vzťah k celému svetu.

Severín ma nadanie nielen pre humanistické, ale aj pre prírodné vedy. Od najmladších rokov však prejavuje sú-

stavne veľký záujem o mechaniku a rôzne ručné práce, medziiným o zámočníctvo, stolárstvo, elektrikárstvo, motorizáciu a pod. Po rokoch je často majstrom v týchto odbo-roch, k čomu dospieva skôr ako samouk a nie systematickým štúdiom. Aj keď nepohŕda vedou, nemá prílišné vedecké ambície. Pomerne rýchlo sa z neho stáva tzv. človek so zlatými rukami. Pritom veľa z toho, čo robí, má skôr - dalo by sa popvetať - športový charakter, teda robí to zo záľuby a nie z kommerčných pohnútok. Severín totiž nie je materialista. Je z neho znamenitý vodič, inštalátor, mechanik, ktorý dokáže opraviť rádio, televízor, vymaľovať byt, opraviť nábytok alebo nejaké vodovodné zariadenie. Je rovnako schopný ako robotník, remeselník, učiteľ alebo vedec. V práci si ho všetci veľmi cenia.

Žení sa obvykle s nevelmi peknou ženou, ktorá je sice dobrá a pracovitá, ale veľmi žiarlivá. On je dobrý a verný manžel. Majú obyčajne dve deti, syna a dcéru. Syn je schopný, dcéra menej, preto sa cíti menejcenná. Dožíva sa pomerne vysokého veku. (jš)



- Na vašom mieste by som neváhal ani sekundu a hodil by som na seba hocičo, slečna!

- Pán doktor, moja žena noc čo noc vykrikuje: „Daj mi peniaze! Daj mi peniaze!“ Čo mám robiť?

- To je jednoduché. Opatrne ju zobudťte.

- Ale keď ona je pri tom hore!

* * *

- Kde si, dočerta, minula toľko penazí? - zúri manžel.

- Objavila som obchod, kde majú neuveriteľne nízke ceny!

* * *

- Drahý, lúbiš ma?

- Veľmi.

- Dal by si za mňa život?

- To nie. Kto by ťa potom lúbil?

* * *

- Haló, je u vás po-radňa pre alkoholikov?

- Áno. Aké máte problémky?

- Povedzte mi, čo sa pije k pečenej husi: biele víno alebo červené?

* * *

- Ako to, že si na zábavu prišiel sám?

- Žena má zlú náladu a bolí ju hlava.

- Prečo?

- Pretože musela zostať doma.

* * *

Mórícko na vyučovaní stále nadáva učiteľke a ešte jej aj tyká.

- Mórícko, za trest napíšeš stokrát: Pani učiteľke sa netyká!

- Mórícko to napísal dvestokrát.

- Prečo si to napísal až dvestokrát?

- Aby som ti urobil radost'.

* * *

- Alkohol vraj rozvázuje jazyk...

- Tomu neverím, veď moja žena vôbec nepije!

* * *

- V tvojom veku, milý synu, bol Napoleon najlepším žiakom v triede.

- A v tvojom, otec, bol už francúzskym cisárom.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy po-zrie do snára, aj keďto pokladá za pred-sudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval:

- Ďateľ - čoskoro sa ocitneš vo veselej spoločnosti.

- Datle - bude ťa milovať vydatá žena.

- Deravý most - krach, strata, nebezpečenstvo.

- Divoký kanec - daj si pozor, máš nepriateľov.

- Dobývanie pokladov - pozor, niekto ťa podvedie.

- Dopis - veľké peňažné príjmy; pekne písaný - stretneš sa so zaujímavým želaním; trochu natrhnutý - niekto ťa ohovára; s pečaťou - máš akési tajnosti; nájdený - vydáš sa za úradníka; čítaný

- tešíš sa v elkej dôvere; s čiernom pečaťou - smutný prípad; stratený - dostaň zlú správu; spálený - budeš ľahkomyselný; rozpečatený - maj sa na po-zore pred zlodejmi;

- Dôstojník - märne túžiš po poctách.

- Dravé vtáky (malé) - šťastie v podnikaní.

- Dravé zviera - získaš priateľa.

- Dragún - svojej pýche musíš priniesť obetu.

- Dravý vták (veľký) - máš nebezpečného nepriateľa.

- Drevnený klin - nepokoje, roztržky. (jš)



KRAJŠIA AKO KLEOPATRA. Najslávnejšou filmovou Kleopatrou zostane nepochybne herečka Elizabeth Taylorová z amerického veľkofilmu nakrúteného v roku 1963, súčasníkov však asi viac zaujme 33-ročná talianska herečka Monica Bellucciová (na snímke) vo francúzskom filme *Asterix a Obelix: Misia Kleopatra*, ktorý sa odnedávna premieta v poľských kinách. V jednej zo scén vystupuje v kostýme, na ktorý našívali krajčírky 400 hodín ručne 5000 perál. Monica pôvodne študovala právo a koncom osemdesiatych rokov ju objavili ako modelku. Pred kameru ju prvý raz pozval slávny americký režisér Francis Ford Coppola do svojej filmovej verzie *Dracula*, ale divákov i kritiku si podmanila najmä ako hrdinka talianskeho filmu *Marlena*. V príbehu *Spoločenstvo vlkov* sa objavila po boku svojho životného partnera Vincenta Cassela a vo filme *Asterix a Obelix* sa stretla pre zmienu so známymi francúzskymi hercami Christianom Clavierom a Gérardom Depardieuom. Herečka, o ktorej už hovoria, že je krajšia ako Kleopatra, ak práve nenakrúca v Afrike (s Bruceom Willisom *Bojovník*) či v Austrálii (s Keanom Reevesom - *Matrix 2*), žije v Paríži.

UKRIŽOVALI 12 DOBROVOĽNÍKOV. Dvanásť Filipíncov sa vlni nechalo ukrižovať v severofilipínskom meste Cutud, aby si týmto spôsobom pripomenueli ukrižovanie Ježiša Krista. Bola medzi nimi i 60-ročná žena, ktorú pribili na kríž už 14-krát. Ďalší dvadsaťsiatí si do kríža bičovali svoje chrbáty. Rituál ukrižovania sa koná každoročne od roku 1946 aj napriek nesúhlasu cirkvi v tejto prevažne katolíckej krajine. Niektorí z „ukrižovaných“ sa na rituáli, pri ktorom im na tri minúty do dlaní a chodidel pribijú 7,5 centimetre dlhé klince, zúčastňujú každý rok. Chcú sa tak vykúpiť z hriechov alebo podákať Bohu za vyzdravenie blízkych. Do roku 1997 sa dávali ukrižovať aj cudzinci. Miestni predstaviteľia sa však dozvedeli, že istý Japonec, ktorý sa dal pribiť na kríž, bol v skutočnosti herc tajne filmovaný pre scénu v japonskom pornografickom videu.

VIETE, ŽE ... istý anglický módny časopis vytlačil v jednom zo svojich čísel návod, v akom oblečení sa má piť alkoholický nápoj? Whisky možno piť v športovom oblečení, ku koňaku patrí perfektný oblek a viazanka, pivo sa pije v jednoduchom športovom oblečení - dokonca sú dovolené aj plavky, k sектu patrí smoking, ale v žiadnom prípade sa nemá piť v domácom úbere.

... slony vycítia dážď i proti vetru a na veľkú vzdialenosť? Túto schopnosť veda doposiaľ nie vie vysvetliť. Zistil to švajčiarsky zoolog Leuthold, ktorý dva roky sledoval slony v keňskom národnom parku, ako počas sucha tiahnu za daždom i niekoľko desiatok kilometrov.

... najväčšími píjanmi sú favy? Vydržia sice bez vody aj dva týždne, pričom stratia až 30 percent hmotnosti, ale ked' sa dostanú k vode, vypijú naraz až 130 litrov.

... americkí vedci pracujúci pre vládu dosstanú 16 miliónov dolárov, aby overili, či žuvanie novovyvinutej žuvačky zlepšuje pamäť? Výrobcovia žuvačky, ktorú nazvali „Mozgová žuvačka“, tvrdia, že je to naozaj pravda, a to vďaka jej „zázračnému“ komponentu - zlúčenine fosfatidylserínu.

OTCOVSKÉ TRÁPENIA. Hovorí sa, že malé deti sú malé starosti a veľké deti, veľké starosti. O platnosti tejto múdrosti sa pre-

svedčili aj herci Mel Gibson (na snímke) a Pierce Brosnan. Dvanásťročného Gibsonovho syna Mila totiž prichytili pri fajčení hašiša, po čom nasledovalo vyhodenie zo školy a hlavybolenie rodičov. Všetky náročné úlohy vojakov, či bojovníkov sú podľa Gibsona hračkou v porovnaní s výchovou pubertálnych detí. Otec siedmich ratolestí vraj nikdy nehrá úlohu, s ktorou by si nevedel rady, no pri výchove svojich potomkov je neraz bezradný. Vedie vraj s nimi zákonovú vojnú. Aj filmový predstaviteľ Jamesa Bonda, agenta 007 Pierce Brosnan máva kvôli 18-ročnému synovi bezsenné noci.

ČAROVNÉ ŠATY, vpredu vysoko uzatvorené, vzadu vzdušne zošnurované zlatými pásikmi - tak zvodne opantala svojím čarom fotografov i zvedavcov herečka Ophélie Winterová (na snímke) na filmovom festivale v Deauville. Nečudujme sa, ved' perfektne upravená, s blond pradenami vlasov a podmanivým šarmom bola naozajstnou pastvou pre oči. A k tomu úplne v trende. Jej extravagantné šaty boli od Roberta Cavalliego z Milána. Ten muž sa skutočne vyzná v pôsobení rafinovaného oblečenia. Čo vý na to?



ŠKÓTSKE KORENE? Americká speváčka Madonna (na snímke) zaplatila istému odborníkovi na genetiku 14 tisíc libier za to, že preskúma jej rodokmeň. Totiž nevedno z akého dôvodu je Madonna prevedená o tom, že je príbuznou legendárnej škótskej kráľovnej Márie. Zdroj z Madonninho tábora navyše preprádza, že diva miluje Škótsko a netúži po ničom inom tak silno, ako po splynutí s historiou a tradíciami tejto krajiny.



NAJLEPŠIE SLOVENSKÉ FILMY A HERCI. Podľa sociologického výskumu najobľúbenejším slovenským filmom je „Tisíčročná včela“ (1983) režiséra Juraja Jakubiska a najlepšími hercami sú Jozef Kröner (na snímke) a Zdena Studenková. Za „Tisíčročnou včelou“ skončili filmy „Jánošík“, „Fontána pre Zuzanu“, „Pásla kone na betóne“ a „Pacho, hybský zbojník.“ Okrem zosnulého Jozefa Krönera diváci ocenili i herecké umenie Michala Dočolomanského, Ladislava Chudíka, Štefana Kvietika a Mariána Labudu. Spomedzi herečiek najväčší obdiv zaznamenali Emilia Vášáryová, Eva Krížiková, Kamila Magálová a Magda Pavaleková.



REKORD. Kvartet nazvaný Žin-Čica zvíťazil v 7. ročníku Majstrovstiev sveta vo varení a jedenácti bryndzových halušiek v Tureckej (okr. Banská Bystrica). Tri litre halušiek uvarili za rekordných 6:36 minút, zjedli za slušných 1:09 minút a za kvalitu, veľkosť, hustotu, čistotu a estetický vzhľad (halušiek) nazbierali priemerných 280 trestných sekund. V Tureckej súťažilo 35 družstiev a medzinárodný cveng podujatiu zabezpečili účastníci z českých a anglosaských krajín. Na úsmievne zápolenie sa prišlo pozrieť okoľo šestdesať divákov. (pk)



V Jablonke



V Krempachoch

SLOVENSKÉ NÁHROBKY NA SPIŠI A ORAVE

Foto: J. Bryja a P. Kollárik



V Novej Belej



V Podviku



Tancuje čiernochorský súbor Čardáše na slávnostnom otvorení školy v Čiernej Hore. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2, skład komputerowy, kompleksowe opracowanie prac, prace introligatorskie, wydawnictwa i inne



WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995 ..	10,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.VI</i> , (rocznik), Kraków 1999 ..	10,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.VII</i> , (rocznik), Kraków 2000 ..	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996 ..	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999 ..	20,00 zł
<i>Miasta i Miejsca, Mestá a Mesta</i> , Kraków 2001,	
II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
<i>Antologia współczesnej poezji słowackiej</i> , Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
Julian Kwiek, <i>Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957</i> , Kraków 2002	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788

e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A.

III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100